

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

О. М. МЕРДОВА, О. П. ЦУРКАН

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ
ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
ВД «ДЯКОР»
2020

УДК 351.741:005.963](477)(02)
М52

Рекомендовано до друку
Вченою радою Донецького юридичного інституту
(протокол № 11 від 24.06.2020 року)

Рецензенти

Собакар Андрій Олексійович – завідувач кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор.

Корнієнко Максим Вікторович – завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Одеського університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, доцент.

Мердова О. М., Цуркан О. П.
М52 Адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських : монографія / Ольга Миколаївна Мердова, Олексій Петрович Цуркан. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 186 с.

ISBN 978-617-7679-64-5

Монографія присвячена важливому науково-практичному завданню, пов'язаному із обґрунтуванням сутності та змісту адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських на сучасному етапі державотворення. В монографії з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень юридичної науки, положень оновленого законодавства здійснено дослідження сутності адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських, у ході чого сформульовано низку нових наукових положень і висновків, пропозицій щодо внесення змін та доповнень до чинних нормативно-правових актів України та обґрунтовано прийняття нових документів. В дослідженні визначено поняття адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських, проаналізовано його сутність з позицій категоріального, нормативного, інституційного та організаційного елементів (характеристик), здійснено характеристику адміністративно-правових засад складових професійного навчання поліцейських: первинної професійної підготовки; підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, післядипломної освіти, службової підготовки.

Видання адресоване науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та практичним працівникам Національної поліції України, а також усім, хто цікавиться проблемами професійного навчання поліцейських.

УДК 351.741:005.963](477)(02)

© Донецький юридичний інститут
МВС України, 2020
© Мердова О. М., Цуркан О. П., 2020
© ТОВ «ВД «Дакор», 2020

ISBN 978-617-7679-64-5

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
Розділ 1. Теоретичні положення адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських	7
1.1. Поняття та зміст адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських	7
1.2. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських ..	17
1.3. Правові засади професійного навчання поліцейських	27
1.4. Мета, завдання, принципи та суб'єкти професійного навчання поліцейських	39
Висновки до розділу 1	53
Розділ 2. Адміністративно-правові засади складових системи професійного навчання поліцейських	57
2.1. Адміністративно-правові засади первинної професійної підготовки	57
2.2. Адміністративно-правові засади підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських	75
2.3. Адміністративно-правові засади післядипломної освіти поліцейських	93
2.4. Адміністративно-правові засади службової підготовки ...	116
Висновки до розділу 2	146
ВИСНОВКИ	152
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	159
ДОДАТКИ	176

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ЗУ** – Закон України
- МВС** – Міністерство внутрішніх справ України
- ОВС** – органи внутрішніх справ
- ЗВО** – заклад вищої освіти
- ЗВО МВС** – заклад(-и) вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських
- НЗ НП** – навчальні заклади (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції

ВСТУП

Міністерство внутрішніх справ України та органи, що належать до його системи, на сьогодні пройшли декілька етапів успішних реформ, проте процес реформування не є завершеним. Він отримав своє продовження в заходах, передбачених Стратегією розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. Слід зауважити, що зазначеним програмним документом розвиток кадрового потенціалу визнаний одним із пріоритетних напрямів діяльності органів системи Міністерства внутрішніх справ України, який вимагає реалізації подальших дієвих заходів щодо розвитку відомчої системи освіти, зокрема, професійного навчання поліцейських.

Процес професійного навчання поліцейських не є сталим, він перебуває в постійній динаміці. На сьогоднішній день зміни, що відбуваються, перш за все, обумовлені реалізацією заходів Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, активною трансформацією системи підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, у зв'язку із впровадження освітньої програми «курсант – слухач заочної форми», пошуком нових форм і підходів в післядипломній освіті, запровадженням у систему службової підготовки освітнього порталу Національної поліції України тощо. Зазначені зміни, безумовно, впливають на всі складові адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських, що вимагає перегляду деяких питань у підходах його організації.

Актуальність обраної теми також обумовлена ступенем розробленості цієї проблеми в науковій доктрині. Незважаючи на те, що існує певна кількість наукових робіт, присвячених окремим питанням професійного навчання поліцейських, адміністративно-правові засади цього процесу на рівні монографічного не досліджувалися, а в наявних наукових працях розглядалися фрагментарно та розрізнено, зосереджуючись доволі часто на вузькоспеціальних питаннях,

або ґрунтувалися на дослідженні нормативно-правових актів, які наразі втратили чинність у зв'язку з прийняттям нового законодавства як загальнодержавного рівня, так і відомчого характеру.

Наукове підґрунтя для виконання монографії дослідження склали праці таких учених-адміністративістів: О. М. Бандурки, В. М. Бесчастного, О. В. Кузьменко, С. Г. Стеценка, С. В. Петкова та інших.

У роботі використано праці, присвячені загальним питанням адміністративно-правових засад у різних сферах публічного адміністрування, серед яких дослідження Д. Г. Заброди, О. Г. Бондарчука, Т. О. Губанової, В. М. Клименка, В. О. Криволапчука, М. І. Легенького, Л. І. Миськів, Н. С. Панової, В. В. Штучного та інших.

Безпосередньо дослідженню окремих питань професійного навчання поліцейських (раніше – професійної підготовки міліції) в адміністративно-правовій науці присвячено роботи А. В. Андреева, І. В. Балабана, В. А. Глуховері, О. Є. Користіна, М. Ю. Веселова, М. І. Іншина, М. М. Клемпарського, О. М. Мердової, В. В. Сокурєнка, І. М. Шопіної та інших.

Окремі положення роботи спиралися на дослідження в педагогіці С. У. Гончаренка, І. О. Каїрова, Ф. М. Петрова, юридичній педагогіці – В. Я. Кікотя, А. М. Столяренка.

Однак, серед праць названих учених на сьогодні, по суті, немає робіт з комплексного аналізу адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських.

Отже, наявні процеси реформування системи професійного навчання поліцейських, відсутність комплексних наукових досліджень цієї проблематики, недосконалість адміністративно-правового регулювання в цій сфері та необхідність належного законодавчого забезпечення вказаних процесів обумовлюють концептуальне переосмислення адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських на сучасному етапі державотворення, що й визначає актуальність теми дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

1.1. Поняття та зміст адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських

Категорія «адміністративно-правові засади» є вельми розповсюдженою в адміністративно-правовій науці, її використовують як у назві різного роду досліджень. Крім того, зазначений термін вживається стосовно формулювання напрямків наукових досліджень у паспорті наукової спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Не дивлячись на це, в адміністративно-правовій доктрині відсутній єдиний підхід до його визначення та змісту. Так, в ряді наукових досліджень надається визначення поняттю адміністративно-правових засад в окремих сферах публічного адміністрування¹, однак вони характеризуються полісемантичністю і не мають єдиного підходу. На нашу думку, це обумовлюється відсутність його базового визначення в академічній

¹ Литвин І. І. Адміністративно-правові засади діяльності навчальних закладів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. №3. С. 98-101.; Панова Н. С. Адміністративно-правові засади розвитку державного управління в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008. 19 с.; Бандурка С.С. Адміністративно-правові засади діяльності приватного підприємства. *Право.іа*. 2017. №2. С. 80-85. Бондарчук О.Г. Адміністративно-правові засади протидії корупції у державній кримінально-виконавчій службі: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2016. 40 с.; Ключко І. О. Органи прокуратури України в системі суб'єктів протидії корупції: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2018. 208 с.; Легенький М. І. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 39 с.

юридичній літературі. В окремих наукових дослідженнях², у назві яких є словосполучення «адміністративно-правові засади» взагалі не розкривають зазначене поняття та його зміст, авторами не обґрунтовується, що саме відноситься до адміністративно-правових засад, які елементи використовуються при їх характеристиці. Все це, призводить до «розмивання» предмету досліджень, позбавляє їх логічної структурності, а іноді і до незрозумілості окремих положень та висновків.

Враховуючи це, вважаємо за доцільне розпочати нашу роботу саме з визначення поняття адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських та його змісту, який обумовлює структуру монографії.

Розуміння будь-якої правової категорії, як правило, починається із проведення лінгво-семантичного аналізу окремих складових терміну. Саме тому, необхідно звернутися до тлумачних словників, які пояснюють значення слів.

Прикметник «адміністративно-правові» у зазначеному вище терміні, на нашу думку, вказує на належність до сфери публічних інтересів суб'єктів суспільства і на те, якою системою норм певної галузі права регулюються певні відносини, саме тому ключового значення в аналізованому нами словосполученні є саме іменних «засади».

² Штучний В. В. Адміністративно-правові засади підготовки кадрів управління Державної охорони України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2015. 20 с.; Гончаренко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 20 с.; Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2007. 21 с.; Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2017. 20 с.; Романяк М. М. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності у сфері забезпечення екологічної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет державної податкової служби. Ірпінь, 2010. 22 с.; Мазепа М. М. Адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності Державної служби охорони при МВС України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2012. 20 с.

У Словнику української мови за редакцією І. К. Білодіда слово «засади» визначається як, по-перше, основа чогось; те головне, на чому ґрунтується, базується що-небудь; по-друге, вихідне, головне положення, принцип; по-третє, основа світогляду, правило поведінки; по-третє, спосіб, метод здійснення чого-небудь, ми повністю приймаємо до уваги³. Аналогічне визначення міститься і у Великому тлумачному словнику української мови⁴.

Отже, в адміністративно-правові засади слугують певним підґрунтям реалізації публічних інтересів за допомогою певних юридичних засобів.

У розумінні основи чогось, певного підґрунтя термін «засади» застосовується і в законодавстві⁵, однак не розкривають його визначення обмежуючись закріпленням у нормах статей певних ключових моментів «організації і забезпечення виконавчо-розпорядчої діяльності публічної адміністрації»⁶. Цілком справедливо з цього приводу зазначає Т. О. Губанова, що нормативно-правових актах поняттям «засади» як правило охоплюється мета правового регулювання тих чи інших суспільних відносин, організаційно-правовий механізм, покликаний забезпечити її досягнення, а також принципи, на яких цей механізм побудований і діє⁷.

³ Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1972. Т. 3. С. 300.

⁴ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. І. голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. С. 419.

⁵ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 року № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст.527 (із змінами і доповненнями); Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79 (із змінами і доповненнями); Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 року № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст.389 (із змінами і доповненнями); Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 року № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. №16. Ст. 70.

⁶ Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О.В. Кузьменко. 3-тє вид., допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. С. 21.

⁷ Губанова Т.О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. С.178.

Дослідження поняття та змісту терміну «адміністративно-правові засади», як вже зазначалося, проводилося і в межах наукових досліджень, присвячених різним адміністративно-правовим питанням, які на нашу думку, визначаються полісемантичністю, і деякі з них не позбавлені критичі.

Так, ми вважаємо, що в науковій літературі існує хибна позиція ототожнення адміністративно-правових засад із правовими засадами, або визначення їх як системи нормативно-правових актів.

Наприклад, І. І. Литвин адміністративно-правові засади діяльності навчальних закладів у сфері надання освітніх послуг розглядає як систему нормативно-правових актів, що містять адміністративно-правові норми, які регулюють найбільш суттєві аспекти організації та функціонування зазначених суб'єктів⁸. У підготовленому О. М. Хохленко дисертаційному дослідженні адміністративно-правовими засадами діяльності місцевих державних адміністрацій в сфері освіти визнається сукупність адміністративно-правових актів, якими визначається мета, принципи, завдання та компетенція цих органів державного управління, а також форми і засоби їх вирішення, включаючи визначення змісту, форм, технології, надання оцінки результатів навчання, спрямовані на реалізацію таких пріоритетних напрямів, передбачених Національною доктриною розвитку освіти, як постійне оновлення змісту освіти, організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень, забезпечення органічного поєднання освіти і науки, запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій, прозорості розроблення, експертизи, апробації та затвердження нормативно-правових документів тощо⁹. Практично аналогічної позиції дотримується і Н. С. Панова, зазначає, що аналіз поняття адміністративно-правових засад розвитку державного управління

⁸ Литвин І. І. Адміністративно-правові засади діяльності навчальних закладів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 3. С. 101.

⁹ Хохленко О. М. Адміністративно-правові засади діяльності місцевих державних адміністрацій у сфері освіти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Академія управління МВС України. Київ, 2010. С. 6-7.

в Україні дозволяє охарактеризувати їх як сукупність адміністративно-правових норм, які визначають основні цінності, принципи, завдання, форми та методи розвитку нормотворчої і розпорядчої діяльності органів виконавчої влади¹⁰.

На нашу думку, нормативно-правові акти є правовою основою певної діяльності, процесу тощо, і, безумовно, є невід'ємним елементом адміністративно-правових засад, проте не створює з ним синонімічного ряду. Аналогічної думки дотримується і Т. О. Губанова, яка пише «про недоцільність поширеної в адміністративно-правовій науці позиції, згідно з якою відбувається ототожнення поняття «адміністративно-правові засади» з поняттями «адміністративне законодавство» або «адміністративно-правові норми», оскільки за такого розуміння поза складом адміністративно-правових засад перебувають принципи адміністративно-правового регулювання, що є первинним і системоутворюючим детермінантом системи адміністративно-правового регулювання, а також осторонь лишаються явища, за допомогою яких здійснюється адміністративно-правовий регулятивний вплив на певне коло суспільних відносин¹¹.

Т. О. Губанова наголошує на виключенні з базового поняття «адміністративно-правові засади» теоретико-правових явищ, які не відображають сутність цього поняття, та пропонує розуміти його як сукупності цінностей і побудованих на цих цінностях прикладних законодавчих рішень, що забезпечують адміністративно-правове регулювання тих чи інших суспільних відносин відповідно до зазначених цінностей¹². Не піддаючи критиці позицію поважної вченої зазначимо, що з його змісту стає не зрозумілим, що авторка має на увазі під цінностями, адже поняття «цінності» є філософською

¹⁰ Панова Н. С. Адміністративно-правові засади розвитку державного управління в сучасній Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008. С. 7.

¹¹ Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. С. 357.

¹² Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2018. С. 6.

категорією і, на нашу думку не зовсім підходить до характеристики чогось у сфері публічного адміністрування.

Досліджуючи сферу медичного забезпечення органів внутрішніх справ, Б. О. Логвиненко зазначає, що зміст адміністративно-правових засад складають три основних системохарактеризуючих державно-управлінських елементи – модель, функції та форми. Модель визначає особливості організації медичного забезпечення на всіх владно-управлінських рівнях, функції – закріплюють основні напрями (види) такої діяльності, а форми – характеризують зовнішній прояв конкретних організаційно-управлінських дій, спрямованих на безпосередню реалізацію зазначених функцій»¹³.

С. С. Бандурка стверджує, що адміністративно-правові засади діяльності приватного підприємства є засобом визначення (закріплення) правових параметрів (підстав, меж, способів) діяльності приватного підприємства, які характеризують його як суб'єкта адміністративного права, суб'єкта адміністративно-правових відносин¹⁴. Цілком погоджуємося з автором про те, що за своєю сутністю адміністративно-правові засади втілюються у відповідних правових нормах, які є їх нормативною складовою.

Наприклад, О. Г. Бондарчук адміністративно-правові засади протидії корупції в органах Державної кримінально-виконавчої служби визначає як сукупність закріплених у нормах адміністративного права вимог, спрямованих на забезпечення дотримання антикорупційних стандартів службової поведінки (антикорупційної поведінки) в діяльності співробітників ДКВС, попередження протиправних дій та притягнення до юридичної відповідальності за корупційно-небезпечну поведінку, що потребують урегулювання за допомогою адміністративно-правових засобів¹⁵.

¹³ Логвиненко Б. О. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2008. С. 9-10.

¹⁴ Бандурка С. С. Адміністративно-правові засади діяльності приватного підприємства. *Право.иа*. 2017. № 2. С. 82.

¹⁵ Бондарчук О. Г. Адміністративно-правові засади протидії корупції у державній кримінально-виконавчій службі: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2016. С.30.

Досліджуючи сферу діяльності науково-дослідних установ в Україні, не даючи авторського визначення поняття адміністративно-правові засади в ній, А. А. Манжула зазначає, що адміністративно-правові засади організації діяльності науково-дослідних установ в Україні варто поділяти на дві великі групи:

1) зовнішньо-організаційні засади діяльності науково-дослідних установ, під якими він розуміє комплекс визначених на нормативно-правовому рівні заходів, спрямованих на підвищення ефективності такої діяльності, що здійснюються уповноваженими суб'єктами, які не входять до системи науково-дослідних установ;

2) внутрішньо-організаційні засади діяльності науково-дослідних установ, які, на думку вченого, у більшості випадків стосуються таких основних питань¹⁶.

Майже аналогічної позиції дотримується у своєму дисертаційному дослідженні Т. О. Губанова, яка пише «адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів для цілей даного дослідження можна поділити на:

1) адміністративно-правові засади взаємодії коледжів із зовнішнім середовищем, з яких особливе значення мають ті з них, що стосуються зовнішнього управління організацією та функціонуванням коледжів, насамперед забезпечення якості освіти в коледжах, а також ті, що пов'язані із фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням функціонування коледжів;

2) адміністративно-правові засади внутрішніх управлінських відносин у коледжах, серед яких найбільш значущими видаються ті, що стосуються управління коледжем, насамперед, системою внутрішнього забезпечення якості освіти в коледжах, а також ті, що пов'язані із кадровим забезпеченням в організації та функціонуванні коледжів»¹⁷. На нашу думку, такий розподіл більш характеризує

¹⁶ Манжула А. А. Адміністративно-правові засади організації діяльності науково-дослідних установ в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. С. 20-24.

¹⁷ Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. С. 195.

адміністративну діяльність певних суб'єктів, а ніж адміністративно-правові засади в цілому.

Більш правильними і змістовно визначеними нам вбачаються погляди вчених-адміністративістів, в яких термін «адміністративно-правові засади» розглядається з позиції комплексного підходу, розкриваючи елементи (складові), що його характеризують.

Так, у своєму дисертаційному дослідженні І. О. Клочко розкриває поняття «адміністративно-правові засади» як систему нормативних, інституційних, організаційних та інших елементів, за допомогою яких здійснюється комплексна діяльність різноманітних суб'єктів у межах повноважень, визначених адміністративним законодавством, щодо запобігання та протидії корупції, а також попередження виникнення та врегулювання конфлікту інтересів¹⁸.

З позиції комплексного підходу поняття адміністративно-правових засад розглядає і М. І. Легенький, який визначає його як сукупність основних методологічних характеристик та принципів регулювання суспільних відносин в окресленій сфері, яка встановлюється нормами адміністративного права та передбачає категоріальне, нормативно-правове і організаційно-управлінське забезпечення¹⁹.

Достатньо змістовне дослідження адміністративно-правових засад як категорії адміністративно-правової науки здійснено Д. Г. Забродою, який визначає їх як сукупність закріплених у нормах адміністративного права параметрів (характеристик) суспільного явища та правовідносин, що потребують урегулювання за допомогою адміністративно-правових засобів.

У змісті адміністративно-правових засад автором пропонується виокремлення категоріального; нормативного; інституційного; інструментально-технологічного елементів. Д. Г. Заброда пише: «Категоріальна складова передбачає висвітлення понять і ознак

¹⁸ Клочко І. О. Органи прокуратури України в системі суб'єктів протидії корупції: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2018. С. 19, 35.

¹⁹ Легенький М. І. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. С. 10.

явища, змодельованих у правових актах, порівняння її з правовим і соціальним буттям і формування науково-правової категорії, що адекватно відображає правову реальність. При цьому, в основу їх формування необхідно покласти адміністративно-правові концепції, здобутки вітчизняного і зарубіжного адміністративного права, в тому числі й методологію.

Нормативна складова пов'язана із систематизацією нормативно-правових актів, які містять правову основу регулювання відповідних суспільних відносин, та виокремлення серед них тих, що містять адміністративно-правові норми, а також їх подальшим аналізом.

Інституційний елемент стосується окреслення системи суб'єктів відповідних правовідносин, визначення серед них основних і головних, характеристики їх адміністративно-правового статусу, розкриття особливостей координації і взаємодії, в тому числі й у міжнародних відносинах.

Інструментально-технологічна складова стосується форм (правотворчої, правозастосовної (регулятивної і правоохоронної)) і методів (правових і неправових) діяльності суб'єктів реалізації норм адміністративного права»²⁰.

Підсумовуючи зазначимо, що будь-яка система елементів (характеристик) адміністративно-правових засад не є універсальною і залежить від предмету, що розглядається. Так, для розгляду адміністративно-правових засад діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування особливої важливості набуває інституційний елемент, що розкриває адміністративно-правовий статус конкретного суб'єкта, який має менше значення для досліджень адміністративно-правових засад певних процесів, діяльності, для яких більш значущим є розкриття управлінських характеристик, тобто організаційного елементу.

Узагальнюючи теоретико-методологічні розробки вчених щодо визначення поняття «адміністративно-правові засади» і, дотримуючись комплексного підходу до його розуміння, вважаємо за доцільне

²⁰ Заброда Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2(4). С. 49.

надати таке авторське поняття: адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських це визначена адміністративно-правовими нормами система елементів (характеристик), що визначає сферу публічних інтересів суб'єктів залучених до процесу професійного навчання поліцейських і забезпечує сам процес його реалізації.

Враховуючи це, у нашому дослідженні адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських будуть розглядатися з позиції таких елементів:

– категоріального елементу, який дозволить висвітлити поняття професійного навчання поліцейських, його ознаки, поняття його складових: первинної професійної підготовки; підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки;

– нормативного елементу, який надасть можливість проаналізувати існуючий масив нормативно-правових актів у сфері професійного навчання поліцейських, визначити їх позитивні риси, недоліки, запропонувати внесення змін і пропозицій до їх положень, обґрунтувати прийняття нових нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності системи професійного навчання поліцейських на сучасному етапі державотворення;

– інституційний елемент дозволить дослідити систему суб'єктів залучених до процесу професійного навчання поліцейських, з'ясувати їх ролі в цьому процесі, розмежувати їх повноваження, тобто визначити їх адміністративно-правовий статус;

– організаційний елемент розкриває безпосередньо зміст процесу професійного навчання поліцейських: мету, завдання, принципи, особливості організації і забезпечення.

Саме ці елементи (характеристики) і обумовлюють структуру нашого дослідження, в якому у першому розділі ми зупинимося на дослідженні вищенаведених складових виходячи із загального (базового) підходу дослідження професійного навчання поліцейських в цілому, в свою чергу другий розділ буде присвячений більш предметному їх дослідженню з урахуванням специфіки організації і забезпечення реалізації його складових: первинної професійної

підготовки; підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки.

1.2. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських

Реформування системи Міністерства внутрішніх справ України обумовило зміни в кадровій політиці Національної поліції України, спрямованої на створення дієвої системи професійного навчання поліцейських, закріпленої в чітких та зрозумілих процедурах, з використанням нових форм і методів, досягнень сучасної науки і техніки. У новій кадровій політиці закладено засади підвищення професіоналізму поліцейських протягом всієї поліцейської кар'єри шляхом забезпечення безумовно нового якісного підходу до їхнього професійного навчання. Через це в новому Законі України «Про Національну поліцію» на законодавчому рівні вперше визначено організаційно-правові засади професійного навчання поліцейських, які деталізовано у низці нормативно-правових актів відомчого характеру. Незважаючи на те, що поняття «професійне навчання поліцейських» у цьому випадку виступає ключовою юридичною категорією, законодавчого визначення зазначений термін на сьогоднішній день не отримав²¹.

Як відомо, основним напрямом професійного розвитку є професійне навчання – процес формування у працівників специфічних, професійних знань, навичок за допомогою спеціальних методів навчання. Формально професійний розвиток є ширше поняття, ніж професійне навчання, але в реальному житті різниця між ними є умовною, оскільки і професійний розвиток, і професійне навчання виконують одне завдання – підготовку персоналу до виконання ним своїх обов'язків. Різниця в тому, що професійне навчання орієнтується на сучасні потреби підприємства, а професійний розвиток – на майбутнє і є більш фундаментальним²².

²¹ Мердова О. Цуркан О. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1 (62). С. 133.

²² Організація системи професійного навчання персоналу. Управління персоналом. URL: <http://library.if.ua/book/45/3085.html> (дата звернення: 26.12.2017).

Перш ніж дослідити поняття «професійне навчання поліцейських», треба спочатку встановити, що саме собою становлять складові цього словосполучення «навчання», «професійне» та «професійне навчання».

В тлумачному словнику С. І. Ожегова зазначено, що слово «навчання» походить від слова «вчити», яке означає передавати комунібудь знання, навички²³. Саме тому автор професійне навчання визначає як передачу особі, яка навчається, знань, навичок і практичного досвіду, а також поглиблення і вдосконалення їх, використання придбаного запасу знань, умінь і навичок у подальшому для досягнення встановлених державою освітніх ступенів.

У великій радянській енциклопедії навчання визначається як процес передачі і засвоєння знань, вмінь, навичок діяльності, основний засіб підготовки людини до життя і праці. В процесі навчання реалізуються цілі освіти і виховання²⁴.

У свою чергу, Т. Ф. Єфремова у тлумачному словнику дає визначення поняттю «навчання» як процесу від дієслова «навчати» – повідомляти комусь систему знань, вмінь, навичок; вчити когось²⁵.

У «Великому тлумачному словнику Української мови» «навчання», визначається як дія за значенням «навчати» – передавати комунібудь знання, уміння, досвід²⁶.

У педагогіці «навчання» розглядається як організована, двостороння діяльність, спрямована на максимальне засвоєння та усвідомлення навчального матеріалу і подальшого застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці. Цілеспрямований процес передачі і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини²⁷.

²³ Ожегов С. І. Тлумачний словник. URL: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Ozhegov-term-37087.html>. (дата звернення: 05.01.2018).

²⁴ Велика радянська енциклопедія URL: <http://vseslova.com.ua/word/%D0%9E%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-73606>. (дата звернення: 05.01.2018).

²⁵ Єфремова Т. Ф. Тлумачний словник URL: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Efremova-term-59489.htm>. (дата звернення: 06.01.2018).

²⁶ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2005. С. 706.

²⁷ Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

Тобто, аналізуючи надані визначення поняття «навчання», можна стверджувати, що це безперервний процес набуття певних знань, вмінь та навичок, які формують компетентності у певній сфері для подальшого практичного їх застосування.

Таким чином поняття «професійне навчання» є похідним від загального поняття «навчання» та більш вузьким, оскільки стосується підготовки за певним професійним напрямом, а не взагалі.

Відповідно до ст. 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Відповідно до якої держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки та перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. А ст. 53 основного закону надає кожному право на освіту. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання²⁸. Отже, закріплюючи в нормативно-правових актах різного рівня організаційно-правові засади професійного навчання держава забезпечує реалізацію вищеназваних прав громадян у нашій країні.

Наголосимо, що право на професійне навчання є одним з основних трудових прав працівника. У ст. 2 Кодексу законів про працю України передбачено, що держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці й підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку²⁹. Отже, як справедливо зазначає Ю. С. Іванов, право на

²⁸ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами і доповненнями станом на 21.02.2016).

²⁹ Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua.Laws/show/322-08> (дата звернення: 08.01.2018).

професійне навчання належить до складової елемента права на захист від безробіття та поєднує в собі дві групи норм, які: 1) спрямовані на працевлаштування і захист від безробіття; 2) забезпечують просування по роботі, враховуючи кваліфікацію³⁰.

Слід відзначити, що не дивлячись на те, що Закон України «Про Національну поліцію» оперує терміном «професійне навчання», проте не розкриває його значення. Зазначимо, що аналізований нами термін розкривається у ряді міжнародних та національних нормативно-правових актах.

Так, у Рекомендації Міжнародної організації праці «Щодо професійного навчання» від 27 червня 1939 року № 57 закріплено, що професійне навчання означає всі види навчання, які дозволяють придбати і розвинути технічні й професійні пізнання незалежно від того, чи проводиться це навчання в школі або на робочому місці³¹. Згідно з Рекомендацією Міжнародної організації праці «Щодо професійного навчання дорослих, включаючи інвалідів» від 30 червня 1950 року № 88 професійним навчанням є будь-який вид навчання, що дає можливість набутти або розвинути знання та майстерність або технічного чи професійного характеру, або ж такі, що необхідні для виконання функцій молодшого керівного персоналу, незалежно від того, чи викладаються вони на підприємстві чи поза ним, і включає професійне перенавчання³².

Що стосується національного законодавства, то поняття професійного навчання працівників у загальному розумінні закріплено в Законі України «Про професійний розвиток працівників» і розглядається як процес цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають

³⁰ Іванова Ю. С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 149.

³¹ Щодо професійного навчання: Рекомендації Міжнародної організації праці від 27 червня 1939 року № 57. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_045 (дата звернення: 06.01.2018).

³² Щодо професійного навчання дорослих, включаючи інвалідів: Рекомендації Міжнародної організації праці від 30 червня 1950 року № 88. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_069 (дата звернення: 06.01.2018).

змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, що включає первинну професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб виробництва³³. Ще в одному нормативно-правовому акті, в Законі України «Про зайнятість населення» від 05 липня 2012 року №5067-VI визначено, що професійне навчання – це набуття й удосконалення професійних знань, умінь та навичок особою відповідно до її покликання і здібностей, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці³⁴. В Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему професійного навчання держаних службовців, голів місцевих держаних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад» від 06 лютого 2019 року № 106 професійне навчання визначено як набуття та вдосконалення професійних знань, умінь та навичок учасників професійного навчання, що забезпечує відповідний рівень їх професійної кваліфікації для їх професійної діяльності³⁵.

Слід відзначити, що до 2016 року в системі МВС України діяло Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України яке визначало поняття «професійна підготовка осіб рядового та начальницького складу ОВС» як організований безперервний і цілеспрямований процес з оволодіння знаннями, спеціальними уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання оперативно-службових

³³ Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січня 2012 року № 4312-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 39. Ст. 462.

³⁴ Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 року №5067-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 24. Ст. 243.

³⁵ Про затвердження Положення про систему професійного навчання держаних службовців, голів місцевих держаних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106. *Офіційний вісник України*. 2019. № 19. Ст. 43.

завдань³⁶. І якщо проаналізувати складові системи професійної підготовки працівників ОВС, то вони є ідентичними складовим професійного навчання поліцейських. Саме тому, цілком справедливим є твердження, що поняття «професійне навчання поліцейських» є синонімом поняття «професійна підготовка поліцейських». Отже, у теоретико-методологічних розробках вчених з цього питання до 2016 року ми будемо зустрічати оперування саме поняттям «професійна підготовка». Закріпивши в основному законі, що визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, а також порядок проходження служби в Національній поліції України, термін «професійне навчання поліцейських» законодавець тим самим намагався дотриматися принципу уніфікації юридичних термінів у нормативно-правових актах, адже як нами вже зазначалося в міжнародних та національних правових актах застосовується саме поняття «професійне навчання».

Що стосується теоретико-методологічних розробок вчених щодо визначення поняття «професійне навчання» та «професійне навчання поліцейських», то серед них відсутня однаковість.

Так, в педагогіці професійна підготовка розглядається як сукупність спеціальних знань, вмінь та навичок, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи у певній галузі, а також процес доведення тим, хто навчається, відповідних знань та вмінь³⁷.

В правоохоронній сфері, розглядаючи професійну підготовку, що, як ми вже зазначали, до 2016 року розглядалася як тотожне професійному навчанню поняття, пропонували під такою розуміти нормативно врегульований, організований, безперервний і цілеспрямований процес оволодіння спеціальними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання покладених на осіб рядового та начальницького складу

³⁶ Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 13 квітня 2012 р. № 318. *Офіційний вісник України*. 2012 р. № 38. Ст. 1430.

³⁷ Кудрявцев Т. В. Опыт в педагогике и психологии / Педагогическая энциклопедия: В 4 т. / Гл. ред.: И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. М.: Сов. энцикл., 1966. Т. 3. С. 209-211.

оперативно-службових завдань, функцій та обов'язків, а також реалізації наданих їм прав.

На підтвердження цього, І. М. Шопіна зазначає, що «мета професійної підготовки формується зовні системи освіти, обумовлена потребами суспільства та особистості і являє собою «замовлення» на підготовку спеціалістів. До того ж професійна підготовка повинна віддзеркалювати не лише сучасний стан науки, техніки, виробництва, суспільних відносин, але й перспективи їх розвитку. Формування мети професійної підготовки має починатися з визначення вимог практичної діяльності та трансформації їх в педагогічні цілі»³⁸.

З. Р. Кісіль, аналізуючи професійну підготовку персоналу ОВС, пропонувала під такою розуміти нормативно врегульований, організований, безперервний і цілеспрямований процес оволодіння спеціальними знаннями, уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання покладених на осіб рядового та начальницького складу оперативно-службових завдань, функцій та обов'язків, а також реалізації наданих їм прав³⁹.

Не позбавлене, на нашу думку, недоліку визначення надане І. В. Балабаном, який професійне навчання поліцейських визначає як організований, безперервний і цілеспрямований процес, направлений на здобуття відповідної кваліфікації на основі отриманих знань, спеціальних умінь і навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань та подальшого просування по службі⁴⁰. Наша позиція обумовлена тим, що отримання певної кваліфікації можливе лише при реалізації первинної професійної підготовки, осіб вперше прийнятих на службу в поліції та підготовки, оскільки відповідно до законодавства кваліфікація вважається набутою

³⁸ Шопіна І. М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2004. С. 148.

³⁹ Кісіль З. Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 151.

⁴⁰ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 175.

у разі повного чи часткового здобуття особою компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом⁴¹.

Згідно зі ст. 72 закону України «Про Національну поліцію», а саме ч. 1 професійне навчання поліцейських складається з:

1) первинної професійної підготовки;

2) підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання;

3) післядипломної освіти;

4) службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності⁴².

В частині 2 цієї ж статті зазначено, що порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України⁴³.

Слід відзначити, що поліцейські, яких уперше прийнято на службу в поліції, проходять первинну професійну підготовку з метою набуття ними спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї. Підготовка у вищому навчальному закладі із специфічними умовами навчання (прим. ЗВО) – отримання сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей, здобутих у відповідному вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Метою післядипломної освіти є задоволення індивідуальних

⁴¹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

⁴² Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

⁴³ Там само.

потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції. Службова підготовка – система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності⁴⁴.

Як бачимо, професійне навчання поліцейських в Україні також є безперервним процесом, який починається з проходження первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції або вступу на навчання до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, і відбувається в межах післядипломної освіти і службової підготовки протягом всієї кар'єри поліцейського. Слід відзначити, що принцип безперервності професійного навчання поліцейських притаманний і європейській поліцейській системі. Європейське співтовариство визначає питання актуальності реалізації процесу навчання і підготовки, а також необхідності постійного адаптування до динаміки правоохоронного середовища з її проблемами і задачами, що безперервно змінюються, шляхом проведення його протягом всього терміну служби працівників правоохоронних органів, та не тільки під час їх вступу на службу⁴⁵.

Як зазначалося вище, порядок, організація та терміни проведення професійного навчання визначаються Міністерством внутрішніх справ України. На разі питання професійного навчання поліцейських визначені такими відомчими нормативно-правовими актами:

– Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105;

⁴⁴ Закон України «Про Національну поліцію»: науково-практичний коментар / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. С. 270-271.

⁴⁵ Охорона правопорядку: міжнародні норми і стандарти. Довідкове видання. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Женева. Швейцарія. Березень 2017. С. 58.

– Положення про вищі навчальні заклади МВС, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 року № 62,

– Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 року № 69,

– Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року № 1625,

– Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50.

Отже, проведений нами аналіз поняття «професійне навчання поліцейських» дає нам право виділити такі його особливості:

1) професійне навчання є процесом передачі знань, вмінь та навичок особам, які навчаються. Це можуть бути, як особи, що проходять первинної професійної підготовки, здобувачі вищої освіти та діючі працівники Національної поліції залежно від виду професійного навчання;

2) професійне навчання передбачає вироблення певних здібностей. У нашому випадку – це необхідність оволодіння спеціальними знаннями, та необхідність здобуття відповідних умінь та навичок, які необхідні поліцейському для реалізації завдань, покладених на нього відповідно до положень чинного законодавства а саме: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги;

3) процес професійного навчання є організованим, оскільки чітко визначений у підзаконних нормативно-правових актах, прийнятих Міністерством внутрішніх справ України;

4) процес професійного навчання є безперервним, оскільки він не переривається з моменту прийняття в поліцію до моменту звільнення поліцейського.

5) цілеспрямованим, оскільки кожен різновид професійного навчання має свою мету: підготовка високваліфікованих фахівців для підрозділів Національної поліції України, підвищення їх професійного рівня, задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах тощо. В узагальненому виді, можна стверджувати, що для осіб, які проходять первинну професійну підготовку і навчання у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання метою є здобуття спеціальної підготовки поліцейських чи встановлених державою освітніх ступенів, а для поліцейських в межах післядипломної освіти та службової підготовки – це успішне виконання оперативно-службових завдань та подальше просування у службі.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо за доцільне професійне навчання поліцейських визначити як організований безперервний і цілеспрямований процес набуття особою, яка навчається, знань, вмінь і навичок необхідних для здобуття професії «поліцейський» чи встановлених державою освітніх ступенів, а також їх поглиблення і вдосконалення для успішного виконання оперативно-службових завдань та подальшого просування у службі.

Ураховуючи відсутність законодавчого визначення вищенаведеного поняття, пропонуємо закріпити його шляхом внесення змін до п. 1 ст. 72 ЗУ «Про Національну поліцію» як базового нормативно-правового акту, що визначає адміністративно-правові засади цієї діяльності.

1.3. Правові засади професійного навчання поліцейських

Із запровадженням реформи системи Міністерства внутрішніх справ України, створенням Національної поліції України активна увага стала приділятися процесу удосконалення професійного навчання поліцейських як у питаннях організаційних засад його здійснення, так і щодо нормативно-правового регулювання. Так, вперше, положення правового регулювання професійного навчання поліцейських знайшли своє відображення у нормах базового нормативно-правового акту – Закону України «Про Національну

поліцію», що підтверджує актуальність цього напрямку кадрової роботи в системі Національної поліції, так і в чисельних нормативно-правових актах відомчого характеру. Однак, казати про завершення процесу формування нормативного підґрунтя професійного поліцейського навчання поки зарано. По-перше, ряд нормативно-правових актів залишаються не прийнятими чи норми їх не було удосконалено з часів існування міліції, зокрема, щодо навчання поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, по-друге, оновлені нормативно-правові акти також в ряді випадків потребують деталізації, уточнення і систематизації. З огляду на це, питання правового регулювання професійного навчання поліцейських потребують проведення додаткового наукового аналізу на сучасному етапі розбудови діяльності поліції.

Як вже зазначалося нами у підрозділі 1.1., правові засади утворюють нормативний елемент адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських і є невідмінною його складовою, саме тому в межах цього підрозділу вважаємо за доцільне проведення аналізу системи нормативно-правових актів у сфері, що розглядається.

Основним джерелом правового регулювання в державі, безумовно, є Конституція України. Конституційне законодавство України створило «правову основу проведення єдиної державної політики в галузі професійної освіти та забезпечило розвиток особливого правового комплексу – законодавства про освіту»⁴⁶, в тому числі і професійного навчання кадрів для підрозділів Національної поліції України.

Як справедливо зазначається вченими, відомча система освіти не існує ізольовано, у якомусь вакуумі, вона є органічною складовою національної системи освіти України. З іншого боку, життєздатність відомчої системи зумовлюється тим, що на неї безпосередньо впливають замовники на висококваліфіковані кадри, тобто галузеві

⁴⁶ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019. С. 9.

служби Міністерства внутрішніх справ України⁴⁷. У той же час інтегруючись у національну систему освіти відомчі заклади освіти несуть певні зобов'язання щодо виконання загально визначених національних освітніх вимог та стандартів підпорядковуючи їм свою діяльність⁴⁸. Враховуючи це, досліджуючи адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських окремо, слід звернути увагу на базове законодавство у сфері освіти.

Законодавство про освіту посідає самостійне місце в правовому полі національного законодавства, оскільки відносини, що складаються в цій сфері, настільки розширилися, а їх соціальна функція набула такого значення, що все це (разом зі специфічністю характеру і призначення цих відносин) призвело до появи в системі нашого законодавства нової галузі – законодавства про національну освіту. Причому, на відміну від законодавства про науку воно є більш однорідним за своєю природою (в основному адміністративно-правовим), внутрішньо більш консолідованим, більш чітко відмежованим від суміжних галузей системи законодавства.

Закон України «Про освіту»⁴⁹, який врегульовує суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти, на нашу думку, є загальним джерелом правового регулювання професійного навчання поліцейських, яке закладає базові засади його здійснення, що розкриваються через систему спеціальних нормативно-правових актів, саме тому він обов'язково входить до цілісної системи правового регулювання професійного навчання поліцейських.

⁴⁷ Вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ: навчальний посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Т. Комзюка, д-ра юрид. наук, проф. М. І. Іншина, канд. юрид. наук ст. наук. співроб. О. М. Музичука. Харків : ОСН, 2010. С. 74.

⁴⁸ Стародубцев А.А.. Професійна підготовка працівників ОВС у вищих навчальних закладах МВС України. *Форум права*. 2011. №4. С. 706.

⁴⁹ Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

І. В. Балабан зазначає, що Закон України «Про освіту» вперше створив механізм адміністративно-правового регулювання цієї галузю публічного управління, оскільки вся попередня історія державної організації професійної підготовки кадрів не мала практики законодавчої регламентації, хоча потреби в цьому для суспільства і держави, на думку вчених і фахівців, була очевидна⁵⁰.

Аналогічні базові засади містяться і в Законі України «Про вищу освіту»⁵¹. Слід відзначити, що саме цей нормативно-правовий акт вперше визначив поняття «вищий військовий навчальний заклад (заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання)» як заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (ст. 1). А як визначено в п. 2 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» підготовка у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання (прим. ЗВО) визнана складовою професійного навчання поліцейських. З урахуванням положень базового Закону України «Про вищу освіту» у питаннях оперування поняттям «заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання» повинні знайти своє відображення і у спеціалізованому законодавстві, зокрема, у ст. 72 та 74 Закону

⁵⁰ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 43.

⁵¹ Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

України «Про Національну поліцію» та у відповідних відомчих нормативно-правових актах⁵².

Крім того, в положеннях Закону України «Про вищу освіту» закладено правові засади післядипломної освіти (ст. 60), які покладено в основу відомчого нормативно-правового акту, що визначає організаційно-правові засади організації післядипломної освіти працівників Національної поліції.

Серед джерел правового регулювання професійного навчання поліцейських окрему роль необхідно віднести програмним документам, адже саме вони визначають вектор розвитку відомчої освіти взагалі, і системи професійного навчання поліцейських, зокрема. До таких документів цілком доречно віднести:

1. Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ України на період до 2020 року, в якій у якості поступових кроків визначено:

- розвиток відомчої системи освіти та підготовки кадрів, яка відповідає професійним потребам персоналу органів системи МВС і сприяє формуванню його загальних цінностей;

- розроблення і впровадження програм безперервного професійного розвитку персоналу⁵³.

2. Концепцію реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, в якій визначено, що основою мережі навчальних закладів є вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ, із яких: 7 вищих навчальних закладів (прим. ЗВО) МВС, що здійснюють підготовку фахівців для Національної поліції України; 5 вищих навчальних закладів ЦОВВ, з яких 2 готують фахівців для Національної гвардії України; 1 – для Державної прикордонної служби України;

⁵² Цуркан О. П. Правове регулювання професійного навчання поліцейських. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 262.

⁵³ Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р. *Урядовий кур'єр*. від 13 березня 2018 року № 48.

2 – для Державної служби України з надзвичайних ситуацій⁵⁴. Щодо професійного навчання поліцейських, то в Концепції визначено, що особливістю навчальних закладів МВС, що здійснюють підготовку фахівців Національної поліції України, є трирівнева система професійної підготовки поліцейського:

1) перший рівень. Початкова (первинна професійна) підготовка безпосередньо у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання МВС (університет, академія, інститут – далі ЗВО МВС) та в навчально-тренувальних центрах (коледжах, училищах), створених на базі Державних установ «Навчальний центр підготовки поліцейських», які підпорядковуються ЗВО МВС, є їх структурними навчальними підрозділами без статусу окремої юридичної особи, з дотриманням принципу регіонального розташування. В основу підпорядкування навчально-тренувальних центрів ЗВО МВС покладено дотримання принципу регіонального розташування, що забезпечує наближеність навчального закладу до замовника, економію коштів на відрядження слухачів для післядипломної освіти тощо.

2) другий рівень. Підготовка у ЗВО МВС, яка здійснюватиметься за адаптованими, у разі потреби, до першого рівня навчальними програмами підготовки фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра та бакалавра, з відрядженням за підсумками державного атестування до комплектуючих органів для призначення на посади середнього складу поліції в підрозділах слідства, кримінальної поліції, превентивної служби тощо. На цьому ж рівні здійснюватиметься підготовка фахівців освітнього ступеня магістра, а також підготовка науково-педагогічних кадрів наукових ступенів доктора філософії та доктора наук з призначенням на посади наукового та науково-педагогічного складу ЗВО МВС. Набір на навчання проводитиметься на умовах конкурсу на основі повної загальної середньої освіти, вищої неюридичної освіти освітнього ступеня бакалавра, а також на базі здобутої на першому рівні кваліфікації «поліцейський» (за

⁵⁴ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

наявності позитивної характеристики та бажання працювати на посадах середнього начальницького складу). На цьому рівні також здійснюватиметься підвищення кваліфікації поліцейських середнього складу (раз на три роки) або тих, хто переміщується на вищу посаду (зараховується до кадрового резерву).

3) третій рівень. Підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) керівного складу відповідно до навчальних програм за управлінським спрямуванням (управління та адміністрування тощо) протягом 3 місяців. Така підготовка буде здійснюватися в Національній академії внутрішніх справ. Набір на навчання проводитиметься на умовах конкурсу на базі освітнього ступеня магістра. До участі в конкурсі допускатимуться особи середнього складу поліції, які за період безперервної служби позитивно себе зарекомендували та виявили бажання працювати на керівних посадах (зараховані до кадрового резерву)⁵⁵.

На нашу думку, особливу роль у системі нормативно-правових актів у сфері, що розглядається, необхідно віднести новоприйнятому Положенню про Міністерство внутрішніх справ України, яке хоча безпосередньо і не стосується професійного навчання поліцейських, проте в його нормах закладено основні завданнями Міністерства внутрішніх справ України, зокрема, в питаннях правового врегулювання професійного навчання поліцейських, а саме забезпечення формування державної політики у таких сферах, як:

– забезпечення формування пропозицій до обсягів державного замовлення на підготовку, перепідготовку та післядипломну освіту фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів для МВС, Національної гвардії та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;

– забезпечення на базі навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС, підготовку та професійне навчання кадрів для МВС, Національної поліції та Національної гвардії;

⁵⁵ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

– установа порядку добору, направлення та зарахування на навчання до навчальних закладів, що належать до сфери управління МВС;

– установа порядку організації та строку професійного навчання працівників МВС, Національної поліції та Національної гвардії;

– здійснення організаційно-методичного супроводження навчального процесу в навчальних закладах, що належать до сфери управління МВС⁵⁶.

Як вже зазначалося, з прийняттям у 2015 році Закону України «Про Національну поліцію» в нашій державі вперше на законодавчому рівні закріплено положення щодо професійного навчання поліцейських, які до цього фрагментарно були врегульовані постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 року №114⁵⁷. Позитивно оцінюючи прийняті норми щодо визначення складових професійного навчання поліцейських (ст. 72), загальних засад первинної професійної підготовки (ст. 73), підготовки поліцейських у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання (ст. 74), післядипломної освіти поліцейських (ст. 75)⁵⁸, на нашу думку, є невиправданим є законодавче не визначення загальних засад одного з різновидів професійного навчання – службової підготовки.

Особливу роль у правовому регулюванні професійного навчання поліцейських відведено відомчим нормативно-правовим актам, які розкривають його механізм закладений нарівні базового закону, до яких належать:

⁵⁶ Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року №878. *Офіційний вісник України*. 2015 р. № 89. Ст. 43.

⁵⁷ Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/114-91-p> (дата звернення: 28.11.2018).

⁵⁸ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

1. Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, що визначає порядок і умови її здійснення⁵⁹.

2. Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, яке визначає організаційно-правові засади організації післядипломної освіти працівників Національної поліції України, що проходять службу (працюють) на посадах, які за класифікацією професій належать до категорій керівників, професіоналів, фахівців та робітничих кадрів⁶⁰.

Слід відзначити, що в статті 75 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що порядок організації післядипломної освіти поліцейських установає Міністерство внутрішніх справ України з урахуванням положень цього та інших законів. Стає незрозумілою ця норма, адже фактично зазначений порядок, визначений не законом а підзаконним відомчим нормативно-правовим актом. З огляду на це, вважаємо, що законодавцем було допущено семантичну помилку у тексті Закону України «Про Національну поліцію», тому пропонуємо ч. 7 ст. 75 викласти у такій редакції: «Порядок організації післядипломної освіти поліцейських установає Міністерство внутрішніх справ України з урахуванням положень цього закону та інших нормативно-правових актів».

3. Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, яке визначає порядок планування, проведення та обліку занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України⁶¹.

⁵⁹ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

⁶⁰ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

⁶¹ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

4. Положення про вищі навчальні заклади (прим. ЗВО) Міністерства внутрішніх справ України⁶², та статuti відомчих освітніх установ. Слід відзначити, що норми Положення про вищі навчальні заклади (прим. ЗВО) Міністерства внутрішніх справ України на сьогоднішній день є застарілими, оскільки не враховують змін як базового законодавства з питань освіти, так і спеціального законодавства.

По суті, у вищенаведених нормативно-правових актах міститься певний комплекс організаційно-правових засад професійного навчання поліцейських, проте ряд нормативно-правових актів потребують оновлення чи прийняття. Так, наприклад, серед інших нормативно-правових актів відомчого характеру, що розкривають особливості підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із спеціальними умовами навчання потребують оновлення та приведення до потреб сьогодення та діяльності практичних підрозділів, серед таких необхідно відзначити: Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів ЗВО МВС України, норми якого потребують оновлення. Крім того, залишається актуальним питання прийняття Положення про спеціалізацію закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, проект якого хоча і був підготовлений, проте до сьогодні так і не прийнятий. Не вдаючись до характеристики нормативно-правових актів у сфері професійного навчання поліцейських, які потребують прийняття та оновлення, адже це виходить за межі нашого дослідження, зазначимо, що характерним є те, що розгалужена система адміністративно-правового регулювання професійного навчання поліцейських має на меті ефективно вирішення завдання щодо усунення прогалин у правовій регламентації відносин, що складаються в галузі професійного навчання майбутніх правоохоронців. Цей напрямок нормотворчої роботи вкрай важливий для забезпечення принципу повноти реалізації національного законодавства про освіту та відомчу професійну освіту в Україні.

⁶² Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 року № 62. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0193-08> (дата звернення: 11.08.2018).

Проведений нами аналіз основних джерел адміністративно-правового регулювання професійного навчання поліцейських на сьогоднішній день налічує достатньо велику кількість нормативно-правових актів, які умовно можна розподілити на загальні, що закладають базові організаційно-правові засади реалізації права на освіту в Україні та спеціальні, що стосуються безпосередньо професійного навчання поліцейських. Слід відзначити, що і система спеціальних нормативно-правових актів щодо професійного навчання поліцейських є доволі розгалуженою і не завжди їх норм узгоджуються між собою, саме тому для досягнення внутрішньої єдності юридичних норм в цій сфері, усунення колізій і прогалин, доцільно провести систематизацію нормативно-правових актів, що підвищить їх ефективність.

В юридичній літературі описуються різні варіанти щодо систематизації нормативно-правових актів в залежності від специфіки галузі права, особливостей законодавства у певних сферах, саме тому казати про універсальність якогось із способів систематизації неможливо.

С. В. Петков пише: «Систематизація здійснюється такими чотирма способами:

1) обліком – збирання, фіксування в логічній послідовності та зберігання нормативно-правових актів, підтримання їх у відповідному контрольному (актуальному) стані з урахуванням усіх змін і доповнень, а також створення спеціальних систем їх нагромадження й пошуку (журнальний, картковий, електронний облік);

2) інкорпорацією – об'єднання в групи чинних нормативно-правових актів в одному збірнику за певним критерієм (хронологічним, тематичним тощо) без зміни їх змісту;

3) консолідацією – вид систематизації у процесі якого декілька актів об'єднуються в новому документі. У процесі консолідації правотворчим органом створюється новий нормативно-правовий акт, який повністю замінює попередні; усі нормативні положення раніше прийнятих актів об'єднуються в ньому без змін, хоча, як правило, здійснюється їх редакційна правка (усуваються суперечності, повтори тощо)...

4) кодифікацією – змістовне перероблення, узгодження та об'єднання певної групи юридичних норм, пов'язаних спільним предметом правового регулювання, у єдиному нормативному акті»⁶³.

На нашу думку, у випадку правового регулювання професійного навчання поліцейських доцільно застосувати інкорпорацію чинних нормативно-правових актів, що розкривають його організаційно-правовий механізм та мають єдиний предмет правового регулювання. При чому слід обрати предметно-суб'єктним критерієм, оскільки за наявності єдиного предмету регулювання – професійної навчання поліцейських, нормативно-правові акти у цій сфері приймаються різними суб'єктами. Як приклад, заклади вищої освіти системи Міністерства внутрішніх справ мають подвійне підпорядкування як Міністерству освіти та науки України, так і Міністерству внутрішніх справ України і в свою чергу процес підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання регулюється нормативно-правовими актами, що приймаються різними органами публічного адміністрування.

Окрім існування доволі великої чисельності нормативно-правових актів, що регламентують професійне навчання поліцейських, відмічається швидкоплинність їх змінення та удосконалення норм. З огляду на це, особливої актуальності набувають питання їх обліку – процесу збирання, фіксування в логічній послідовності та зберігання нормативно-правових актів, підтримання їх у відповідному контрольному (актуальному) стані з урахуванням усіх змін та доповнень, а також створення спеціальних систем їхнього накопичення та пошуку⁶⁴. Враховуючи це, вважаємо за необхідне створення електронного обліку нормативно-правових актів, що регламентують організацію процесу професійного навчання поліцейських в кожному територіальному органу поліції, ведення якого в практичних підрозділах необхідно закріпити в функціональних обов'язках працівника підрозділу кадрового забезпечення (інспектора з професійної підготовки).

⁶³ Петков С. В. Систематизація як основа вдосконалення чинних кодексів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2017. №29. Том 1. С. 5.

⁶⁴ Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. Теорія держави і права: підручник за ред. О. В. Петришина. Харків. Право. 2015. С. 223.

1.4. Мета, завдання, принципи та суб'єкти професійного навчання поліцейських

Мета, завдання, принципи професійного навчання поліцейських відносяться нами до організаційного елементу адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських, в свою чергу, його суб'єкти утворюють інституційну складову. Безумовно, що для кожного різновиду професійного навчання поліцейських зазначені елементи матимуть свою специфіку, саме тому в межах цього підрозділу нами буде їх розглянуто з позиції загального підходу, конкретизуючи їх у межах другого підрозділу.

Ми вважаємо, що ідентифікація мети професійного навчання поліцейських має особливе значення, оскільки забезпечує досягнення конкретних результатів у цьому процесі.

Слід відзначити, що на сьогоднішній день мета професійного навчання поліцейських, як в цілому, так і щодо окремих його складових чітко не визначена.

Так, в ст. 8 Закону України «Про зайнятість населення» розкриваючи зміст права особи на професійне навчання визначено його узагальнену мету: здобуття особою відповідної кваліфікації або приведення її рівня у відповідність із вимогами сучасного виробництва та сфери послуг⁶⁵.

В нормативно-правових актах визначено мету окремих складових професійного навчання поліцейських. Так, наприклад, мета первинної професійної підготовки полягає в набутті поліцейськими, яких вперше прийнято на службу в поліції, спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, у тому числі відповідну спеціальну підготовку щодо зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї⁶⁶. Нормативно закріплено, що метою післядипломної освіти поліцейських є задоволення

⁶⁵ Про зайнятість населення: Закон України від 07 липня 2012 року №5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №24. Ст.1284.

⁶⁶ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції⁶⁷. В свою чергу мета підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, та мета службової підготовки не знайшли законодавчого закріплення. На нашу думку, це перш за все обумовлено складністю розуміння самої категорії «мета». Спробуємо висказати власну позицію на це питання.

У Словнику української мови мета тлумачиться як «те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти; ціль»⁶⁸.

Отже, як справедливо зазначається «мета означає стан в майбутньому, котрий можливо змінити відносно теперішнього та варто, бажано або необхідно досягнути. Тим самим мета є бажаною кінцевою точкою процесу, як правило дії людини»⁶⁹.

Мета виражає прагнення до конкретного кінцевого стану й допомагає вибудувати деяку послідовність у роботі, здійснити аналіз результату. Вона має такі характеристики:

- конкретність кінцевого результату;
- є безпосереднім наслідком потреби суб'єкта;
- має частку невизначеності⁷⁰.

Саме тому, говорячи про мету професійного навчання поліцейських необхідно казати перш за все про кінцевий його результат.

⁶⁷ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

⁶⁸ Словник української мови: в 11 томах. АН УРСР. Інститут мовознавства. За ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка. 1970-1980. Т.4. С. 683. URL:http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0 (дата звернення: 20.07.2018).

⁶⁹ Сивокінь Т. «Мета», «ціль», «завдання» – спробуємо розібратися <https://21tsmay.wixsite.com/acupofthins/single-post/2015/09/29/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%90-%D0%A6%D0%86%D0%9B%D0%AC-%D0%97%D0%90%D0%92%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF-%D0%A1%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%A3%D0%84%D0%9C%D0%9E-%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%86%D0%91%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%A1%D0%AF> (дата звернення: 20.07.2018).

⁷⁰ Там само.

Слід відзначити, що і в науковій доктрині практично відсутні дослідження, в яких би розкривалася мета професійного навчання поліцейських. Наявні наукові роботи або характеризуються фрагментарністю і не дають комплексного уявлення щодо її визначення, або розглядають мету професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ (міліції).

Слід відзначити, що в теорії управління зазначається, що професійна підготовка здійснюється з метою отримання робочої професії чи спеціальності і передбачає різні рівні підготовки⁷¹. В свою чергу, вища професійна освіта має за мету підготовку спеціалістів відповідного рівня, задоволення потреб особистості в поглибленні і розширенні освіти на базі середньої (повної) і середньої професійної освіти⁷². Таке твердження, безумовно, має право на існування, проте не може бути в цілому застосовано до професійного навчання поліцейських, оскільки стосується тільки двох його складових: первинної професійної підготовки та підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

І. М. Шопіна зазначає, що «мета професійної підготовки формується зовні системи освіти, обумовлена потребами суспільства та особистості та являє собою «замовлення» на підготовку спеціалістів. До того ж, професійна підготовка повинна віддзеркалювати не лише сучасний стан науки, техніки, виробництва, суспільних відношень, а й перспективу їх розвитку. Формування мети професійної підготовки має починатися з визначення вимог практичної діяльності та трансформації їх в педагогічні цілі»⁷³.

Наприклад, О. Є. Користін, розмірковуючи про розвиток поліцейської освіти в Україні, наводить тенденції розвитку в системах професійної освіти кадрів поліції у зарубіжних країнах, до яких відносить:

⁷¹ Егоршин А.П. Управление персоналом: учебник для вузов. 4-е изд., испр. Н. Новгород: НИМБ, 2003. С. 182.

⁷² Там само.

⁷³ Шопіна І. М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2004. С. 148.

демократизацію процесу відбору в поліцію; відхід від військових традицій і створення власних; гуманізація процесу навчання; інтелектуалізація освіти; прагнення відомчої вищої освіти відповідати стандартам загальноуніверситетської освіти; формування творчого мислення та розвиток особистісних здібностей фахівців різних напрямів поліцейської діяльності; використання в процесі освіти працівників поліції технологій дистанційної, відкритої та безперервної освіти; прагнення систем поліцейської освіти різних країн до інтеграції і кооперації, а також зазначає про те, що мета професійної поліцейської освіти – готувати поліцейських-професіоналів будь-якого рангу і для будь-якого виду поліцейської діяльності⁷⁴.

Заслугує на увагу позиція Д. В. Швеця, який досліджуючи професійну підготовку поліцейських в Україні, наголошує на тому, що її метою є формування професійної спрямованості, розвитку поліцейських як професіоналів, підвищення рівня їх професійної правової свідомості та правової культури, отримання ними нових спеціальних знань, навичок, умінь, які дозволять чітко, оперативно, неупереджено виконувати свої професійні обов'язки, відповідно до норм чинного законодавства та професійної етики, ґрунтуючись на потребах суспільства та держави⁷⁵. Проте, на нашу думку, надавати узагальнене визначення мети професійного навчання поліцейських є некоректним, через специфічність його складових, які мають різний кінцевий результат.

Так, для первинної професійної підготовки кінцевим результатом є отримання особами вперше прийнятими на службу професії «поліцейський», тобто підготовка фахівців з професійно-технічною освітою, для підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання – здобуття певних освітніх ступенів, тобто підготовка фахівців з вищою освітою. В свою чергу, кінцевий результат для післядипломної освіти та службової підготовки відрізняється від наведених, оскільки у випадку реалізації цих різновидів робота

⁷⁴ Користін О. Є. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: В ЯКОМУ НАПРЯМКУ РУХАТИСЬ? URL: politrada.org/news/profes-yna-osv-ta-pol-tseyskogo-v-yakomu-napryamku-rukhatis/ (дата звернення: 20.07.2017).

⁷⁵ Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейських в Україні. *Форум права*. 2017. №5. С. 442.

ведеться вже з підготовленими працівниками поліції, які мають певну освіту, у напрямку підвищення їх професійного рівня. Враховуючи це, можемо зробити висновок про подвійність мети професійного навчання, а саме:

1) підготовка висококваліфікованих фахівців для Національної поліції України (характерна для первинної професійної підготовки та підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських);

2) підвищення професійного рівня поліцейських для забезпечення потреб держави в кваліфікованих поліцейських кадрах, задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні (характерна для післядипломної освіти поліцейських та службової підготовки).

Наявна мета професійного навчання поліцейських, безумовно, обумовлює його завдання, які є засобом її реалізації. Що стосується завдань професійного навчання поліцейських, то як і мета, вони нормативно-не визначені. Аналіз нормативно-правових актів у сфері професійного навчання поліцейських⁷⁶ дозволяє висновувати про те, що тільки завдання двох його різновидів отримали нормативне закріплення: завдання післядипломної освіти та службової підготовки.

Що стосується теоретико-методологічних розробок вчених, то серед них також немає одностайності щодо визначення завдань професійного навчання поліцейських. На нашу думку, це обумовлюється, перш за все, різноманітністю завдань складових професійного навчання поліцейських, проте заперечувати їх виокремлення є не виправданим.

Наприклад, Д. В. Швець наголошує на виокремленні комплексу загальних та окремих завдань професійної підготовки поліцейських, проте чомусь наводить їх узагальнений перелік:

⁷⁶ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.; Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

«1) підготовка кваліфікованих фахівців правоохоронної діяльності, здатних на належному рівні забезпечувати охорону громадського порядку, проводити заходи по боротьбі зі злочинністю та захисту законних прав, свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією України;

2) вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність органів внутрішніх справ та їх практичне застосування при здійсненні оперативно-службової діяльності;

3) набуття працівниками знань і спеціальних навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань та постійне їх вдосконалення;

4) удосконалення навичок керівного складу органів внутрішніх справ та навчання підлеглих, упровадження в практику оперативно-службової діяльності досягнень науки та техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці;

5) розвиток у працівників органів внутрішніх справ особистих моральних якостей, почуття відповідальності за власні дії, прагнення до постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня;

6) навчання працівників органів внутрішніх справ прийомам і способам забезпечення відповідальності за власні дії, прагнення постійного вдосконалення свого професійного та загальнокультурного рівня;

7) навчання працівників органів внутрішніх справ прийомам та способам забезпечення професійної та особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, у тому числі в екстремальних умовах;

8) зміцнення зв'язків із населенням, забезпечення працівниками органів внутрішніх справ прав людини та громадянина під час виконання ними службових обов'язків»⁷⁷. Не піддаючи критиці позицію поважного вченого, зазначимо, що на сьогоднішній день наведені положення є дещо застарілими.

⁷⁷ Швець Д.В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейських в Україні. *Форум права*. 2017. №5. С. 442-443.

Говорячи про фрагментарність дослідження завдань професійного навчання поліцейських, нами малося на увазі те, що в юридичній літературі раніше переважно розкривалися завдання професійної підготовки, яка на той час об'єднувала в собі початкову підготовку, післядипломну освіту, службову підготовку та самостійну підготовку.

На думку З. Р. Кісіль, завдання професійної підготовки персоналу ОВС необхідно об'єднати у чотири групи: 1) загальні; 2) загальнофункціональні; 3) спеціально-функціональні; 4) організаційні⁷⁸. Авторка обумовлює необхідність виділення зазначених завдань тим, що вони, окрім організаційних, які є, так би мовити, універсальними, повинні братися за основу під час утворення відповідних груп професійної підготовки, підбору необхідних спеціалістів, які проводитимуть таку підготовку, створення відповідних планів (програм), методичних матеріалів для професійної підготовки тощо⁷⁹.

Досліджуючи сутність професійної підготовки працівників ОВС (прим. – нині працівників поліції), О. М. Музичук до завдань професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ відносив такі: навчання вмілому виконанню службових обов'язків; забезпечення повсякденної готовності до виконання оперативно-службових завдань, до дій в умовах складної оперативної обстановки; формування у рядового і начальницького складу високих моральних якостей, сумлінності, почуття особистої відповідальності за виконання службових обов'язків; удосконалення навичок керівного складу у навчанні й вихованні підлеглих щодо впровадження в практику службової діяльності досягнень науки і техніки, передових форм та методів роботи, основ наукової організації праці й управління; досягнення високого рівня технічної підготовки особового складу⁸⁰.

⁷⁸ Кісіль З. Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 146.

⁷⁹ Кісіль З.Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. №1. С. 147.

⁸⁰ Музичук О. М. Сутність професійної підготовки персоналу ОВС. *Форум права*. 2007. № 1. С. 126.

Як бачимо, завдання підготовки працівників поліції (прим. – раніше міліції чи органів внутрішніх справ) у відомчих закладах освіти залишалися поза увагою вчених. В спеціалізованій літературі зустрічається лише згадка про те, що основне завдання відомчих навчальних закладів полягає у підготовці висококваліфікованих фахівців відповідно до напрямків діяльності органів внутрішніх справ України⁸¹.

Отже, узагальнюючи положення нормативно-правових актів та теоретико-методологічних розробок учених ми вважаємо за доцільне в системі професійного навчання поліцейських в умовах реформування відомчої освіти виділяти стратегічні, загальні та спеціальні завдання.

До стратегічних завдань професійного навчання поліцейських на сучасному етапі державотворення доцільно віднести такі:

- забезпечення функціонування багаторівневої професійно-орієнтованої системи професійного навчання поліцейських;
- подальший безперервний розвиток її складових;
- інтелектуалізація відомчої освіти;
- забезпечення розвитку освітнього процесу через упровадження нових досягнень поліцейської науки й позитивного зарубіжного досвіду.

Загальні завдання професійного навчання поліцейських стосуються забезпечення освітнього процесу для всіх його складових. До таких завдань нами віднесено:

- забезпечення задоволеності держави і особистості у високоякісній системі професійного навчання поліцейських;
- реалізація професійної освітньої системи для поліцейських на основі безперервного процесу навчання з урахування міжнародних та національних стандартів;

⁸¹ Кісіль З. Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. №1. С.149. ; Рудницький В. Управління навчальними закладами системи МВС України та шляхи його удосконалення. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. URL: <http://www.pravnuk.info/2013-12-27-15-13-14/193-upravlinnya-navchalnimi-zakladami-sistemi-mvs-ukra%D1%97ni-ta-shlyaxi-jogodoskonallya.html> (дата звернення: 04.08.2017).

– орієнтація всіх складових, форм, методів та інструментів системи професійного навчання поліцейських на максимально можливе задоволення індивідуальних освітніх, професійних, морально-психологічних потреб суб'єктів, що навчаються;

– максимальна асиміляція процесу професійного навчання поліцейських з практичною діяльністю Національної поліції України і потребами сьогодення.

Що стосується спеціальних завдань професійного навчання поліцейських, то вони обумовлені особливостями реалізації первинної професійної підготовки поліцейських, підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки і будуть розглянуті нами в другому розділі.

Розуміючи загально визнане поняття принципів будь-якого процесу чи діяльності, говорячи про принципи, як невід'ємну характеристику організаційного елементу адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських, необхідно зазначити, що вони є узагальненою системою керівних засад, на яких базується організація всього процесу.

Оскільки на сферу професійного навчання поліцейських розповсюджуються адміністративно-правові засади освіти в цілому, безумовним є те, що принципи освітньої діяльності передбачені в нормах чинного законодавства є цілком прийнятними і до процесу професійного навчання поліцейських. Однак досліджуючи принципи професійного навчання поліцейських як складову адміністративно-правових засад, все ж таки доцільно виділяти ті принципи, які є найбільш характерними для цього процесу.

Як і у випадку мети та завдань професійного навчання поліцейських, принципи є також нормативно невизначеними, однак достатньо повно досліджені в науці.

Слід відзначити, що проблемі розуміння принципів професійного навчання приділено багато уваги у наукових доробках вчених сфери педагогіки⁸².

⁸² Бідюк Н. М. Основні принципи професійного навчання безробітних в Україні. *Педагогічний дискурс*. 2010. Вип. 7. С. 35-41.; Скульська В. Є. Принципи професійного навчання

Зазначене питання знайшло своє дослідження і у сфері публічного управління та адміністрування. Так, наприклад, Н. А. Жиденко, досліджуючи професійне навчання державних службовців, до його принципів відносить: доступності професійного навчання; безперервності професійного навчання; вільного вибору форм і методів професійного навчання з метою виконання індивідуальної програми підвищення професійної компетентності державного службовця; додержання інтересів державного службовця та державного органу⁸³. Слід наголосити на тому, що у сфері державного управління, зокрема, щодо професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, законодавцем було нормативно визначено систему його принципів: обов'язковості та безперервності професійного навчання протягом проходження державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, роботи в державних органах, здійснення повноважень депутата місцевої ради; цілеспрямованості, прогностичності та випереджувального характеру; інноваційності та практичної спрямованості; індивідуалізації та диференціації підходів до навчання; відкритості та академічної доброчесності; наближеності освітніх послуг до місця проживання та проходження служби особи; гарантованості фінансування професійного навчання⁸⁴. Зазначимо, що закріплена система принципів відзначається прогресивністю та відповідністю європейським стандартам професійного навчання.

Якщо проаналізувати дослідження вчених-адміністративістів, які торкалися теми принципів професійного навчання

безробітних на виробництві. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/9840/1/10.pdf> (дата звернення: 14.08.2017); Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. С. 17-21.

⁸³ Жиденко Н. А. Сучасні тенденції управління професійним розвитком персоналу органів державної влади в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2019. С. 161.

⁸⁴ Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106. *Офіційний вісник України*. 2019. №19. Ст. 43.

поліцейських, то в їх роботах знайшли своє відображення деякі принципи професійного навчання.

Д. В. Швець переконаний, що дотримання принципів професійної підготовки поліцейських сприятиме більш якійсь та ефективній професійній підготовці поліцейських в Україні. Підтримуючи позицію З. Р. Кісіль, він зазначає, що професійна підготовка повинна ґрунтуватися на таких принципах: безперервності професійної підготовки, тобто навчання під час усієї професійної діяльності; обов'язковості професійної підготовки, тобто вважати підвищення професійних знань, умінь та навичок одним із обов'язків; наукової обґрунтованості потреби органів та підрозділів внутрішніх справ у працівниках тієї чи іншої кваліфікації, тобто проведення попередньою науковою експертизи плінності кадрів за певними категоріями посад, визначення навантаження та штатної чисельності за окремими професіями в органах внутрішніх справ тощо, аналіз потреб практики у фахівцях певних спеціальностей та освітньо-кваліфікаційних рівнів; комплексності та системності професійної підготовки, тобто під час її організації повинні використовуватися оптимальні види, форми та методи професійного навчання; диференціації підготовки залежно від неявних знань, умінь та навичок, тобто формування груп для навчання у системі професійної підготовки залежно від наявності базових знань; правового та соціального захисту осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ під час професійної підготовки, зокрема поширення на них усіх гарантій, забезпечення необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами⁸⁵.

І. В. Балабаном у своєму дисертаційному дослідженні сформульовано принципи післядипломної освіти поліцейських, до яких автором віднесено: принцип єдності; диференційованості; обов'язковості та безперервності навчання; випереджувального характеру навчання; встановлення взаємних прав, обов'язків і відповідальності; встановлення правових наслідків навчання; забезпечення високої якості та ефективності навчання; державного управління та координації

⁸⁵ Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейських в Україні. *Форум права*. 2017. №5. С. 444.

діяльності всіх елементів системи післядипломної освіти; використання позитивного зарубіжного досвіду здійснення післядипломної освіти поліцейських⁸⁶. Вважаємо, що деякі із зазначених принципів післядипломної освіти можуть вважатися універсальними, тобто можуть бути застосовані і до інших різновидів професійного навчання поліцейських.

Узагальнюючи наявні напрацювання та висловлюючи власну позицію, вважаємо за доцільне у якості системи базових принципів професійного навчання поліцейських, які властиві всім його складовим, запропонувати такі:

- централізації – централізованого управління та постійної координації заходів, спрямованих на забезпечення всіх складових професійного навчання поліцейських;
- транспарентності, тобто відкритості та прозорості процесу професійного навчання поліцейських;
- безперервності, який обумовлений концепцією «навчання впродовж всього життя» і передбачає професійне навчання поліцейських впродовж проходження служби;
- випереджувальності – полягає у передбаченні професійних потреб найближчого майбутнього поліцейської діяльності;
- інноваційності та практичної спрямованості – полягає у насиченні освітнього процесу всіх складових професійного навчання поліцейських освітніми інноваціями, а також практично орієнтованим контентом.

І на останок в межах цього підрозділу перейдемо до розгляду інституційного елементу адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських у загальному його розумінні, враховуючи те, що більш детальний їх персональний склад, ролі, повноваження, особливості діяльності тощо будуть розглянуті нами окремо для кожного різновиду професійного навчання.

⁸⁶ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 176.

Як нами вже зазначалося у підрозділі 1.1. інституційний елемент дозволить визначити систему суб'єктів залучених до процесу професійного навчання поліцейських. Розглянемо їх більш детально.

Якщо в державі виникає потреба у підготовці, перепідготовці певних кадрів, то безумовно її хтось повинен формувати, визначати У нашому випадку мова йде про замовника освітніх послуг. Повноправним замовником освітніх послуг є Міністерство внутрішніх справ України, яке формує державне замовлення на підготовку поліцейських кадрів, затверджує обсяги державного замовлення на післядипломну освіту

Що стосується повноважень Національної поліції України як замовника професійного навчання поліцейських, то в юридичній літературі зустрічається позиція про те, що «Національна поліція, хоча і виступає фактичним «замовником» кваліфікованих поліцейських кадрів, відіграє другорядну роль, через відсутність відповідних повноважень, закріплених Законом України «Про Національну поліцію»⁸⁷. Навряд чи можна погодитися з таким твердженням, оскільки, дійсно в Законі України «Про Національну поліцію» не передбачено зазначених повноважень для цих суб'єктів, проте вони містяться в ряді інших нормативно-правових актів. Як приклад, саме кадровий підрозділ центрального органу управління Національної поліції України формує і подає до відповідного органу пропозиції до обсягів державного замовлення на післядипломну освіту⁸⁸.

Безумовним є те, що процес професійного навчання поліцейських є неможливим – без осіб, які навчаються, у нашому випадку такими суб'єктами є:

- слухачі первинної професійної підготовки;
- здобувачі вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських;

⁸⁷ Андреев А. Перспективні напрями вдосконалення підготовки кадрів для Національної поліції України у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. *Vicegrad Journal on Human Rights*. 2017. 2/2. С. 18.

⁸⁸ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

– практичні працівники поліції в межах післядипломної освіти та службової підготовки.

Найбільш чисельну і неоднорідну групу суб'єктів, залучених до процесу професійного навчання поліцейських складають суб'єкти, які надають освітні послуги, тобто безпосередньо реалізують заходи з підготовки кадрів в межах кожного її різновиду. На нашу думку, провідними в цій групі суб'єктів є заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, у структурі яких діють відокремлені підрозділи (академії поліції), оскільки вони беруть участь у всіх складових професійного навчання. Окремо слід виділити у якості суб'єктів, що надають освітні послуги у системі професійного навчання поліцейських за окремими її різновидами такі державні установи Національної поліції України: «Академія патрульної поліції», «Криворізька академія патрульної поліції», «Рівненська академія патрульної поліції», «Навчальний центр Вибухотехнічної служби Національної поліції України».

Крім того, до цієї групи суб'єктів належать і установи (заклади) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських. Слід відзначити, що для таких різновидів професійного навчання поліцейських, як післядипломна освіта і службова підготовка, суб'єктами забезпечення освітнього процесу можуть виступати і самі органи і підрозділи Національної поліції України.

Окрім суб'єктів, які належать до системи Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України, до процесу професійного навчання поліцейських можуть залучатися окремі державні та недержавні суб'єкти, а також особи, які проводять заняття. Ними можуть бути вузькопрофільні спеціалісти з певних питань, представники громадських організацій правоохоронної спрямованості, іноземні фахівці тощо.

Отже, ми вважаємо, що в узагальненому вигляді інституційна структура системи професійного навчання поліцейських повинна

бути представлена трьома складовими:

- суб'єкти замовлення освітніх послуг;
- суб'єкти надання освітніх послуг;
- суб'єкти отримання освітніх послуг, персональний склад яких залежить від різновидів професійного навчання поліцейських.

Висновки до розділу 1

Розглянувши теоретичні положення адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських доцільно зробити такі висновки:

1. Дослідження теоретико-методологічних розробок учених щодо дефініції «адміністративно-правові засади» та її змістовних характеристик (елементів), дозволила запропонувати авторське визначення адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських як встановлену адміністративно-правовими нормами систему елементів (характеристик), що визначає сферу публічних інтересів суб'єктів, залучених до процесу професійного навчання поліцейських, і забезпечує власне процес його реалізації.

Запропоновано в межах поданого дослідження адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських розглядати з позиції таких елементів:

– категоріального елементу, який дозволить висвітлити поняття професійного навчання поліцейських, його ознаки, поняття його складових: первинної професійної підготовки; підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання; післядипломної освіти; службової підготовки;

– нормативного елементу, який надасть можливість проаналізувати існуючий масив нормативно-правових актів у сфері професійного навчання поліцейських, визначити їх позитивні риси, недоліки, запропонувати внесення змін і пропозицій до їх положень, обґрунтувати прийняття нових нормативно-правових актів з метою підвищення ефективності системи професійного навчання поліцейських на сучасному етапі державотворення;

– інституційний елемент дозволить дослідити систему суб'єктів залучених до процесу професійного навчання поліцейських, з'ясувати їх ролі в цьому процесі, розмежувати їх повноваження, тобто визначити їх адміністративно-правовий статус;

– організаційний елемент розкриває безпосередньо зміст процесу професійного навчання поліцейських: мету, завдання, принципи, особливості організації і забезпечення.

Наголошено, що будь-яка система елементів (характеристик) адміністративно-правових засад не є універсальною і залежить від предмету, що розглядається. Так, для розгляду адміністративно-правових засад діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування особливої важливості набуває інституційний елемент, що розкриває адміністративно-правовий статус конкретного суб'єкта, який має менше значення для досліджень адміністративно-правових засад певних процесів, діяльності, для яких більш значущим є розкриття управлінських характеристик, тобто організаційного елементу.

2. Визначено сутність професійного навчання розкрито через такі його характерні риси: воно є процесом набуття знань, умінь і навичок особами, які навчаються; передбачає вироблення певних здібностей, набуття компетентностей; процес професійного навчання є організованим, оскільки чітко визначений у підзаконних нормативно-правових актах, прийнятих Міністерством внутрішніх справ України, безперервним, оскільки він не переривається з моменту прийняття в поліцію до моменту звільнення поліцейського, а також цілеспрямованим, оскільки кожен різновид професійного навчання має свою мету.

На підставі чого уточнено поняття первинної професійної підготовки як складової професійного навчання поліцейських, яке запропоновано визначити як процес здобуття та отримання особами, уперше прийнятими на службу до поліції, за виключенням здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, професійних кваліфікацій професії «поліцейський» (за спеціалізаціями), який ґрунтується на компетентністному підході.

3. Проведений нами аналіз основних джерел адміністративно-правового регулювання професійного навчання поліцейських на сьогоднішній день налічує достатньо велику кількість нормативно-правових актів, які умовно можна розподілити на загальні, що закладають базові організаційно-правові засади реалізації права на освіту в Україні та спеціальні, що стосуються безпосередньо професійного навчання поліцейських. Слід відзначити, що і система спеціальних нормативно-правових актів щодо професійного навчання поліцейських є доволі розгалуженою і не завжди їх норм узгоджуються між собою, саме тому для досягнення внутрішньої єдності юридичних норм в цій сфері, усунення колізій і прогалин, доцільно провести систематизацію нормативно-правових актів шляхом інкорпорації за предметно-суб'єктним критерієм, оскільки за наявності єдиного предмету регулювання – професійного навчання поліцейських, нормативно-правові акти у цій сфері приймаються різними суб'єктами.

Крім того, вважаємо за необхідне створення електронного обліку нормативно-правових актів, що регламентують організацію процесу професійного навчання поліцейських в кожному територіальному органу поліції, ведення якого в практичних підрозділах необхідно закріпити в функціональних обов'язках працівника підрозділу кадрового забезпечення (інспектора з професійної підготовки).

4. Наголошено на особливій важливості ідентифікації мети професійного навчання поліцейських, яка забезпечує досягнення конкретних результатів у цьому процесі. Автором зазначено про подвійність мети професійного навчання поліцейських з урахуванням цілей його складових. На підставі аналізу нормативно-правових актів та теоретико-методологічних розробок учених запропоновано виділяти стратегічні, загальні та спеціальні завдання професійного навчання поліцейських.

Досліджено принципи професійного навчання поліцейських як узагальненої системи керівних засад, на яких базується організація всього процесу. Запропоновано авторський підхід до визнання системи базових принципів професійного навчання поліцейських, які

властиві всім його складовим, а саме: централізації, транспарентності, безперервності, випереджувальності, інноваційності та практичної спрямованості.

Інституційна структура системи професійного навчання поліцейських представлена трьома складовими: суб'єкти замовлення освітніх послуг, суб'єкти надання освітніх послуг, суб'єкти отримання освітніх послуг, персональний склад яких залежить від різновидів професійного навчання поліцейських.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СКЛАДОВИХ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

2.1. Адміністративно-правові засади первинної професійної підготовка поліцейських

Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, як невід'ємної частини сектору національної безпеки держави, визначені основні пріоритети, серед яких основне місце посідають розроблення і впровадження програм безперервного професійного розвитку персоналу, а також розвиток відомчої системи освіти та підготовки кадрів, яка відповідає професійним потребам персоналу органів системи МВС і сприяє формуванню його загальних цінностей⁸⁹. Одним із напрямків кадрової роботи з персоналом Національної поліції і першою складовою професійного навчання поліцейських є первинна професійна підготовка поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліцію.

За часів діяльності міліції України В.В. Посметний зазначав, що початкова професійна підготовка працівників органів, служб та підрозділів внутрішніх справ, як структурний елемент відомчої системи освіти, займає первинне визначальне й особливе місце з-поміж інших структурних елементів останньої. Адже, насамперед, саме вона покликана вирішувати основні завдання професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу. Особливу вагу серед цих завдань займають, по-перше, виявлення недостатніх для ефективного виконання службових обов'язків знань, вмінь та навичок

⁸⁹ Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р. *Урядовий кур'єр*. від 13 березня 2018 року № 48.

особового складу; по-друге, організація, відповідно одержаним даним, навчально-виховного процесу щодо оволодіння працівниками органів внутрішніх справ знаннями, вміннями та навичками, необхідними для виконання посадових обов'язків; по-третє, формування у рядового і начальницького складу високих моральних якостей, сумлінності, почуття особистої відповідальності за виконання службово-посадових обов'язків; по-четверте, досягнення високого рівня фізичної та психологічної підготовки⁹⁰.

Запорукою нової, ефективної поліції є саме нова система первинної підготовки поліцейських, оскільки саме під час її проходження і починає формуватися особистість поліцейського як професіонала-правоохоронця. Підготовлений поліцейський у змозі не лише прийняти правильне рішення в кризовій ситуації та зберегти життя собі й оточуючим, а й формувати їх громадянську позицію щодо подій у державі. Високоосвічені та кваліфіковані кадри зможуть вивести роботу органів правопорядку на якісно новий рівень, а з часом ці люди будуть просуватися далі по службі та створювати обличчя поліції, вже знаходячись на керівних посадах⁹¹.

Відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень поліції, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за відповідними навчальними програмами (планами), затвердженими Міністерством внутрішніх справ України⁹².

Первинна професійна підготовка передбачає набуття працівниками поліції основних професійних знань і навичок, необхідних для виконання службових обов'язків, в тому числі в умовах, пов'язаних із застосуванням фізичної сили, спеціальних засобів і вогнепальної

⁹⁰ Посметний В.В. Організаційно-правові аспекти початкової професійної підготовки персоналу ОВС України: дис...канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Харківський університет внутрішніх справ. Харків., 2003. С. 39.

⁹¹ Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3 (66), С. 103.

⁹² Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

зброї за відповідними програмами первинної професійної підготовки поліцейських.

Порядок проходження і організація первинної професійної підготовки розкривається в Положеннях про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, затвердженому Наказом МВС України від 16 лютого 2016 року № 105⁹³.

Наголосимо на тому, що поняття первинної професійної підготовки поліцейських законодавчо не визначено. Термін «первинна професійна (професійно-технічна) підготовка» в узагальненому вигляді в вперше запропонований розробниками проекту Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» як процес здобуття та отримання особою вперше професійних кваліфікацій відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій за відповідною професією (групою професій), спеціальністю⁹⁴. Вважаємо зазначене визначення цілком доречним, оскільки воно повністю враховує положення Закону України «Про освіту», однак воно є базовим і не розкриває характерних рис первинної професійної підготовки поліцейських.

В юридичній літературі зустрічаються поодинокі спроби надання визначення цьому терміну. Так, І.В. Балабан, не надаючи авторського визначення зазначеному різновиду професійного навчання поліцейських, пише: «... система первинної професійної підготовки працівників Національної поліції являє собою суспільно зумовлене явище соціально-правового характеру та виступає специфічним інструментом реалізації державної кадрової політики щодо забезпечення органів та підрозділів НПУ висококваліфікованими і компетентними кадрами»⁹⁵.

⁹³ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

⁹⁴ Проект Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту». URL: <http://nus.org.ua/news/mon-rozrobylo-novuj-zakon-pro-profesijno-tehnicnu-osvitu/> (дата звернення: 15.12.2018).

⁹⁵ Балабан І. В. Первинна підготовка в системі професійного навчання поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Випуск 4. Том 1 С. 110.

Більш конкретний у своїх судженнях Д. В. Швець, який первинну професійну підготовку визначає як професійне навчання осіб, що забезпечуватиме відповідний рівень професійної кваліфікації, який буде необхідним для продуктивної професійної діяльності у майбутньому⁹⁶. Навряд чи таке визначення можна назвати вдалим, оскільки воно не розкриває особливостей первинної професійної підготовки, а може стосуватися і інших видів професійного навчання.

Оскільки будь яке визначення є перш за все квінтесенцією ознак, що його характеризують, спробуємо виділити ознаки, які властиві первинній професійній підготовці поліцейських.

По-перше, первинна професійна підготовка в системі Національної поліції стосується осіб вперше прийнятих на службу в поліцію, окрім осіб, які здобувають вищу освіту на денній формі навчання за державним замовленням у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських.

По-друге, в процесі первинної професійної підготовки особи здобувають професію «поліцейський».

По-третє, професійні кваліфікації професії «поліцейський» визначені у Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти професії «поліцейський», розробленому з урахування компетентнісного підходу, відповідно до Національної рамки кваліфікацій.

Таким чином, первинна професійна підготовка, як складова професійного навчання поліцейських, це процес здобуття та отримання особами вперше прийнятими на службу до поліції, за виключенням здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, професійних кваліфікацій професії «поліцейський» (за спеціалізаціями), який ґрунтується на компетентністному підході.

Відповідно до законодавства суб'єктами професійної підготовки є:

– штатні працівники закладів, що здійснюють професійну підготовку, що залучаються до організації та проведення занять;

⁹⁶ Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3 (66). С. 104.

– поліцейські, державні службовці та працівники органів Національної поліції, фахівці інших установ, закладів, організацій, що залучаються до забезпечення проведення занять за напрямками підготовки відповідно до чинного законодавства;

– слухачі.

На нашу думку, в цьому переліку суб'єктів професійної підготовки не враховано працівників кадрових підрозділів органів (закладів, установ) поліції, які реалізують комплекс заходів щодо направлення на професійну підготовку майбутніх слухачів, зокрема:

– кадрові підрозділи органів (закладів, установ) поліції ведуть облік поліцейських, яким необхідно пройти професійну підготовку, та організують їх направлення до закладів, що здійснюють професійну підготовку у строки, визначені рознарядкою;

– рознарядка розробляється на календарний рік кадровим підрозділом апарату Національної поліції на підставі заявок органів (закладів, установ) поліції про необхідну кількість навчальних місць для проходження поліцейськими професійної підготовки та планів-графіків закладів, що здійснюють професійну підготовку;

– кадрові підрозділи органів (закладів, установ) поліції не пізніше ніж за п'ять календарних днів до початку професійної підготовки надсилають до закладів, що здійснюють професійну підготовку навчальну справу поліцейського;

– повторне направлення поліцейського, не зарахованого до закладу, що здійснює професійну підготовку відповідно до вимог Положення, здійснюється за рішенням кадрового підрозділу апарату Національної поліції на підставі клопотання керівництва відповідного органу (закладу, установи) поліції⁹⁷.

Що стосується закладів, що здійснюють первинну професійну підготовку поліцейських, то їх система на сьогоднішній день є вельми розгалуженою. Крім того, з кінця 2015 року зазнала організаційних змін, оскільки шляхом ліквідації колишніх училищ професійної

⁹⁷ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

підготовки працівників міліції, які були в структурі ГУМВС, УМВС та забезпечували початкову підготовку вперше прийнятих працівників міліції утворено державні установи «Навчальний центр підготовки поліцейських» у дев'яти містах України, які діяли при Головних управліннях Національної поліції в конкретних областях. А вже у 2016 році із «дотриманням принципу регіонального розміщення, що забезпечує наближеність навчального закладу до замовника, економію коштів на відрядження слухачів для післядипломної освіти тощо»⁹⁸, зазначені установи було підпорядковано закладам вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

Так, відповідно до Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України до складу Національної академії внутрішніх справ: Київський, Вишгородський, Житомирський навчальні центри; до Харківського національного університету внутрішніх справ: Сумський навчальний центр; до Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Запорізький навчальний центр; до Львівського державного університету внутрішніх справ: Волинський, Чернігівський навчальні центри; до Одеського державного університету внутрішніх справ: Одеський навчальний центр; до Донецького юридичного інституту: Маріупольський навчальний центр⁹⁹. В ній зазначалося, що загальний термін підготовки – до 10 місяців (7 місяців – теоретичне навчання, 3 місяці – практичне) з подальшим присвоєнням за підсумками атестування кваліфікації «поліцейський» та призначенням на посади молодшого складу поліції¹⁰⁰.

Однак, вже у 2017 році було внесено зміни до вищезазваної концепції, відповідно до яких Чернігівський навчальний центр перепідпорядковано Національній академії внутрішніх справ

⁹⁸ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

⁹⁹ Там само.

¹⁰⁰ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

України¹⁰¹, а Житомирський навчальний центр взагалі увійшов до структури Національної поліції України.

Такі дії визнані Рахунковою палатою непослідовними управлінськими рішеннями, які позначались на ефективності та результативності діяльності зазначених суб'єктів професійного навчання поліцейських¹⁰². На сьогоднішній день вищезазвані структурні підрозділи ЗВО мають назву центр первинної професійної підготовки «Академія поліції».

Слід відзначити, що у структурі Національної поліції України залишилися заклади, що здійснюють первинну професійну підготовку поліцейських, а саме:

– Державна установа «Навчальний центр Вибухотехнічної служби Національної поліції України», яка діє для організації в установленому законодавством порядку професійного навчання поліцейських, зокрема працівників вибухотехнічних підрозділів, а також спеціальних кваліфікаційних курсів, семінарів, тренінгів тощо¹⁰³;

– Державні установи «Академія патрульної поліції», «Криворізька академія патрульної поліції», «Рівненська академія патрульної поліції», що діють для забезпечення організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу на посади поліцейських (інспекторів) патрульної поліції, підвищення кваліфікації і спеціалізації молодшого складу патрульної поліції, а також окремих форм службової підготовки патрульних поліцейських¹⁰⁴;

¹⁰¹ Про внесення змін до Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС від 25.11.2016 N 1252: Наказ МВС України від 28 лютого 2017 року №165 / ІАС Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0ALEUDB9D1> (дата звернення: 17.12.2018).

¹⁰² Рішення Рахункової палати від 11.04.2018 № 10-2 «Про затвердження Звіту Про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених на забезпечення діяльності підрозділів, установ та закладів Національної поліції України». URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2018/10-2_2018/zvit_10-2_2018.pdf (дата звернення: 20.12.2018).

¹⁰³ Про затвердження Положення про Державну установу «Навчальний центр Вибухотехнічної служби Національної поліції України»: Наказ Національної поліції від 05 травня 2017 № 410.

¹⁰⁴ Про внесення змін до Положення про Державну установу «Академія патрульної поліції»: Наказ Національної поліції від 30 серпня 2019 року №875.

– Державна установа «Житомирський навчальний центр підготовки поліцейських», який здійснює спеціальну підготовку поліцейських, уперше прийнятих на службу до поліції, забезпечує формування спеціальних знань та навичок, необхідних для виконання повноважень поліції і є єдиним в Україні, що здійснює підготовку поліцейських-кінологів¹⁰⁵.

– Вінницьке вище професійне училище Департаменту поліції охорони, яке здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації працівників підрозділів Департаменту поліції охорони¹⁰⁶.

Така організаційна побудова закладів, що здійснюють первинну професійну підготовку поліцейських, на нашу думку, є такою, що не відповідає положенням Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, оскільки відповідно до її норм «початкова (первинна професійна) підготовка безпосередньо у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання МВС (університет, академія, інститут – далі ВНЗ МВС) та в навчально-тренувальних центрах (коледжах, училищах), створених на базі Державних установ «Навчальний центр підготовки поліцейських», які підпорядковуються ВНЗ МВС, є їх структурними навчальними підрозділами без статусу окремої юридичної особи, з дотриманням принципу регіонального розташування»¹⁰⁷. Саме тому, вважаємо за необхідне подальше впорядкування системи спеціалізованих закладів освіти, які реалізують цей різновид професійного навчання поліцейських.

Слід відзначити, що нормативним визнанням і унормуванням первинної професійної підготовки стало внесення професії 5162 «поліцейський (за спеціалізаціями)» до національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій»¹⁰⁸, а згодом з

¹⁰⁵ Головна сторінка Державна установа «Житомирський навчальний центр підготовки поліцейських». URL: <http://ztnpp.org.ua/> (дата звернення: 09.09.2018).

¹⁰⁶ Про училище / Офіційний сайт Вінницького вищого училища Департаменту поліції охорони. URL: <http://vvpu.com.ua/pro-vvpu/> (дата звернення: 09.09.2018).

¹⁰⁷ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

¹⁰⁸ Про затвердження Зміни № 5 до національного класифікатора України ДК 003:2010: Наказ Мінекономрозвитку від 10.08.2016 № 1328. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME160980.html (дата звернення: 10.09.2018).

метою організації роботи з добору, вивчення та комплектування органів (підрозділів) поліції кваліфікованими кадрами розроблено її кваліфікаційну характеристику¹⁰⁹.

Важливим заходом у розвитку первинного професійного навчання поліцейських стало розроблення та затвердження Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)», метою якого є встановлення загальних вимог до змісту професійної (професійно-технічної) освіти, основних засобів навчання, рівня професійної кваліфікації поліцейського (за спеціалізаціями) та компетентності випускника закладу¹¹⁰. Наголосимо, що зазначений документ повністю врахував вимоги нормативно-правових актів у сфері освіти, що встановлюються Міністерством освіти і науки України.

Процес реалізації первинної професійної підготовки, як і будь-яка процедурна діяльність складається з ряду етапів:

1. Підготовчий етап.
2. Безпосередній етап (етап первинного професійного навчання).
3. Завершальний етап.

За реалізацію підготовчого етапу переважно відповідають працівників кадрових підрозділів органів (закладів, установ) поліції, які ведуть облік поліцейських, яким необхідно пройти первинну професійну підготовку;

організують їх направлення до закладів, що здійснюють первинну професійну підготовку у строки, визначені розрядкою¹¹¹.

На цьому етапі формується розрядка на календарний рік щодо направлення осіб на навчання, що затверджується Міністром

¹⁰⁹ Про затвердження кваліфікаційної характеристики професії 5162 «поліцейський (за спеціалізаціями)»: Наказ МВС України 16.11.2016 №1213 / ІАС Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AFBQ7B670> (дата звернення: 17.12.2018).

¹¹⁰ Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)», затверджений Наказом Міністерством освіти та науки України від 21 червня 2018 року №699 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzeni-standarti-profesijnoi-osviti-2018> (дата звернення: 17.12.2018).

¹¹¹ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

внутрішніх справ України та може коригуватися залежно від службової необхідності, з урахування якої кадрові підрозділи органів (закладів, установ) поліції формують навчальні справи поліцейських, яких вперше прийнято на службу до поліції, і не пізніше чотирнадцяти днів після з моменту призначення на посаду направляють їх для проходження первинної професійної підготовки.

Безпосередній етап первинної професійної підготовки проводиться на базі закладів вищої освіти МВС із специфічними умовами навчання та установ (закладів) Національної поліції, що діють для забезпечення організації відповідної спеціальної підготовки поліцейських, уперше прийнятих на службу в поліції, а також підвищення кваліфікації і перепідготовки молодшого складу поліції, проведення окремих видів службової підготовки поліцейських¹¹².

Слід відзначити, що особливістю цієї складової професійного навчання поліцейських є те, що воно може здійснюватися у двох формах:

- за денною формою закладу, що здійснює професійну підготовку;
- за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби.

Проходження первинної професійної підготовки за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби може бути дозволено працівникові поліції у зв'язку із обставинами, що не дозволяють на тривалий час виїхати за межі дислокації підрозділу, у якому він призначений на посаду, однак такий працівник у будь-якому разі підлягає зарахуванню слухачем до конкретної навчальної групи на загальних засадах із зазначенням «За індивідуальним навчальним планом без відриву від служби».

На жаль чинне законодавство не розкриває поняття «обставини, що не дозволяють на тривалий час виїхати за межі дислокації підрозділу». На нашу думку, такими обставинами можуть бути як службові (наприклад, велика завантаженість підрозділу, неуклоплектованість підрозділу) або сімейні (наприклад, необхідність

¹¹² Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81

догляду за важкохворими родичами, наявність статусу «мати одиначка» або «батько одинак», який передбачає самостійне виховання дитини тощо). Ми вважаємо, що такі обставини мають суб'єктивний характер і повинні в кожному конкретному випадку оцінюватися індивідуально кадровим підрозділом апарату Національної поліції, який надає дозвіл поліцейському на проходження професійної підготовки без відриву від служби.

Відповідно до вимог Положення: «Заклад, що здійснює професійну підготовку надає поліцейському індивідуальний навчальний план, який містить завдання, необхідні для виконання навчальної програми, установлює строки їх відпрацювання та здійснює контроль за виконанням, а також письмово повідомляє керівництво органу (закладу, установи) поліції, де поліцейський проходить службу, про необхідність його прибуття до закладу, що здійснює професійну підготовку. Дата та час кожного прибуття поліцейського до закладу, що здійснює професійну підготовку для участі в проміжному та підсумковому (вихідному) контролі визначаються розкладом занять тієї навчальної групи, до складу якої він зарахований. Поліцейському, якому надано дозвіл на проходження професійної підготовки за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби, керівництво органу (закладу, установи) поліції, де він проходить службу, створює умови для самостійного опанування навчального матеріалу та забезпечує своєчасне його відрядження до закладу, що здійснює професійну підготовку для участі в проміжному та підсумковому (вихідному) контролі»¹¹³. Тобто фактично працівник поліції, якому надано можливість проходження первинної професійної підготовки за індивідуальним графіком самостійно опановує освітню програму і тільки очно складає підсумкові контролі. Враховуючи такий механізм проходження первинної професійної підготовки за індивідуальним графіком, у цьому випадку доцільно використовувати в освітньому процесі елементи дистанційного навчання, яке дає можливість не тільки опановувати

¹¹³ Там само.

навчальний матеріал без відриву від служби, але й ще складати підсумкові контролю.

Разом з тим, слід погодитися з думкою І. В. Балабана про дискусійність можливості проходження працівником поліції первинної професійної підготовки без відриву від служби¹¹⁴. Оскільки наявність такої норми суперечить положенням ч. 7 ст. 73 Закону України «Про Національну поліцію», яка забороняє залучати поліцейських, що не пройшли первинну професійну підготовку, до виконання повноважень поліції. Тобто є незрозумілим сама мета такої форми, яка передбачає наявність поліцейського на службі, якому заборонено виконання повноважень без проходження первинної професійної підготовки.

У п. 2. Розділу III. «Порядок організації професійної підготовки» Положенні про організацію первинної професійної підготовки поліцейських зазначено, що «Перелік навчальних дисциплін (предметів), час, відведений на їх вивчення, та строки підготовки визначаються відповідними навчальними програмами (планами), які розробляються кадровим підрозділом апарату Національної поліції, погоджуються із заінтересованими структурними підрозділами апарату Національної поліції та затверджуються керівництвом МВС. Форми організації професійної підготовки визначаються закладами, що здійснюють професійну підготовку за погодженням з кадровим підрозділом апарату Національної поліції»¹¹⁵. Зазначена норма, потребує уточнення у зв'язку із затвердженням Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти професії «поліцейський»¹¹⁶, оскільки на тепер первинна професійна підготовка здійснюється відповідно

¹¹⁴ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 64.

¹¹⁵ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

¹¹⁶ Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)», затверджений Наказом Міністерством освіти та науки України від 21 червня 2018 року №699 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzeni-standarti-profesijnoi-osviti-2018> (дата звернення: 17.12.2018).

до його вимог на підставі освітніх програм, які є документами закладу, що містять єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних предметів, індивідуальних занять, контрольних заходів тощо), а також обсяг годин на їх опанування (відповідно до типового навчального плану), вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою та очікувані результати навчання, спрямовані на підготовку кваліфікованих робітників. Зазначені освітні програми розробляються закладами вищої освіти та затверджуються органами державної влади, до сфери управління яких вони належать, тобто Міністерством внутрішніх справ України.

Слід відзначити, що неодноразово піддавалося критиці з боку вчених-юристів відсутність нормативного закріплення терміну первинної професійної підготовки поліцейських¹¹⁷ та недостатність часу на її проведення. На думку Д. В. Швеця: «Зараз первинна професійна підготовка відбувається у надто звужених часових рамках, у результаті викладачі просто фізично не в змозі надати слухачам відповідний багаж знань та навичок, який потрібен для плідної праці поліцейському. Кількох місяців навчання не вистачає для отримання високої кваліфікації. Як результат, у процесі несення служби правоохоронці постійно опиняються в ситуаціях, коли не знають, як належить діяти, як себе поводити на місці скоєння протиправного діяння, як правильно і законно застосувати вже набуті знання, а також виникають проблеми із заповненням процесуальних документів. Усе це призводить до значного падіння якості надання поліцейських послуг, але найнебезпечнішим є те, що поліцейський може бути не готовим до прийняття рішень в екстремальних ситуаціях, що ставить під загрозу життя і здоров'я як самого поліцейського, так і людей, які його оточують»¹¹⁸.

¹¹⁷ Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3 (66), С.110.; Селюков В. С. Проблеми первинної професійної підготовки патрульної поліції України. URL: file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0/Downloads/rI07isFC31AGc3_c4N4trhhlYwIYb8n8.pdf (дата звернення: 15.12.2018).

¹¹⁸ Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3 (66), С.110.

Слід відзначити, що і 68% опитаних нами працівників патрульної поліції наголосили на недостатності терміну проведення навчання (Додаток Ж), що ускладнило в подальшому процес проходження ними служби в патрульній поліції.

Недоліки організації первинної професійної підготовки нової патрульної поліції, зокрема брак часу на її здійснення, обумовили збільшення її терміну і були враховані при підготовці Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти професії «поліцейський», де на первинну професійну підготовку відведено 1102 години. Враховуючи те, що відповідно до ст. 27 Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» навчальний тиждень здобувача освіти, передбаченого для виконання освітніх програм професійної (професійно-технічної) освіти, не перевищує 36 академічних годи, то стає очевидним, що термін первинної професійної підготовки складатиме не менше ніж шість місяців. Саме тому, підтримуючи позицію інших вчених¹¹⁹, вважаємо за доцільне в Положенні про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції встановити мінімальний термін навчання – шість місяців.

Одним з недоліків чинного положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції є невідповідність документу про закінчення первинної професійної підготовки вимогам інших нормативно-правових актів у сфері освіти.

Так, відповідно до п. 18 Положення слухачі, які успішно пройшли професійну підготовку, отримують довідку про закінчення первинної професійної підготовки, яка долучається до їх особової справи, і повертаються до місця проходження служби¹²⁰.

¹¹⁹ Савельєва І. Особливості організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції». *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 2 (14). С. 86.

¹²⁰ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

В свою чергу в Стандарті професійної (професійно-технічної) освіти професії «поліцейський» зазначено, що особі, яка опанувала освітню програму й успішно пройшла державну кваліфікаційну атестацію, присвоюється освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» за професією «поліцейський» (за спеціалізаціями) та видається документ встановленого зразку¹²¹.

Відповідно до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» випускнику закладу професійної (професійно-технічної) освіти, якому присвоєно освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник», видається диплом, зразок якого затверджується Кабінетом Міністрів України¹²².

Враховуючи вимоги Концепції запровадження трьохрівневої моделі підготовки поліцейських¹²³ [93] щодо проходження на базовому рівні особами, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського, первинної професійної підготовки та вимог вищезазначених нормативно-правових актів, вважаємо за доцільне в Положенні про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції, передбачити за підсумками успішного виконання освітньої програми видачу дипломів встановленого зразку.

Ще одним актуальним питанням, яке на нашу думку потребує конкретизації є визначення системи оцінювання навчальних досягнень слухачів з первинної професійної підготовки, яка не знайшла свого вираження в нормах Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на

¹²¹ Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)», затверджений Наказом Міністерством освіти та науки України від 21 червня 2018 року №699 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-plani-ta-programi/zatverdzeni-standarti-profesijnoi-osviti-2018> (дата звернення: 17.12.2018).

¹²² Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закону України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215.

¹²³ Про затвердження Концепції запровадження трьохрівневої моделі підготовки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.01.2018 № 51. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення 15.12.2018).

службу в поліції. Враховуючи те, що первинна професійна підготовка є професійною (професійно-технічною) освітою, вважаємо за доцільне нормативне закріплення 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень слухачів, що повністю відповідатиме встановленим Міністерством освіти і науки України вимога до такого виду освіти.

Одним із нормативно невизначених моментів процесу первинної професійної підготовки поліцейських, на нашу думку, є питання унормування наповнення навчальних груп слухачів. Так, відповідно до чинного положення під час професійної підготовки слухачі розподіляються на навчальні групи, що складаються не більше ніж із 30 осіб, з числа яких призначається командир (керівник) навчальної групи¹²⁴, натомість відсутня вказівка про мінімальну чисельність такої групи.

Аналіз офіційних даних та оприлюдненої інформації медіаресурсів, щодо кількості випускників курсів первинної початкової підготовки поліцейських, дає нам право стверджувати про відсутність єдиного підходу у питаннях зарахування на навчання та формування навчальних груп слухачів, оскільки їх чисельність коливається¹²⁵. Така ситуація призводить до нераціонального використання бюджетних коштів, що виділяються на підготовку поліцейських, не дозволяє належним чином здійснювати облік навчальне

¹²⁴ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

¹²⁵ Відбувся випуск поліцейської Академії. Офіційний сайт ДДУВС. URL: <http://dduvs.in.ua/2018/02/20/vidbuvsya-vypusk-politsejskoji-akademiji/> (дата звернення: 15.12.2018); В мариупольской «Академии полиции» – новый выпуск патрульных / M-news. URL: <http://mariupolnews.com.ua/news/view/v-mariupolskoj-akademii-politsiinovyj-vypusk-patrualnyh> (дата звернення: 14.04.2019); В Академии патрульной полиции в Киеве 17 августа состоялся третий выпуск слушателей / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-kyiv/2519823-v-akademii-patruлноj-policii-sostoals-novyj-vypusk.html> (дата звернення: 15.12.2018); В Кривом Роге приняли присягу 13 новых сотрудников Нацполиции. URL: <http://1tv.kr.ua/news/17407> (дата звернення: 15.12.2018); У Запоріжжі відбувся випуск курсів з підготовки правоохоронців / Алекс-Інформ. URL: <http://alextv.zp.ua/news/zaporozhe/127150-u-zaporizhzi-vidbuvsya-vipusk-kursiv-z-pidgotovki-pravoohoronciv.html> (дата звернення: 15.12.2018).

навантаження, визначити необхідну кількість штатних працівників закладів, що здійснюють професійну підготовку, що залучаються до організації та проведення занять. З огляду на це, вважаємо за доцільне встановити у Положенні вимоги щодо мінімального наповнення навчальних груп слухачами.

В нормах чинного положення міститься вимога про закріплення наставника з числа осіб керівного складу органу (закладу, установи) поліції за поліцейськими, що проходять навчання за індивідуальним навчальним планом без відриву від служби, де він проходить службу, який контролює виконання ними завдань, організовує для них індивідуальні практичні заняття з вогневої, фізичної та тактичної підготовки, які передбачені індивідуальним навчальним планом¹²⁶, однак вказівки про вимоги до таких наставників на жаль відсутні.

Слід відзначити, що в юридичній літературі висловлювалася теза про те, що в Положенні про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліцію повинні міститися «загальні положення, в яких визначається поняття «наставник», а також мета та завдання наставництва; організація наставництва, що передбачає закріплення вимог до наставника, підстав наставництва, видача наказу про призначення наставника, термін наставництва; права та обов'язки наставника; права та обов'язки особи, за якою закріплюється наставник; порядок призначення та припинення наставництва, керівництво наставництвом; відповідальність за організацію наставництва»¹²⁷, оскільки в положеннях зазначеного нормативно-правового акту на сьогодні в узагальненому вигляді містяться норми, що стосуються необхідності призначення наставника. На відсутність механізмів реалізації інституту наставництва у своєму дисертаційному дослідженні вказує

¹²⁶ Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

¹²⁷ Савельєва І. Особливості організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції». *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 2 (14). С. 86.

і І. В. Балабан¹²⁸ і наголошує на тому, що зазначений інститут виступає надійним та ефективним засобом професійного становлення новопризначених фахівців, який необхідно впровадити в систему первинної професійної підготовки¹²⁹.

Цілком підтримуючи таку позицію автора, зазначимо, що процес адаптації осіб, вперше прийнятих на службу в поліції, які проходять первинну професійну підготовку до самого процесу навчання та майбутньої професійної діяльності, обумовлює створення додаткових механізмів, спрямованих на оптимальну підготовку молодих фахівців до умов служби, цілеспрямоване формування та розвиток їх професійних та особистих якостей, необхідних для виконання завдань, покладених на Національну поліцію України.

Проведена нами анкетування працівників патрульної поліції, які проходили первинну професійну підготовку засвідчило, що 86% опитаних респондентів зауважили про те, що хотіли б під час проходження навчання отримувати додаткову допомогу з числа досвідчених працівників, наприклад, кураторів навчальних груп (Додаток Б).

Враховуючи достатньо обмежені рамки такої адаптації (прим. – 6 місяців), велике навантаження на слухачів первинної професійної підготовки, недостатнього їх освітнього рівня і професійної мотивації, на нашу думку, актуалізуються питання запровадження інституту кураторства в процесі первинної професійної підготовки поліцейських, вперше прийнятих на службу в поліцію, в контексті організації навчально-виховної роботи із зазначеною категорією осіб.

Зазначимо, що інститут кураторства довів свою дієвість в системі підготовки кадрів поліції у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, проте на жаль не отримав свого нормативного визначення. З огляду на це, ми наголошуємо на необхідності прийняття спеціалізованого відомчого нормативно-правового акту, наприклад, типового Положення

¹²⁸ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 65.

¹²⁹ Там само. С. 66.

про організацію роботи куратора навчальної групи (взводу), авторський проект якого нами розроблено (Додаток А).

Отже, за результатами здійсненого дослідження ми доходимо висновку про необхідність уточнення суб'єктного складу первинної професійної підготовки; чіткого визначення системи оцінювання здобувачів освіти, зокрема, нормативного закріплення запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень слухачів з професійної підготовки; внесення змін до чинного положення у частині закріплення повноважень щодо розробки освітніх програм, на підставі яких здійснюється підготовка; чіткого закріплення термінів її організації, документального оформлення; а також доцільності запровадження в системі первинної професійної підготовки інституту кураторства навчальних груп.

Підсумовуючи зазначимо, що проаналізовані нами положення нормативно-правових актів, наукові доробки вчених щодо організації первинної професійної підготовки поліцейських, дозволяє нам висновувати про те, що чинне Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліцію, потребує оновлення з урахуванням Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, інших нормативно-правових актів та обґрунтованих нами положень.

2.2. Адміністративно-правові засади підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських

Відомий учений-адміністративіст В.С. Венедиктов зазначав, що ступенева підготовка кадрів Міністерства внутрішніх справ України забезпечує широкі можливості освіти в задоволенні професійних потреб особи та суспільства, підвищенні соціальної значущості, престижу фундаментальних знань у своїй галузі діяльності з урахуванням взаємозв'язку усіх видів навчання. Автор наголошував на тому, що вона повинна базуватися на інтегрованих навчальних планах, типових учбових програмах, що надасть змогу мобільно використовувати власні резерви освітніх закладів

системи МВС, створити умови для кадрового самозабезпечення. Зміст освіти у відомчих навчальних закладах (прим. – нині ЗВО), має, в першу чергу, забезпечувати виконання єдиних вимог щодо оволодіння фундаментальними знаннями фахівцями відповідних кваліфікаційних рівнів. Вони мають право формувати і свої науково-педагогічні концепції, моделювати навчально-виховний процес, але це не повинно призводити до зниження якості підготовки спеціалістів»¹³⁰. Свого часу А. О. Савченко писав: «Відомча освіта має бути органічною складовою частиною єдиної державної безперервної освітньої системи України, однак на відміну від орієнтації на підготовку фахівців широкого профілю, вона спрямована, передусім, на якісне кадрове забезпечення конкретних напрямків діяльності органів внутрішніх справ»¹³¹.

Аналогічної думки щодо сучасної відомчої освіти дотримується В. М. Бесчастного, який зазначає, що процес підготовки кадрів для Національної поліції України має свої особливості, що обумовлюються специфічним методологічним підходом, заснованим на врахуванні ролі держави у визначенні якості спеціалістів, професійна діяльність яких реалізується в цій структурі. Враховуючи зміни чинного законодавства та організаційні заходи, передбачені програмними документами щодо реформування системи МВС України, цілком очевидним є перегляд певних напрямків діяльності навчальних закладів з особливими умовами навчання (прим. – нині ЗВО), вироблення концептуальних положень щодо удосконалення освітнього процесу відомчих навчальних закладів, впровадження додаткових заходів у цьому напрямі, у тому числі з урахуванням позитивного вітчизняного і зарубіжного досвіду»¹³². Саме з такими завданнями

¹³⁰ Венедиктов В.С. Деякі напрямки методичного забезпечення навчально-виховного процесу в вузах МВС України. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1998. №1. С. 139.

¹³¹ Савченко А. О. Місце і роль відомчої освіти в системі національної освіти України. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1999. №9. С. 35-36.

¹³² Бесчастний В. М. Пріоритетні напрями розвитку відомчої освіти на сучасному етапі державотворення. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (17 березня 2016 року Дніпропетровськ). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 35.

на сучасному етапі стикаються заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання при наданні освітніх послуг в межах реалізації всіх складових професійного навчання поліцейських.

Враховуючи це, А.М. Ключко зазначає, що система підготовки кадрів у відомчих навчальних закладах освіти (прим. – нині ЗВО) повинна знаходитись в динамічному розвитку, який має забезпечувати її відповідність вимогам практичної діяльності працівників органів внутрішніх справ у сучасних умовах¹³³. Усвідомлюючи це, Міністерством внутрішніх справ України в програмних документах передбачено низку заходів, спрямованих на удосконалення системи підготовки поліцейських у ЗВО МВС.

В Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України визначено, що основою мережі закладів освіти є заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління МВС та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ¹³⁴.

Зклади вищої освіти, що здійснюють підготовку поліцейських, визначені в Концепції у якості другої ланки трирівневої системи професійної підготовки поліцейського, проте їх роль на сьогодні полягає не тільки в підготовці висококваліфікованих фахівців для підрозділів Національної поліції. За словами заступника міністра внутрішніх справ України – керівника апарату О. Тахтая «...відомчі начальні заклади (прим. – нині ЗВО) відіграють значну роль в процесі реформування правоохоронної системи. Йдеться як про участь у нормотворчій роботі, так і про підготовку працівників патрульної поліції та перекваліфікацію поліцейських»¹³⁵.

¹³³ Ключко А. М. Адміністративно-правові аспекти підготовки майбутнього поліцейського у ВНЗ системи МВС України. *Вісник ХНУВС*. 2015. № 1 (68). С.116.

¹³⁴ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

¹³⁵ «Система підготовки правоохоронних кадрів потребує вдосконалення», – Олексій Тахтай / Департамент комунікації МВС України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/3190_Sistema_pidgotovki_pravoohoronnih_kadriv_potrebu_vdoskonalennya_Oleksiy_Tahtay_FOTO.htm (дата звернення: 03.03.2018).

Вивчаючи сучасну систему відомчої освіти МВС України необхідно зазначити, що вона посідає провідне місце в підготовці кадрів, зокрема для підрозділів Національної поліції, маючи при цьому притаманні їй специфічні особливості. Однією з таких рис є наявність великої кількості нормативно-правових актів, що регламентують освітній процес в поліцейських ЗВО, оскільки, як нами вже зазначалося, на підзаконному рівні він врегульований як нормами Міністерства освіти і науки України, так і Міністерства внутрішніх справ України. Однак, певним недоліком чинного законодавства, що визначає цей напрям професійного навчання поліцейських є неузгодженість спеціалізованих нормативно-правових актів із базовим законодавством у сфері освіти.

Так, як вже зазначалося в підрозділі 1.2., в Законі України «Про вищу освіту» вперше на законодавчому рівні визначено особливий статус вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання), які визначені, як заклади вищої освіти державної форми власності, які здійснюють на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Проте, спеціалізовані нормативно-правові акти¹³⁶ до сьогодні опе-

¹³⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.; Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).; Про затвердження Концепції запровадження трьохрівневої моделі підготовки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх

рують поняттям «вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських». Вважаємо актуальним питання приведення спеціалізованого законодавства у сфері професійного навчання поліцейським базовому, що потребує негайного вирішення. З цією метою доцільно провести моніторинг нормативно-правових актів, що визначають професійне навчання поліцейських, у тому числі відомчих і внести відповідні зміни змінивши словосполучення «вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» на «зклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських». Саме тому, в нашій роботі ми будемо оперувати поняттям «зклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських».

Крім того, ми вважаємо, що у зв'язку із утвердженням принципів автономії закладів вищої освіти, збільшенням їх академічних свобод, особливого значення набувають локальні нормативні акти освітніх установ, проте враховуючи централізованість управління закладами вищої освіти системи МВС України виникає нагальна потреба у прийнятті цілого ряду типових відомчих нормативно-правових актів, які будуть відображати специфіку професійного навчання поліцейських у ЗВО.

Позитивним прикладом в цьому напрямі слід відзначити прийняття наказу МВС України «Про затвердження Типової форми Контракту про здобуття освіти у вищих навчальних закладах (Прим. – ЗВО) із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» від 01 березня 2017 року №173¹³⁷. На нашу думку, доцільно прийняти Положення про заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, Типовий статут закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, Типове положення

справ України від 29.01.2018 № 51. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення 15.12.2018).

¹³⁷ Про затвердження Типової форми Контракту про здобуття освіти у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: наказ МВС України від 01 березня 2017 року №173. *Офіційний вісник України*. 2017. № 26.Ст. 759.

з організації освітнього процесу, на підставі якого ЗВО розроблюють та затверджують власні положення тощо.

Як відомо, наразі в системі Міністерства внутрішніх справ України діють 7 ЗВО, що здійснюють підготовку фахівців для Національної поліції України, а саме: Національна академія внутрішніх справ; Харківський національний університет внутрішніх справ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка; Львівський державний університет внутрішніх справ; Одеський державний університет внутрішніх справ; Донецький юридичний інститут МВС України, однак їх адміністративно-правовий статус на сьогоднішній день, на нашу думку, достатньо не врегульований. Про це неодноразово наголошувалося і наукових доробках вчених¹³⁸.

Так, в ч. 4 статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що у системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення¹³⁹. Доволі дивним є те, що національне правове забезпечення діяльності ЗВО, які здійснюють підготовку поліцейських, не розглядає їх як елемент власне поліцейської системи, а відносить до системи МВС України.

На думку, А.В. Андреева заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, мають потрібне підпорядкування: Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України та Міністерству освіти і науки через специфічність їх діяльності¹⁴⁰. Автор чомусь не враховується той факт, що Національна поліція України є структурним

¹³⁸ Глуховець В. А. Проблеми реформування відомчої освіти в системі органів МВС України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія юридичні науки. № 3-2. Т. 3. 2015. С. 114.; Андреев А. Перспективні напрями вдосконалення підготовки кадрів для Національної поліції України у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. *Vicegrad Journal on Human Rights*. 2017. 2/2. С. 17.

¹³⁹ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

¹⁴⁰ Андреев А. В. Місце навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 2. С. 12.

підрозділом Міністерства внутрішніх справ України, і саме тому правильним вести мову про двовекторне підпорядкування закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання: Міністерству освіти та науки України і Міністерству внутрішніх справ України та його структурному підрозділу – Національній поліції України. В юридичній літературі навіть наголошувалося на тому, що заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання мають бути виведені з-під безпосереднього підпорядкування (контролю) Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Безпосереднє керівництво такими навчальними закладами (Прим. закладами освіти) (визначення обсягів державного замовлення на підготовку кадрів, затвердження програм навчання тощо) має здійснюватися центральними органами виконавчої влади/ державними органами зі спеціальним статусом, у структурі яких функціонують відповідні навчальні заклади (Прим. заклади освіти) із специфічними умовами навчання¹⁴¹. Можливо така позиція має свою раціональність, адже діяльність закладів вищої освіти системи МВС України настільки специфічна, що в окремих випадках не дозволяє застосувати загальні механізми встановлені Міністерством освіти і науки України, проте у будь-якому випадку їх освітня діяльність, на нашу думку, повинна здійснюватися у відповідності із базовим законодавством у сфері освіти.

На підтримання наведеної позиції свідчить те, що в процесі реалізації Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ, трансформувалося основне призначення цього головного органу виконавчої влади, який став головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

– забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

¹⁴¹ Сьомін С. В., Резнікова О. О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України. *Стратегічна панорама*. 2017. №1. С. 71-72.

– захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

– цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

– міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Отже, міністерство і Міністр внутрішніх справ стали виключно політичними фігурами, які виступають лобістами і супервайзерами всіх підрозділів, які входять до системи МВС України. В свою чергу заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, не дивлячись на такі зміни, залишилися у структурі Міністерства внутрішніх справ України без врахування їх специфіки, яка виявляється в тому, що зазначені заклади освіти здійснюють підготовку поліцейських, їх науково-педагогічному складу присвоєні спеціальні звання поліції (що не властиво для працівників МВС України), замовниками на підготовку фахівців є саме Національна поліція України.

Враховуючи це, цілком логічним вбачається підпорядкування закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, саме Національній поліції України. В свою чергу, повноваження Міністерства внутрішніх справ України щодо управління діяльністю закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, на нашу думку, повинні бути суто координаційними.

Крім того, в п. 6 ч. 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту»¹⁴² у визначенні вищого військового навчального закладу (закладу вищої зі специфічними умовами навчання) законодавцем розрізняються заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які

¹⁴² Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

здійснюють фахівців з метою задоволення потреб МВС України та Національної поліції України, що ще раз свідчить про необхідність їх розмежування.

З огляду на вищезазначене, пропонуємо частину 4 статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» викласти у такій редакції:

«У системі поліції функціонують заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення».

Доповнити текст Закону статтею 15-1 «Зклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» такого змісту:

«1. Заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів для подальшої служби на відповідних посадах поліцейських з метою задоволення потреб Національної поліції України.

2. Діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, координується Міністерством внутрішніх справ України.

3. Структуру закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, затверджує Міністр внутрішніх справ України за пропозицією їх керівників та за погодженням з центральним органом управління поліції.

4. Організація діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, визначається Міністром внутрішніх справ України з урахуванням положень цього Закону, Закону України «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актів.

5. Порядок проходження служби працівниками закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які мають спеціальні звання поліції, визначаються цим Законом та іншими нормативно-правовими актами».

Сподіваємося, що зазначені норми чітко визначають адміністративно-правовий статус закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та нададуть можливість застосування для їх працівників положень Закону України «Про Національну поліцію».

Концепцію реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України визначено, що підготовка у ЗВО, яка здійснюватиметься за адаптованими, у разі потреби, до першого рівня навчальними програмами підготовки фахівців освітніх ступенів молодшого бакалавра та бакалавра, з відрядженням за підсумками державного атестування до комплектуючих органів для призначення на посади середнього складу поліції в підрозділах слідства, кримінальної поліції, превентивної служби тощо. На цьому ж рівні здійснюватиметься підготовка фахівців освітнього ступеня магістра, а також підготовка науково-педагогічних кадрів наукових ступенів доктора філософії та доктора наук з призначенням на посади наукового та науково-педагогічного складу ВНЗ МВС (прим. – нині ЗВО). Набір на навчання проводитиметься на умовах конкурсу на основі повної загальної середньої освіти, вищої неюридичної освіти освітнього ступеня бакалавра, а також на базі здобутої на першому рівні кваліфікації «поліцейський» (за наявності позитивної характеристики та бажання працювати на посадах середнього начальницького складу). На цьому рівні також здійснюватиметься підвищення кваліфікації поліцейських середнього складу (раз на три роки) або тих, хто перемищується на вищу посаду (зараховується до кадрового резерву)¹⁴³.

До вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, можуть бути зараховані громадяни України, яким станом на 31 грудня року вступу виповниться 17 років. Підготовка фахівців за державним замовленням у вищих навчальних закладах (Прим. – ЗВО) із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських,

¹⁴³ Про затвердження Концепції запровадження трьохрівневої моделі підготовки поліцейських: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.01.2018 № 51. URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення 15.12.2018).

проводиться на підставі контракту про здобуття освіти, який укладається між навчальним закладом (прим. – закладом освіти), відповідним органом поліції та особою, яка навчається. Розподіл випускників вищих навчальних закладів (прим. – ЗВО) із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які навчаються на денній формі навчання за державним замовленням, здійснюється комісіями з персонального розподілу з урахуванням інтересів служби відповідно до набутої випускником кваліфікації, спеціальності та спеціалізації¹⁴⁴. Зазначені положення Закону України «Про Національну поліцію» як раз таки і вказують на специфічність умов навчання у ЗВО МВС, що здійснюють підготовку поліцейських.

Досліджуючи діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, в юридичній літературі науковцями неодноразово наголошувалося на тому, що в жодному нормативно-правовому акті не розкривається в чому полягає специфічність навчання поліцейських. З цього приводу в юридичній науці склалися різні позиції.

І. В. Балабан у своєму серед специфічних властивостей ЗВО МВС, відносить такі: орієнтація освітнього процесу на потреби одного відомства – Міністерства внутрішніх справ України та його структурних підрозділів (органів), зацікавлених в отриманні їх майбутніми співробітниками якісної освіти; орієнтація освіти на забезпечення тісного зв'язку науки та практики (яскраво виражений прикладний характер освіти)¹⁴⁵; особливе значення в освіті курсантів і слухачів процес виховання, обумовлений винятковим суспільним значенням діяльності Національної поліції України, спрямованої на реалізацію правоохоронної функції держави в широкому її розумінні; основним призначенням ЗВО МВС є на дання освітніх послуг¹⁴⁶; ЗВО МВС мають специфічну організаційно-штатну структуру, максимально наближену до організаційної побудови органів та підрозділів

¹⁴⁴ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

¹⁴⁵ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 80.

¹⁴⁶ Там само. С. 81.

Національної поліції України; наявність дуалістичної система підпорядкування; ЗВО МВС виступають як суб'єкти державного управління відносно свого постійного та перемінного складу та підпорядкованих їм структурних підрозділів¹⁴⁷; правовий статус поліцейського зобов'язує курсантів ЗВО не тільки виконувати обов'язки, пов'язані із вивченням навчальних дисциплін, але й із проходженням стажування пов'язаного із забезпеченням публічного порядку¹⁴⁸; специфічність адміністративно-правових норм регулювання діяльності ЗВО МВС¹⁴⁹; фінансування ЗВО МВС за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел фінансування не заборонених чинним законодавством¹⁵⁰.

В. В. Романюк специфічність умов навчання у ЗВО МВС, що здійснюють підготовку поліцейських пов'язує з наявністю певних обмежень (добір на навчання, вік, стан здоров'я, закриті соціальне співтовариство, особлива субкультура тощо) так і привілеїв (високі вимоги до дисципліни, гарантоване працевлаштування, державне забезпечення, посилене вивчення фахових дисциплін, постійне стажування тощо), застосування яких у сукупності повинно призвести до отримання випускниками ЗВО МВС достатньої компетентності¹⁵¹. Практично аналогічної позиції дотримуються і С. В. Сьомін, О. О. Резнікова¹⁵².

Підтримуючи вищенаведені позиції вчених щодо наявності чисельної кількості специфічних рис закладів вищої освіти із

¹⁴⁷ Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. С. 82.

¹⁴⁸ Там само. С. 82-83.

¹⁴⁹ Там само. С. 83.

¹⁵⁰ Там само. С. 84.

¹⁵¹ Романюк В. В. Вплив специфічних умов навчання у ВНЗ МВС України на здійснення підготовки поліцейських. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917-2017 рр.)*: збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (25 листопада 2017 р., м. Харків). Х.: ХНУВС. С. 242.

¹⁵² Система підготовки кадрів для сил безпеки України: проблеми та перспективи розвитку: аналітична доп. / С. В. Сьомін, О. О. Резнікова; за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2016. С. 20.

специфічними умовами навчання, зазначимо, що вони в свою чергу обумовлюють наявність специфічного нормативно-правового врегулювання всіх процесів залежно від об'єкту.

С. І. Мандрик, досліджуючи адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів МВС України (прим. – нині ЗВО МВС) зазначав, що адміністративно-правові норми, що регулюють їх діяльність в залежності від об'єкта регулювання можна об'єднати у такі групи, а саме ті, які визначають: 1) структуру вищої освіти; 2) освітні рівні вищої освіти; 3) державний стандарт вищої освіти; 4) управління у галузі вищої освіти; 5) завдання, функції та повноваження органів публічного управління у галузі вищої освіти; 6) правовий статус вищого навчального закладу; 7) рівні акредитації вищих навчальних закладів; 8) процедури створення, реорганізація та ліквідація вищого навчального закладу; 9) процедури ліцензування освітньої діяльності, акредитації напрямів, спеціальностей вищого навчального закладу; 10) правовий статус структурних підрозділів вищого навчального закладу; 11) умови прийому на навчання до вищого навчального закладу; 12) умови порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб; 13) контрольні та дисциплінарні процедури у вищому навчальному закладі; 14) порядок проходження служби; 15) адміністративно-правові засади організації їх діяльності»¹⁵³.

Однак, аналіз положень чинного законодавства свідчить про те, що на сьогоднішній день не всі з означених питань мають належне врегулювання. На думку, А. В. Андреева відсутність належного нормативно-правового забезпечення діяльності поліцейських ЗВО МВС гальмує успішну реалізацію реформи поліції в цілому. Правова основа, на його думку, є фундаментом та невід'ємною умовою успішного завершення реформування, а отже, виникає нагальна необхідність чіткого визначення статусу поліцейських ЗВО МВС та їх місця

¹⁵³ Мандрик С. І. Адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів МВС України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2010. С. 32.

у системі вищої освіти України¹⁵⁴. Цілком погоджуємося з цією тезою, додавши, що не тільки нормативно-правова основа визначення статусу ЗВО МВС потребує удосконалення, а й чисельні нормативно-правові акти, що стосуються організації освітнього процесу у зазначених закладах вищої освіти.

Як приклад, норми Положення про вищі навчальні заклади (Прим. – ЗВО) Міністерства внутрішніх справ України [61], яке не втратило своєї чинності, на сьогоднішній день є застарілими, оскільки не враховують змін як базового законодавства з питань освіти, так і спеціального законодавства.

Потребують оновлення чи прийняття ряд нормативно-правових актів, що стосуються організації освітнього процесу. Так, наприклад, серед нормативно-правових актів відомчого характеру, що розкривають особливості підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із спеціальними умовами навчання потребують оновлення та приведення до потреб сьогодення та діяльності практичних підрозділів, серед таких необхідно відзначити: Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів (Прим. – ЗВО) МВС України, норми якого потребують оновлення. Крім того, залишається актуальним питання прийняття Положення про спеціалізацію закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, проект якого хоча і був підготовлений, проте до сьогодні так і не прийнятий.

Отже, як бачимо вкрай необхідним є проведення моніторингу нормативно-правових актів, що стосуються підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання на предмет відповідності їх положень базовим нормативно-правовим актам у сфері вищої освіти в Україні.

Окрім необхідності узгодження положень чинних нормативно-правових актів, що стосуються підготовки поліцейських у закладах

вищої освіти із специфічними умовами навчання, актуалізуються і питання самої організації освітнього процесу в таких закладах.

Наприклад, важливим питанням на сьогоднішній день не тільки для ЗВО із специфічними умовами навчання, але і для всіх вишів України є імплементація студентоцентрованого підходу в освітній процес, який передбачає включення в процес навчання методів, які переносять фокус освіти з викладача на здобувача вищої освіти.

В спеціалізованій літературі зазначається, що важливим завданням студентоцентрованого підходу «є організація освітнього процесу на засадах, які дозволять майбутньому фахівцеві виявити себе активним суб'єктом навчальної та майбутньої професійної діяльності, спроможним до визначення особистісних цілей й засобів їх досягнення. Цьому сприятимуть інновації у навчальній діяльності, пов'язані з активним процесом створення, поширення нових педагогічних методів, засобів і прийомів для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців. Підвищення ефективності навчання відбувається при гармонійному поєднанні класичних традиційних методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу»¹⁵⁵. Враховуючи це, позитивним прикладом запровадження студентоцентрованих форм навчання є запровадження в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання поліцейських квестів, професійно орієнтованих ділових ігор тощо.

Поряд з цим, на нашу думку, імплементація студентоцентрованого підходу в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання повинна реалізовуватися через вирішення таких завдань:

- розроблення моделі залучення Національної поліції України, яка є замовником кадрів, до формування освітніх програм;

¹⁵⁴ Андреев А. В. Місце навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 2. С. 12.

¹⁵⁵ Кудрявцева Т. О. Студентоцентроване навчання як сучасна парадигма вищої освіти. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kudriavtseva_pedagogichyt-2018.pdf (дата звернення: 02.02.2019).

– забезпечення участі здобувачів вищої освіти у формуванні освітніх програм на підставі їх задоволеності формами і методами навчання;

– забезпечення реального вибору здобувачами вищої освіти професійно орієнтованих навчальних дисциплін.

Вирішення зазначених завдань сприятиме формування компетентного конкурентоспроможного поліцейського, здатного вирішувати різнопланові професійні завдання з дослідницько-інноваційним мисленням, а також з потребою та навичками безперервного професійного розвитку впродовж всієї служби в Національній поліції України.

Слід відзначити, до сьогодні залишається не визначеним питання галузі знань та спеціальності здобувачів вищої освіти ЗВО, які в подальшому працюватимуть в Національній поліції. Так, наразі у ЗВО готують здобувачів вищої освіти у галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» та галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Щороку наказом Міністерства внутрішніх справ України визначається державне замовлення з визначенням обсягів набору для ЗВО та галузей знань і спеціальностей. Як приклад, у 2016 році в Донецькому юридичному інституті МВС України для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» набір здійснювався за галуззю знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», а вже у 2017 та 2018 році для спеціалізації «Кримінальна поліція» та «Органи досудового розслідування» було залишено галузь знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», а для спеціалізації «Підрозділи превентивної діяльності» – галузь знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність»¹⁵⁶. При чому в жодному нормативно-правовому акті не визначено освіту за якою галуззю знань та спеціалізацією повинен отримати майбутній працівник певного підрозділу Національної поліції. З огляду на це,

¹⁵⁶ Бесчастний В. М. Актуальні питання нормативно-правового регулювання підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. *Актуальні питання забезпечення публічної безпеки, порядку в сучасних умовах: поліція та суспільство – стратегії розвитку і взаємодії: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Маріуполь, 2018. С. 236.*

вважаємо, що на відомчому рівні необхідно чітко визначитись із галуззю знань та спеціалізацією здобувачів вищої освіти для роботи конкретних підрозділах Національної поліції.

Саме тому, підтримуємо позицію про необхідність забезпечення розробки професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик посад працівників Національної поліції); освітніх стандартів для різних рівнів, спеціальностей та професій; визначити первинні посади, які поліцейський може обіймати після здобуття певної кваліфікації¹⁵⁷.

Питання стандартизації на сьогоднішній день актуалізуються і щодо самої організації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Так, на сьогоднішній день відсутні типові навчальні плани підготовки здобувачів вищої освіти (за виключенням набору 2019 року), а для наявних типових навчальних планів відсутні типові програми навчальних дисциплін, таким чином кожний заклад вищої освіти наповнює змістовну складову в залежності від наявних можливостей, інтересів науково-педагогічного складу, тобто з позиції суб'єктивного підходу. Крім того, відсутні єдині вимоги щодо організації процесу навчання на денній та заочній формі, критерії щодо системи оцінювання знань здобувачів вищої освіти, а також підходи до системи контролю за якістю знань, процедури проведення контрольних заходів, повторного проходження контрольних заходів. Отже, як бачимо, реалізація заходів щодо подальшої стандартизації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських є нагальною потребою сьогодення.

Одним з актуальних питань сьогоденної освіти у ЗВО є впровадження у систему підготовки здобувачів вищої освіти освітньої програми «курсант – слухач заочної форми» (2+1), яка була

¹⁵⁷ Пугач В. О. Кваліфікація та компетентності в системі підготовки кадрів для національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 32.

запроваджена на виконання програмних документів Міністерства внутрішніх справ України, зокрема Концепції реформування освіти.

На сьогоднішній день у всіх закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, продовжується реалізовуватися зазначений проект, який на жаль не знайшов нормативного закріплення механізму його реалізації (хоча б на рівні тимчасово діючого нормативно-правового акту), що на практиці породжує ряд проблем.

Наприклад, по-перше, не визначеним залишається питання про те, чи всі здобувачі вищої освіти за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» повинні після закінчення другого курсу перейти на заочну форму навчання і продовжити проходження служби в практичних підрозділах поліції, чи це їх особистий вибір, оскільки в наказі МВС України «Про вдосконалення підготовки курсантів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських за спеціальність «Правоохоронна діяльність»» від 30 травня 2019 року №427 наголошується на тому, що зазначену підготовку розпочати з 22019/2020 навчального року¹⁵⁸. До того ж не з'ясованим залишається питання про те, до яких підрозділів призначаються здобувачі вищої освіти після направлення їх у розпорядження Національної поліції для подальшого проходження служби: чи то суто підрозділи патрульної поліції, чи можливе їх призначення на посади молодшого складу поліції до інших структурних підрозділів територіальних органів поліції.

По-друге, як нами вже зазначалося, зі здобувачами вищої освіти укладається контракт про здобуття освіти у ЗВО, проте наявна форма типового контракту не в повній мірі розкриває особливості навчання за освітньо-професійною програмою «курсант – слухач заочної форми», наприклад, чи присвоюється по закінченню закладу вищої освіти слухачам звання лейтенанта поліції та чи

¹⁵⁸ Про вдосконалення підготовки курсантів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських за спеціальність «Правоохоронна діяльність»: Наказ МВС України від 30 травня 2019 року №427.

направляються вони у подальшому для проходження служби в територіальні підрозділи поліції відповідно до спеціалізацій, за якими вони навчалися, і якими направлялися на навчання.

По-третє, існує ряд проблемних моментів з організацією самого процесу навчання, зокрема, щодо вивчення ряду дисциплін, проходження стажування на останньому курсі навчання, випуску тощо.

У зв'язку із наведеним, вважаємо за доцільне здійснення системного аналізу впровадження освітньої програми «курсант – слухач заочної форми» (моделі підготовки «2+1») з виробленням та впровадженням дієвих заходів щодо її вдосконалення та вироблення чіткого механізму реалізації.

Узагальнюючи вищевикладене можемо сформулювати такі напрями подальшого розвитку системи підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських:

- імплементація студентоцентрованого підходу в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання;
- реалізація заходів щодо подальшої стандартизації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських;
- подальше приведення нормативно-правових актів з питань підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, до вимог базового законодавства у сфері освіти та відомчих нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України;
- здійснення системного аналізу впровадження освітньої програми «курсант – слухач заочної форми» (моделі підготовки «2+1») з виробленням та впровадженням дієвих заходів щодо її вдосконалення.

2.3. Адміністративно-правові засади післядипломної освіти поліцейських

Одним із головних завдань сучасної кадрової політики Міністерства внутрішніх справ України є створення сприятливих умов для інноваційного зростання людини для виконання нею більш складних завдань, обумовлених сучасністю, що, в свою чергу,

потребує виконання складнішої інтелектуальної і творчої роботи, яка покладається на працівників Національної поліції, виявлення та реалізації особистісного конкурентоспроможного потенціалу¹⁵⁹.

Вивчаючи особливості системи управління в Національній поліції України, ми може стверджувати, що післядипломна освіта поліцейських є невід'ємною складовою професійного становлення і повинна вивчатися як цілісна підсистема зі своїми індивідуальними характеристиками. Слід відзначити, що характер розвитку післядипломної освіти залежить від впливу на неї самого процесу управління, особливостей його розвитку на сучасному етапі. Однак в свою чергу можна відмітити безумовний вплив післядипломної освіти на подальший ефективний напрямок перетворення поліцейських на професіоналів, здатних своєчасно та ефективно застосовувати отримані знання, уміння та навички при вирішенні службово-бойових завдань враховуючи зміни до законодавства. Саме тому, на думку М. М. Прокоф'єва процес перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських Національної поліції повинен будуватися з позиції особистісно-діяльнісного, контекстного та андрагонічного підходів¹⁶⁰.

Як вже зазначалося, базові засади післядипломної освіти закладено в Законі України «Про Національну поліцію», норми якого зобов'язують поліцейських протягом всієї службової кар'єри постійно вдосконалювати свої професійні вміння та навички.

В ст. 75 Закону України «Про Національну поліцію» закріплено, що післядипломна освіта поліцейських здійснюється на загальних засадах, визначених Законом України «Про вищу освіту», з урахуванням особливостей і складається з:

- 1) спеціалізації;
- 2) перепідготовки;

¹⁵⁹ Венедіктов В. С. Національна поліція України: професіоналізм та конкурентоспроможність як перспективи розвитку. *Право і Безпека*. 2017. №1. С. 89.

¹⁶⁰ Прокоф'єв М. М. Оптимізація перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських Національної поліції. *Юридичний електронний журнал*. 2019. №3. С. 155.

- 3) підвищення кваліфікації;
- 4) стажування¹⁶¹.

Зазначені види післядипломної освіти поліцейських взаємопов'язують один одного та перебувають між собою в беззаперечній цілісності.

Більш детально організаційно-правові засади організації післядипломної освіти працівників Національної поліції України, що проходять службу (працюють) на посадах, які за класифікацією професій належать до категорій керівників, професіоналів, фахівців та робітничих кадрів визначено в Положенні про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції¹⁶².

Законодавцем чітко визначено, що метою післядипломної освіти є задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції¹⁶³. Проте ми вважаємо, що враховуючи зацікавленість як суб'єктів отримання освітніх послуг, так і їх замовників післядипломної освіти, загальна організація та впровадження вищенаведених її різновидів як окремо так і в цілому спрямована на досягнення подвійної мети:

по-перше, забезпечення підрозділів Національної поліції України необхідною кількістю високопрофесійних і всебічно підготовлених кадрів, що володіють сучасними науковими знаннями, навичками і вміннями і здатних до ефективного вирішення завдань правової держави у своїй практичній діяльності,

по-друге, задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні, забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму

¹⁶¹ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

¹⁶² Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року № 1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

¹⁶³ Там само.

та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції¹⁶⁴.

З цього приводу цілком справедливо зазначається, що на сьогоднішній день «післядипломна освіта поліцейських повинна бути спрямована на консолідацію спеціалізованих знань поліцейських, підвищення загального рівня їхніх знань, а також на підтримання їхніх навичок та спеціалізованих службових компетенцій на високому рівні»¹⁶⁵.

Враховуючи визначену мету післядипломної освіти в якості її завдань закріплено такі:

- навчання необхідним знанням і спеціальним навичкам для успішного виконання обов'язків із забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності та інших службових завдань;
- удосконалення навичок управлінської діяльності, опанування методик навчання та виховання підлеглих, упровадження в практичну діяльність досягнень науки, передових форм і методів роботи, основ наукової організації праці;
- формування професійної самосвідомості працівників поліції, почуття відповідальності за свої дії, розуміння необхідності постійного вдосконалення своєї професійної майстерності з урахуванням специфіки діяльності в конкретних підрозділах поліції;
- навчання прийомам та засобам забезпечення особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, під час надзвичайних подій і в екстремальних умовах;
- удосконалення навиків працівників поліції поведінки з вогнепальною зброєю, спеціальними засобами і спеціальною технікою, експлуатації транспортних засобів, засобів зв'язку;
- формування високої психологічної стійкості працівників

¹⁶⁴ Цуркан О. П. Щодо визначення завдань післядипломної освіти поліцейських. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 183-184.

¹⁶⁵ Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. С. 31.

поліції, розвиток у них спостережливості, пильності, пам'яті, мислення та інших професійно-психологічних якостей і навичок¹⁶⁶.

Навряд чи запропонований відомчим нормативно-правовим актом перелік зазначених вище завдань можна вважати досконалим, адже окремі із завдань післядипломної освіти поліцейських, на нашу думку, в ньому не враховані. Це, перш за все, стосується такого завдання як «ознайомлення з сучасними формами і методами діяльності поліції, інформаційно-технічним забезпеченням та можливостями їх використання у професійній діяльності», адже система засобів боротьби із злочинністю не стоїть на місці, активно розвивається, створюються нові інформаційно-технічні засоби. Саме тому, у працівників поліції виникає необхідність щодо набуття нових знань, вмінь та навичок користування ними, визначення можливості використання їх у своїй повсякденній діяльності. Як приклад, вивчення можливостей кримінального аналізу у боротьбі зі злочинністю, який наразі активно впроваджується в діяльність Національної поліції України, проте є новим засобом для національної правоохоронної діяльності. Кримінальний аналіз – це розумово-аналітична діяльність працівників правоохоронних органів, що полягає у перевірці та оцінці інформації, її інтерпретації, встановленні зв'язків між даними, що отримуються у процесі розслідування та мають значення для кримінального провадження, з метою їх використання правоохоронними органами та судом, подальшого проведення оперативного і стратегічного аналізу. За словами тимчасово виконуючого обов'язки начальника Управління кримінального аналізу Національної поліції України Володимира Єрофєєва: «використання аналізу в поліції значною мірою підвищує вірогідність розкриття злочину. Наразі в системі поліції існує багато джерел розрізненої інформації, що аналізується автономно співробітниками різних служб. Дані мають накопичуватись та зберігатись у спільній базі, адже інформація належить державі як один із продуктів діяльності поліції».

¹⁶⁶ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

Таким чином, пріоритетною задачею є консолідація всієї оперативної інформації, її подальший аналіз, що допоможе у розкритті в першу чергу тяжких та особливо тяжких злочинів»¹⁶⁷.

Аналізуючи сучасний стан та тенденції розвитку системи післядипломної освіти зарубіжних країн можемо зробити висновок, що в них надзвичайно важливим на сучасному етапі розвитку є впровадження нових педагогічних технологій та відхід від суто репродуктивної форми навчання. Післядипломна освіта поліцейських в них спрямована на врахування неповторної індивідуальності учасників навчально-виховного процесу, їх фізичних, інтелектуальних, соціальних і духовних особливостей і на впровадження нових форм та методів поліцейської діяльності, її сучасного інформаційно-технічного забезпеченням. З огляду на це, в системі післядипломної освіти вважаємо край важливим вивчення позитивного зарубіжного досвіду поліцейської діяльності та можливості його впровадження в Україні.

Саме, тому вважаємо за доцільне завдання післядипломної освіти доповнити пунктами такого змісту:

«ознайомлення з сучасними формами і методами діяльності поліції, інформаційно-технічним забезпеченням та можливостями їх використання у професійній діяльності;

вивчення позитивного зарубіжного досвіду поліцейської діяльності та можливості його впровадження в Україні».

В Україні в системі післядипломної освіти поліцейських виділяють такі складові:

1) спеціалізації, що є складовою спеціальності, що передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки працівників поліції;

2) перепідготовки – професійне навчання, спрямоване на оволодіння працівниками поліції іншою професією;

¹⁶⁷ Кримінальний аналіз – це ефективна робота поліції та безпека громадян. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/10309_Kriminalniy_analiz__ce_efektivna_robota_policii_ta_bezpeka_gromadyan_FOTO.htm (дата звернення: 22.04.2018).

3) підвищення кваліфікації – підвищення рівня готовності працівника поліції до виконання її професійних завдань та обов'язків або набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань;

4) стажування – набуття працівником поліції досвіду виконання завдань і обов'язків певної професійної діяльності або галузі знань¹⁶⁸.

Для порівняння слід відзначити, що певні різновиди післядипломної підготовки в Україні існують і в зарубіжних країнах. Як справедливо зазначає М. В. Лошицький, паралельно з основними рівнями професійної підготовки поліцейських кадрів в багатьох країнах діє встановлена законодавством розгалужена багатопрофільна мережа додаткової або післядипломної освіти, тобто підвищення кваліфікації, спеціалізації, удосконалення та перепідготовки поліцейських кадрів, яка функціонує як на базі поліцейських навчальних закладів, так і у формі службової підготовки безпосередньо за місцем несення служби¹⁶⁹. Наприклад, в Поліцейській академії Х'юстона існують такі типи післядипломної підготовки: спеціалізована підготовка та підвищення кваліфікації¹⁷⁰, в Канаді – підвищення кваліфікації; спеціалізована підготовка; підготовка командно-начальницького складу¹⁷¹, в Латвії – програми підвищення кваліфікації та неформального навчання дорослих; підготовка за місцем несення служби; формальне навчання (програма професійної підготовки першого рівня – 2,5–3 роки)¹⁷². Це свідчить про існування загальних тенденцій розвитку системи післядипломної освіти поліцейських.

¹⁶⁸ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

¹⁶⁹ Лошицький М. В. Використання зарубіжного досвіду як умова вдосконалення адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників міліції (поліції). *Юридична наука*. 2015. №2. С. 35.

¹⁷⁰ Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. С. 39.

¹⁷¹ Там само. С. 56.

¹⁷² Там само. С. 70.

Проходження післядипломної освіти поліцейськими є системою елементів, що складається з юридичних фактів, які спричиняють виникнення, зміну і припинення відносин працівників поліції з учасниками формування державного замовлення на післядипломну освіту працівників поліції та закладами освіти (установами), що її здійснюють.

Процес проходження післядипломної освіти поліцейськими, на нашу думку, характеризується такими елементами (етапами):

1. Формування державного замовлення на післядипломну освіту поліцейських.
2. Направлення працівників поліції на навчання.
3. Безпосереднє навчання поліцейських.
4. Підведення підсумків за результатами навчання.
5. Облік післядипломної освіти¹⁷³ [121, с. 59].

Проаналізуємо адміністративно-правові засади кожного з цих етапів.

Формування державного замовлення на післядипломну освіту в Навчальних закладах (установах), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції (далі – НЗ НП).

Згідно п. 4 розділу I Положення зміст післядипломної освіти визначається відповідними планами і програмами з урахуванням сучасних вимог до засобів, форм і методів професійної діяльності¹⁷⁴.

Відповідно до Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції державне замовлення на післядипломну освіту працівників поліції формується відповідно до вимог законодавства його учасниками, якими є:

- 1) кадровий підрозділ центрального органу управління Національної поліції України, який формує і подає до відповідного органу пропозиції до обсягів державного замовлення на післядипломну освіту;

¹⁷³ Цуркан О. П. Адміністративно-правові засади післядипломної освіти поліцейських. *Jurnalul Juridic National: Teories i Practica*: збірник наукових праць. 2018. № 3(31). С. 59.

¹⁷⁴ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

працівників поліції, навчання яких здійснюватиметься у НЗ НП (щороку до 01 листопада року, що передує плановому, пропозиції подаються в установленому порядку до Міністерства внутрішніх справ України);

працівників поліції, які працюють на посадах державних службовців I-IV категорій (пропозиції подаються до Національної академії державного управління при Президенті України);

працівників поліції, які працюють на посадах державних службовців V-VII категорій (пропозиції подаються до Національного агентства України з питань державної служби);

працівників поліції з курсу «Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму» (пропозиції подаються до Державної служби фінансового моніторингу України);

фахівців у сфері цивільного захисту (пропозиції подаються до Державної служби України з надзвичайних ситуацій);

фахівців у сфері зовнішніх зносин (пропозиції подаються до Міністерства закордонних справ України);

фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції (пропозиції подаються до Національного агентства України з питань державної служби);

фахівців юридичних служб (пропозиції подаються до Міністерства юстиції України);

2) НЗ НП, які щороку до 01 липня року, що передує плановому, на підставі заявок, отриманих від замовників, складають проекти планів-графіків короткострокового підвищення кваліфікації працівників поліції та подають їх до кадрового підрозділу центрального органу управління Національної поліції України для подальшого їх затвердження та формування пропозицій до обсягів державного замовлення;

3) інші підрозділи центрального органу управління поліцією відповідно до наявних договірних відносин з іншими державними замовниками¹⁷⁵.

¹⁷⁵ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

Відповідно до заявок розробляють плани-графіки та рознарядки на відповідний календарний рік, які затверджуються наказами центрального органу управління поліцією та доводяться до замовників, в яких зазначаються перелік навчальних закладів (установ), категорії працівників поліції (тематика – для короткострокового підвищення кваліфікації), кількість осіб та строки навчання. Як приклад, наказ Національної поліції «Про організацію підвищення кваліфікації та спеціалізації поліцейських у 2017 році» від 20 лютого 2017 року №137¹⁷⁶.

Наразі, в системі МВС України післядипломна освіта поліцейських переважно організовується на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, в яких для організації цього процесу можуть створюватися як спеціальні структурні підрозділи, так і вона може здійснюватися без створення таких підрозділів. Наприклад, у складі Національної академії внутрішніх справ та Харківського університету внутрішніх справ діють інститути післядипломної освіти¹⁷⁷, у Львівському державному університеті внутрішніх справ – відділення первинної професійної підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації¹⁷⁸.

В ряді закладів вищої освіти післядипломна освіта здійснюється без створення спеціалізованих підрозділів, як, наприклад, в Донецькому юридичному інституті МВС України. Зокрема протягом 2017/2018 і 2018/2019 навчальних років на ДЮІ МВС України успішно пройшли навчання на курсах підвищення кваліфікації

¹⁷⁶ Про організацію підвищення кваліфікації та спеціалізації поліцейських у 2017 році. Наказ Національної поліції України від 20 лютого 2017 року №137. URL: <https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/npz/137.pdf> (дата звернення: 27.01.2018).

¹⁷⁷ Положення про інститут післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ. Національна академія внутрішніх справ. URL: <https://ipo.naiu.kiev.ua/pro-institut/polozhennya-pro-institut.html> (дата звернення: 30.04.2018).; Положення про інститут післядипломної освіти. Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: <http://univd.edu.ua/dir/351/tsentr-pislyadiplomnoi-osviti> (дата звернення: 03.05.2018).

¹⁷⁸ Положення про відділення первинної професійної підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ЛьвДУВС. Львівський державний університет внутрішніх справ. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/navch_pidrozdily/v_spetsializatsiyi/pol_01.pdf (дата звернення: 03.05.2018).

у м. Маріуполі на базі Маріупольського центру первинної професійної підготовки «Академія поліції» 650 поліцейських та у м. Кривому Розі на базі факультету № 1 – 817 поліцейських ГУНП в **Донецькій та Луганській областях**, Управлінь патрульної області в Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Кіровоградській та Черкаській областях Департаменту патрульної поліції¹⁷⁹.

Отже, на сьогоднішній день післядипломну освіту поліцейських відповідно до законодавства реалізують навчальні заклади (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції. Крім того, норми положення дозволяють залучення до навчання в системі післядипломної освіти на підставі відповідних договорів, у тому числі про міжнародну технічну допомогу, договорів про співробітництво між українськими та іноземними навчальними закладами, а також інших договорів із зарубіжними партнерами, укладених і зареєстрованих згідно із законодавством іноземців, представників іноземних навчальних закладів, інших установ та організацій¹⁸⁰.

Слід відзначити, що аналіз відкритих джерел інформації, зокрема, в мережі інтернет, свідчить про те, що останнім часом спостерігається тенденція до активного залучення іноземних фахівців до системи післядипломної підготовки поліцейських в Україні.

Крім того, на нашу думку, ще однією особливістю суб'єктів надання освітніх послуг для цього різновиду професійного навчання поліцейських є активне залучення можливостей недержавних суб'єктів до процесу її реалізації. Такі суб'єкти залучаються, переважно в межах короткострокових курсів підвищення кваліфікації у формі тренінгів, майстер-класів, науково-практичних заходів тощо. Як правило

¹⁷⁹ Звіт ректора Донецького юридичного інституту МВС України Бесчастного В. М. «Про підсумки діяльності переміщеного закладу вищої освіти у 2017/18 навчальному році та завдання колективу на 2018/19 навчальний рік» URL: <http://www.dli.donetsk.ua/visitor-report> (дата звернення: 18.12.2018).; Звіт ректора Донецького юридичного інституту МВС України Бесчастного В.М. «Про підсумки діяльності переміщеного закладу вищої освіти у 2018/19 навчальному році та завдання колективу на 2019/20 навчальний рік» URL: <http://www.dli.donetsk.ua/visitor-report> (дата звернення: 28.09.2019).

¹⁸⁰ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

це представники громадських організацій, які спеціалізуються на вузькоспеціальних питаннях, що входять до сфери інтересів діяльності Національної поліції України. Наприклад, з Національною поліцією України активно співпрацює ГО «Ла-Страда Україна» у тому числі щодо проведення заходів в межах післядипломної освіти з питань підготовки працівників поліції за напрямками їх діяльності, а також спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, торгівлі людьми, булінгу тощо¹⁸¹. Ще одним прикладом спільної діяльності Національної поліції України та громадських організацій у питаннях підготовки працівників поліції є реалізація за сприянням Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та Всеукраїнського громадського центру «Волонтер» спільного проекту «Розбудова потенціалу поліції для забезпечення прав та найкращих інтересів дитини»¹⁸². В межах його реалізації проводяться короточасне підвищення кваліфікації для працівників ювенальної превенції, патрульних, дільничних офіцерів поліції та слідчих¹⁸³. Громадська організація «Громадська мережа «ОПОРА»» долучилася до підготовки працівників поліції перед виборами 2019 року¹⁸⁴.

¹⁸¹ Для операторів поліції в Херсоні провели тренінг. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=As5CdjROQfE> (дата звернення: 10.09.2019); Навчально-методичний тренінг в ОДУВС «Реагування на звернення осіб, постраждалих від насильства» URL: <http://oduv.edu.ua/news/navchalno-metodichnij-trening-v-oduvsv-reaguvannya-na-zvernennya-osib-postrazhdalih-vid-nasilstva/> (дата звернення: 10.09.2019); Оператори 102 отримали навички надання психологічної допомоги дітям, які звертаються до поліції: <http://police.dn.ua/news/view/operatori-102-otrimali-navichki-nadannya-psihologichnoi-dopomogi-dityam-yaki-zvertayutsya-do-politsii/> (дата звернення: 10.09.2019); У Главку поліції Полтавщини стартував тренінг для поліцейських в рамках пілотного проекту «ПОЛІНА» або «Поліція проти насильства». URL: <http://topnews.pl.ua/incident/2019/09/17/143893.html> (дата звернення: 10.09.2019).

¹⁸² Донецький юридичний інститут МВС України долучається до заходів із забезпечення прав дитини. URL: <http://www.dli.donetsk.ua/news/2019-04-16-5> (дата звернення: 30.05.2019).

¹⁸³ Маріупольські поліцейські підвищили кваліфікацію щодо захисту та забезпечення прав дитини. URL: <http://maripol-police.dn.ua/news/view/3966> (дата звернення: 30.05.2019); Патрульна поліція в Ужгороді вчилася працювати з дітьми. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/93565> (дата звернення: 30.05.2019); Навчаємось, щоб захищати! І сьогодні – це діти. URL: <http://ms.dli.donetsk.ua/news/2019-03-01-2> (дата звернення: 30.05.2019).

¹⁸⁴ Представники ОПОРИ взяли участь у тренінгу Консультативної місії ЄС щодо взаємодії поліції з громадою. URL: <https://opora.lviv.ua/predstavnyky-opory-vzaly-uchast-u-treningu-konsultatyvnoyi-misiyi-yevropejskogo-soyuzu-shhodo-vzayemodiyi-politsiyi-z-gromadoyu/>

Слід відзначити, що недержавні організації, як правило, тісно співпрацюють з іноземними правоохоронними структурами, саме тому, організовуючи заходи за їх участю, одночасно залучаються і іноземні фахівці з певних питань, що безпосередньо передбачено нормами Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції.

Не дивлячись на можливість залучення додаткових суб'єктів до процесу післядипломної освіти поліцейських провідними інституційними структурами все одно є навчальні заклади та установи, що її реалізують. Ми вважаємо, що направлення поліцейських для проходження післядипломної освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських повинно в обов'язковому порядку здійснюватися відповідно до пріоритетних профілів забезпечення післядипломної освіти за видами службової діяльності поліцейських, з допуском педагогічних, науково-педагогічних або наукових та інших працівників закладів вищої освіти, які мають досвід роботи в органах внутрішніх справ або поліції чи певну фахову спеціалізацію, що, безумовно, забезпечить ефективність її реалізації, якість надання освітніх послуг та відповідне задоволення індивідуальних освітніх потреб їх здобувачів.

Направлення працівників поліції на навчання.

Відповідно до затверджених планів-графіків проходження післядипломної освіти керівники структурних підрозділів центрального органу управління Національної поліції України, територіальних (міжрегіональних) органів Національної поліції України відповідно до Положення реалізують такі заходи:

(дата звернення: 19.02.2019); Поліцейські Донеччини пройшли навчання щодо дій під час виборів від громадянської мережі «ОПОРА». URL: <http://police.dn.ua/news/view/politsejski-donechchini-projshli-navchannya-shhodo-dij-pid-chas-vivoriv-vid-gromadyanskoj-merezhi-opora/> (дата звернення: 25.02.2019); У Хмельницькому пройшов тренінг на тему: «Ефективна поліція — забезпечення законності виборчого процесу». URL: <https://newskm.net/news/u-khmelnytskomu-projshov-treninh-na-temu-efektyvna-politsiia-zabezpechennia-zakonnosti-vyborchoho-protsezu/> (дата звернення: 25.02.2019).

– затверджують списки працівників поліції, які будуть направлені на навчання, і доводять їх до відомих керівників відповідних органів і підрозділів та кандидатів на навчання;

– організовують завчасне планування відпусток працівників поліції, які підлягають направленню на навчання, перевірку їх зовнішнього вигляду, дотримання ними правил носіння однострою, а також проведення інструктажу щодо дотримання правил поведінки на шляху прямування до НЗ НП і у зворотному напрямку та під час навчання;

– контролюють забезпеченість працівників поліції, які направляються на навчання, довідками про допуск до державної таємниці (у разі необхідності), грошовим забезпеченням, коштами на відрядження та речовим майном за нормами, передбаченими відповідними нормативно-правовими актами¹⁸⁵.

Аналізуючи зазначену норму, стає незрозумілим позиція нормотворця щодо «завчасне планування відпусток працівників поліції, які підлягають направленню на навчання», адже на час навчання в межах очної форми післядипломної освіти працівники поліції перебувають у відрядженні, в свою чергу заочна (дистанційна) форма взагалі не передбачає відриву від виконання службових обов'язків. Отже, доцільно внести зміни в абзац 3 п. 1 розділу V. «Порядок організації направлення працівників поліції на навчання до НЗ НП» замінивши словосполучення «завчасне планування відпусток» на «завчасне планування відряджень».

Залежно від виду післядипломної освіти різняться категорії поліцейських і підстави їх направлення на навчання.

¹⁸⁵ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

Вид післядипломної освіти	Категорія поліцейських	Підстава направлення
Спеціалізація	категорія керівників, професіоналів та фахівців	переміщення на іншу посаду, виконання обов'язків за якою потребує нових знань, умінь і навичок (необхідність направлення такого працівника поліції на спеціалізацію визначається його безпосереднім керівником); уперше прийняття на службу в поліцію; призначення на посади в новостворені підрозділи поліції.
Перепідготовка	категорія робітничих кадрів	уперше прийняття на службу в поліцію;
Підвищення кваліфікації	всі категорії	кожні три роки; перед призначенням на керівну посаду, у тому числі вищу керівну посаду, ніж займана
Стажування	всі категорії	працівники поліції, які зараховані до кадрового резерву, – для просування по службі; працівники поліції, які вперше призначені на посади керівного складу Національної поліції України; інші працівники поліції – при призначенні на нову посаду.

Слід відзначити, що не дивлячись на те, що нормами Закону України «Про Національну поліцію» та Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції передбачене обов'язкове проходження підвищення кваліфікації раз на три роки, існують випадки направлення випускників закладів вищої

освіти та поліцейських, які пройшли первинну професійну підготовку, раніше визначеного терміну. Зазначений факт був виявлений нами в ході проведеного опитування (Додаток Ж). Така ситуація, на нашу думку, складається через відсутність в положеннях вищезазначених нормативно-правових актів прямої вказівки про заборону направлення випускників закладів вищої освіти та поліцейські, які пройшли первинну професійну підготовку, на підвищення кваліфікації за відповідним напрямом службової діяльності не раніше ніж через три роки після закінчення навчання. Вважаємо за необхідне внесення відповідної норми до про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції.

Безпосереднє навчання поліцейських.

Безпосереднє навчання поліцейських здійснюється в межах відповідних планів і програм з урахуванням сучасних вимог до засобів, форм і методів професійної діяльності.

Слід відзначити, що в нормах Положення відсутні вказівки на те, хто розробляє програми навчання в межах післядипломної освіти, за виключенням професійних програм для підвищення кваліфікації. В п. 4 розділу 1 «Загальні положення» зазначено, що зміст післядипломної освіти визначається відповідними планами і програмами з урахуванням сучасних вимог до засобів, форм і методів професійної діяльності, проте, хто саме ці програми розробляє не визначено. На відміну від стажування, для якого в п. 6 розділу IX. «Стажування» передбачено: «Зміст стажування визначається індивідуальними планами, які розробляються органами, установами, підприємствами, в яких відбуватиметься стажування, за погодженням з його ініціатором»¹⁸⁶.

Враховуючи закріплення спеціалізації закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, доцільно п. п. 4 розділу 1 «Загальні положення» доповнити таким положенням: «Програми післядипломної освіти для кожної

категорії працівників поліції розробляються навчальними закладами (установами), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, що визначені базовими, та погоджуються з Міністерством внутрішніх справ України».

Нами було встановлено, що в Україні безпосереднє навчання, окрім стажування, може проходити у двох видах навчальних закладів (установ), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції навчальних закладів, а саме:

– закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських;

– навчальних закладах, що здійснюють спеціальну підготовку поліцейських, вперше прийнятих на службу до поліції.

В свою чергу, стажування проводиться за місцем служби (роботи) або в інших органах і підрозділах поліції, науково-дослідних установах, підприємствах, установах, організаціях, що належать до сфери управління поліції, навчальних закладах Національної поліції (Прим. – закладах освіти), на базі інших центральних органів виконавчої влади, навчальних закладів, а також за кордоном, на займаних посадах або на посадах, на які працівників поліції передбачається згодом призначити.

Відповідно до положень чинних нормативно-правових актів безпосереднє навчання поліцейських в межах післядипломної освіти можливе у двох формах: очна (денна, вечірня) та заочна (дистанційна), які встановлюються НЗ НП залежно від складності, мети та змісту програми і відповідно до потреб замовника та можуть поєднуватися. І якщо для очної форми навчання механізм її реалізації достатньо визначений у нормах Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, то нормативне визначення особливостей організації післядипломної освіти за дистанційною формою не знайшли свого закріплення, що, на нашу думку, є суттєвим недоліком. З огляду на це, вважаємо за доцільне розробку окремого розділу, який би визначив особливості організації післядипломної освіти поліцейських за дистанційною формою, зокрема, визначення потребують форми подачі навчального матеріалу і проведення контрольних заходів, повноваження суб'єктів,

¹⁸⁶ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

залучених до процесу організації післядипломної освіти у дистанційній формі (наприклад, повноваження територіальних органів поліції, відповідальних за навчання поліцейських без відриву від служби, повноваження закладів (установ), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції), порядок обліку результатів навчання та видачі документів про його проходження тощо.

Слід відзначити, що і в спеціалізованій літературі неодноразово наголошувалося на необхідності більш широкого застосування у навчанні поліцейських в межах післядипломної освіти «осучаснених новітніх технологій, таких як дистанційне навчання»¹⁸⁷.

Запровадження зазначеної інноваційної технології дозволяє виділити такі переваги її застосування:

- можливість вільного доступу здобувачам освіти до всього об'єму навчального матеріалу у будь який час;
- вільне спілкування викладача і здобувача освіти між собою;
- зручність і зрозумілість у користуванні;
- можливість доступу з будь-яких пристроїв (стаціонарних комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, телефонів) з використанням різних операційних систем;
- організація процесу навчання для осіб, які з будь-яких причин не можуть відвідувати навчальні заняття в освітньому закладі;
- широке використання різних методів навчання.

¹⁸⁷ Швець Д. В. Підвищення кваліфікації та перепідготовка (додаткова професійна освіта) як чинники формування професіоналізму поліцейського. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». 2017. Випуск 24. С. 18.; Мердова О. М. Роль інноваційних технологій в післядипломній освіті поліцейських. *Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку-2016* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, (21 жовтня 2016 р., м. Маріуполь). Маріуполь, 2016. С. 97.; Корчевський М.В. Коваленко В.В. Позитивний досвід використання технологій дистанційного навчання при підвищенні кваліфікації співробітників Національної поліції України. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 62.; Бугайчук К. Л. Роль та значення змішаного навчання для процесу кадрового забезпечення Національної поліції. *Змішане навчання – інновація XXI сторіччя* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (29-30 листопада 2018 р. м. Харків). Харків : НТУ «ХПІ», 2018. С. 29.

Крім того, однією із прогресивних форм навчання в межах післядипломної освіти на нашу думку повинні стати електронні кейси навчально-методичного забезпечення дисциплін професійного спрямування, які повинні розміщуватися на платформах закладів освіти, залучених до цього виду професійного навчання поліцейських чи на спеціалізованій окремій платформі Національної поліції України. Перевагою цієї технології є вільний доступ до інформаційних матеріалів будь-якого працівника поліції незалежно від його територіального місця знаходження з метою використання їх як в професійній діяльності, так і в процесі самоосвіти.

Отже, засоби дистанційного навчання і електронних кейсів навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін, у тому числі «поліцейського спрямування», на сьогодні є одними із інноваційних способів організації, у тому числі післядипломної освіти і підвищення якості підготовки поліцейських кадрів. Впровадження його можливостей у післядипломну підготовку поліцейських дозволить реалізувати комплекс завдань, передбачених Положенням про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції, підвищить практичну спрямованість навчання і активізує пізнавальну діяльність, що сприятиме сталому формуванню професійних компетентностей поліцейських.

Не менш важливим питанням поряд з формою навчання в межах післядипломної освіти поліцейських є його строки, однак в чинному положенні вони є неконкретизованими. Так, для спеціалізації та перепідготовки строки навчання визначаються відповідними планами-графіками, які затверджуються наказами Національної поліції України організаційно-розпорядчого характеру тривалість та строки стажування встановлюються його ініціатором з урахуванням мети стажування, складності навчання, досвіду практичної роботи працівника поліції за погодженням із навчальним закладом, органом поліції, підприємством, установою, організацією, органом державної влади, органом місцевого самоврядування, у якому здійснюватиметься стажування відповідно до вимог законодавства, а для підвищення кваліфікації встановлена норма тільки щодо довгострокового навчання – не менший ніж 72 академічні години.

Для порівняння, у зарубіжних країнах зазвичай обов'язкове підвищення кваліфікації передбачає вогневу і тактичну підготовку, що як правило проводиться щонайменше кожні 6–12 місяців. Тривалість підготовки становить від 4 годин у Коледжі державної поліції Латвії – до 40 годин у Центрі підготовки Академії ККП в Канаді. У деяких державах-учасницях підвищення кваліфікації проводиться здебільшого поліцейськими підрозділами (наприклад, у США та Німеччині), або як навчальними закладами, так і поліцейськими підрозділами (зокрема, у Канаді, Австрії, Польщі). Підготовку також може організувати командир у форматі семінару або як онлайн-курс (наприклад, у Центрі підготовки Академії ККП в Канаді). Заклади пропонують широкий спектр різних тренінгів для професійного розвитку поліцейських. Найбільш типовими є тренінги з питань кіберзлочинності (наприклад, Вища школа поліції в Німеччині, Коледж державної поліції в Латвії, Вища школа поліції в Польщі, Поліцейська академія в Чорногорії), кримінального розслідування (зокрема, Вища школа поліції в Німеччині, Коледж державної поліції Латвії, Вища школа поліції в Польщі, Поліцейська академія в Нідерландах), домашнього насильства (наприклад, Поліцейська академія в Чорногорії, Вища школа поліції в Польщі), інформаційних технологій (зокрема, Вища школа поліції в Німеччині, Коледж державної поліції Латвії), правил дорожнього руху (наприклад, Вища школа поліції в Німеччині, Вища школа поліції в Польщі, Поліцейська академія в Нідерландах), керівництва та управління (зокрема, Академія безпеки в Австрії, Поліцейська академія в Чорногорії, Поліцейська академія в Нідерландах)¹⁸⁸.

Підведення підсумків за результатами навчання

Навчальні заклади (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції (далі – НЗ НП), забезпечують реєстрацію та облік виданих документів про освіту за результатами навчання в системі післядипломної освіти. Після успішного завершення

¹⁸⁸ Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. С. 26.

навчання працівники поліції отримують відповідний документ про освіту¹⁸⁹.

Для всіх видів післядипломної освіти передбачено підведення підсумків за результатами навчання. За виключенням стажування таким підведенням є складання підсумкового контролю. Вид, форма та порядок складання підсумкового контролю визначається програмами післядипломної освіти. Із проаналізованих нами програм післядипломної освіти контрольним заходом є підсумковий комплексний екзамен за визначеними у програмі темами. В свою чергу, форма такого підсумкового екзамену визначається навчальних закладів (установ), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції. В останній час спостерігається тенденція до проведення таких підсумкових комплексних екзаменів у вигляді електронного тестування.

Як правило комплексний підсумковий екзамен проводиться в останній день навчання та є завершальним етапом закріплення знань з усіх запланованих дисциплін. За результатами комплексного підсумкового екзамену підводиться підсумок рівня знань слухача.

Слід відзначити, що як в Положенні, так і в програмах післядипломної освіти міститься тільки вказівка на проведення підсумкового контролю та можливе його не проходження, однак в жодному документі не визначено:

- скільки спроб дається слухачеві на складання підсумкового контролю;
- який порядок його перескладання;
- який порядок його оцінювання.

Для здобувачів вищої освіти такі норми переважно закріплюються в положеннях про організацію навчального процесу різного рівня, проте для осіб, які проходять навчання в межах післядипломної освіти такий порядок є невизначеним. З огляду на це, з метою уніфікації процесу

¹⁸⁹ Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

проведення підсумкового контролю навчальних закладів (установ), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції доцільно в Положенні передбачити розділ V-1. Порядок організації і проведення підсумкового контролю за результатами навчання такого змісту:

«1. За результатами навчання в межах післядипломної освіти, за виключенням стажування, працівники поліції складають підсумковий контроль.

2. Підсумковий контроль проводиться в останній день навчання та є завершальним етапом закріплення знань з дисциплін, передбачених програмою післядипломної освіти, який визначає рівень знань слухача.

3. Форма підсумкового контролю, порядок його проведення та критерії оцінювання відповідей визначається навчальними закладами (установами), що здійснюють післядипломну освіту.

4. У разі незадовільного складання підсумкового контролю, його перескладання допускається не більше двох разів».

В Положенні про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції визначено такі види документів, що підтверджують проходження навчання поліцейським в межах післядипломної освіти:

- свідоцтво про закінчення курсів спеціалізації (перепідготовки)
- свідоцтво про підвищення кваліфікації
- сертифікат про короткострокове підвищення кваліфікації;
- звіт про виконання програми стажування та відгук-характеристика.

Позитивним моментом, на нашу думку, є вказівка у Положенні про обов'язкове долучення до особової справи документів, що підтверджують результати післядипломної освіти.

Останнім етапом процесу проходження післядипломної освіти є *облік післядипломної освіти*.

Вести облік післядипломної освіти працівників поліції підпорядкованих підрозділів та планування їх подальшого навчання нормами положення покладено на відповідні:

- структурні підрозділи центрального органу управління Національної поліції України,

– структурні підрозділи територіальних (міжрегіональних) органів Національної поліції України,

– структурні підрозділи навчальні заклади (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції.

В свою чергу, керівники зазначених установ зобов'язані організувати такий облік, а безпосередньо веденням такого обліку в практичних підрозділах Національної поліції займаються підрозділи кадрового забезпечення.

Узагальнюючи вищенаведені проблемні питання процесу реалізації післядипломної освіти поліцейських, які пов'язані як з проблемами нормативного, так і організаційного характеру можна визначити такі узагальнені заходи, спрямовані на його вдосконалення, а саме:

– визнання закладів освіти (установ), які здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, які визначені базовими, відповідальними за розробку планів та програм післядипломної освіти для кожної категорії працівників поліції з обов'язковим їх погодженням з Міністерством внутрішніх справ України;

– запровадження в планах та програмах післядипломної освіти вивчення зарубіжного досвіду поліцейської діяльності;

– встановлення заборони направлення випускників закладів вищої освіти та поліцейських, які пройшли первинну професійну підготовку та підвищення кваліфікації, за відповідним напрямом службової діяльності не раніше ніж через три роки після закінчення навчання;

– нормативне визначення особливостей організації післядипломної освіти за дистанційною формою;

– встановлення вимог до порядку організації й проведення підсумкового контролю за результатами навчання в межах післядипломної освіти.

Отже, проведений нами аналіз організаційно-правових засад післядипломної освіти поліцейських дозволяють дійти висновку, що її поняття можна визначити як поступовий, безперервний та цілісний за своїми елементами процес, який може тривати впродовж усієї кар'єри поліцейського, передбачає задоволення його

індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, а також забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції.

Підводячи підсумки розгляду зазначеного питання цілком доречно зазначити, що процес професійного зростання поліцейських в системі післядипломної освіти зумовлює застосування широкого спектру всіх видів навчання визначених ЗУ «Про Національну поліцію», а саме: спеціалізації; перепідготовки; підвищення кваліфікації; стажування тощо. За рахунок зазначених особливостей кожного виду післядипломної освіти можемо констатувати про наявність навчально-пізнавальної активності будь-якого поліцейського з урахуванням практичної складової його професійної діяльності, і, безумовно відбувається сталий розвиток компетентності працівника поліції; удосконалення і збагачення його знань, умінь та навичок; здобуття професійної кваліфікації відповідно до напрямку службово-бойової діяльності та особистісних потреб.

2.4. Адміністративно-правові засади службової підготовки

Забезпечення якісного вирішення завдань оперативно-службової діяльності, удосконалення професійних навичок і вмій, професійно важливих якостей працівників поліції безпосередньо пов'язано з теоретичним обґрунтуванням шляхів і практичним підвищенням ефективності рівня їх службової підготовки, яка виступає одним з основних компонентів професійного навчання поліцейських.

Як вже зазначалося, нормативно службова підготовка, як вид професійного навчання поліцейських закріплена в п. 4 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» поряд з іншими видами¹⁹⁰. Безпосередньо порядок планування, проведення та облік занять, здійснення контролю знань, умінь та навичок осіб молодшого, середнього та вищого складу Національної поліції України в межах

¹⁹⁰ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

службової підготовки визначено в Положенні про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженому наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50 (далі – Положення про службову підготовку)¹⁹¹.

Аналізуючи положення зазначених нормативно-правових актів достатньо дивним є неоднаковість визначення базової категорії «службова підготовка». Так, в п. 4 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» службова підготовка визначена як система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності¹⁹². В свою чергу, в Положенні про службову підготовку, в п. 3 розділу I «Загальні положення» службова підготовка визначається як система заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням специфіки та профілю його службової діяльності¹⁹³.

На нашу думку, такий стан речей є недопустимим в текстах нормативно-правових актів і призводить до термінологічної неточності базових понять. З цього приводу наведемо декілька власних міркувань:

– по-перше, в Законі України «Про Національну поліцію» визначено 4 види післядипломної освіти, проте, визначення дається тільки поняттю «службова підготовка», однак, далі по тексту нормативно-правового акту окремої статті, яка б визначала організаційно-правові засади її здійснення не наведено, на відміну від інших видів післядипломної освіти (статті 73-75 Закону України

¹⁹¹ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

¹⁹² Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

¹⁹³ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

«Про Національну поліцію»). З огляду на це, цілком доречно казати про те, що ініціатори законопроекту, а згодом і парламентарі діяли нелогічно та необґрунтовано, готуючи текст нормативно-правового акту. Враховуючи те, що ч. 2 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» є бланкетною нормою і містить таке положення: «Порядок, організацію та терміни проведення професійного навчання визначає Міністерство внутрішніх справ України», що само собою передбачає наявність відомчих нормативно-правових актів, що визначають організаційно-правові засади різних видів службової підготовки, а отже їх визначення в базовому законі є, на нашу думку не доречним.

– по-друге, ми вважаємо, що визначення зазначене в Законі України «Про Національну поліцію» є більш правильним, оскільки закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції в обов'язковому порядку повинно здійснюватися з урахуванням оперативної обстановки. Відповідно і в тематичний план зі службової підготовки в обов'язковому порядку повинні включатися питання як пов'язані зі зміною оперативної обстановки. Як приклад, узв'язку із подіями на Сході нашої країни, в обов'язковому порядку в межах службової підготовки повинні бути передбачені питання протидії тероризму, питання, пов'язані із особливостями проведенням АТО та ООС, особливості дій працівників поліції в різних ситуаціях в зоні проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил тощо. Отже, вказівка на оперативну обстановку у визначені службової підготовки є обов'язковою.

– по-третє, система заходів службової підготовки не завжди спрямована на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок, оскільки ці дві складові передбачають наявність у працівників поліції знань, умінь та навичок, проте існують такі випадки, коли заходи службової підготовки спрямовані на набуття таких знань. Як, приклад, перемінний склад закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, в межах службової підготовки саме набувають знання вміння та навички. Ще одним прикладом, є прийняття нових нормативно-правових актів, які вивчаються поліцейськими

в межах службової підготовки, також є набуттям знань, оскільки раніше їх не було.

– по-четверте, вважаємо за доцільне, розкриваючи термін «службова підготовка» визначити її мету. На нашу думку, до мети службової підготовки можна віднести: задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні та успішне виконання ними оперативно-службових завдань.

Отже, враховуючи вищезазначене, службову підготовку вважаємо за доцільне визначити як систему заходів, спрямованих на набуття, закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його діяльності з метою задоволення його індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні та успішного виконання покладених на нього оперативно-службових завдань. Вважаємо за доцільне закріплення зазначеного визначення у нормах Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України, затвердженому наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50. В свою чергу, п. 4 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» викласти у такій редакції:

«4) службової підготовки;».

Основними завданнями службової підготовки є:

– підвищення рівня знань, умінь, навичок та професійних якостей поліцейських з метою забезпечення їх здатності до виконання завдань з охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного (громадського) порядку та безпеки;

– вивчення нормативно-правових актів, які регламентують діяльність Національної поліції України;

– удосконалення керівним складом органів (закладів, установ) поліції навичок управління поліцейськими¹⁹⁴.

¹⁹⁴ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

В юридичній літературі справедливо зазначається про те, що ефективне вирішення завдань із службової підготовки поліцейських можливе лише у випадку реалізації таких умов:

- регулярність проведення занять;
- висока професійна і методична підготовка осіб, які організують і проводять заняття в підрозділах;
- наявність добре обладнаної навчально-матеріальної бази;
- правильний вибір форми проведення навчального заняття тощо¹⁹⁵.

Саме тому, розклад занять зі службової підготовки та тематичний план мають бути розроблені із урахуванням особливостей та специфіки несення служби, оперативної обстановки в регіоні обслуговування, професійної майстерності поліцейських, наявних можливостей щодо організації і проведення заняття тощо.

Слід відзначити, що в нормах Положення про службу підготовку міститься пряма вказівка про прямий обов'язок поліцейських відвідувати заняття в системі службової підготовки. Виняток становлять особи, які перебувають на добовому чергуванні, лікарняному, сесії, у відпустці, відрядженні¹⁹⁶. Проте, як показує практика та проведене нами опитування (Додаток Ж, З), особовий склад практичних підрозділів, що виконують службові обов'язки позмінно, як, наприклад, працівники патрульної поліції, залучається до теоретичних та практичних занять у вихідні дні після відпрацьованих змін, що на думку самих працівників поліції негативно позначається на ефективності такого навчання. Крім того, такі факти є прямим порушенням ст.45 Конституції України¹⁹⁷ та п. 4 ст. 91 ЗУ «Про Національну

¹⁹⁵ Лапіна Л. С., Охріменко І. М. Напрями підвищення ефективності службової підготовки поліцейських. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: збірник наукових праць / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 83.

¹⁹⁶ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

¹⁹⁷ Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами і доповненнями станом на 21.02.2016).

поліцію»¹⁹⁸, адже вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всіх поліцейських, крім залучених до виконання службових обов'язків. Саме тому, вважаємо за доцільне звертати увагу керівників підрозділів, які складають планову документацію в системі службової підготовки про необхідність визначення дня тижня, часу та місця проведення занять зі службової підготовки відповідно до особливостей та специфіки несення служби, з одночасним складанням окремого розкладу для особового складу, що виконує службові обов'язки позмінно. Наприклад, теоретичні заняття планувати за одну годину до проведення інструктажу поліцейських, що заступають на службу, а при проведенні 12 годин практичних занять виділяти не більше двадцяти відсотків особового складу, що буде залучений до виконання посадових обов'язків в денну зміну.

На сьогоднішній день у системі службової підготовки виділяють такі її види:

1. Функціональна підготовка;
2. Загальнопрофільна підготовка.
3. Тактична підготовка;
4. Вогнева підготовка;
5. Фізична підготовка;

На нашу думку, визначена система службової підготовки не позбавлена недоліків, про що нами буде йтися в цьому параграфі.

Слід відзначити, що в раніше чинному нормативно-правовому акті, що визначав порядок організації службової підготовки¹⁹⁹ поряд з вищеназваними видами виділяли також школу підвищення оперативної майстерності та психологічну підготовку. І якщо школу підвищення оперативної майстерності навряд чи можна було назвати вдалим інструментом у системі службової підготовки, то виключення із її складу психологічної підготовки, на нашу думку, є невиправданим кроком.

¹⁹⁸ Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

¹⁹⁹ Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 13 квітня 2012 р. № 318. *Офіційний вісник України*. 2012 р. № 38. Ст. 1430.

Хоча, наприклад, на думку, О. О. Головацького і школа підвищення оперативної майстерності²⁰⁰, і психологічна підготовка є необхідним елементом в системі професійної підготовки працівників Національної поліції України²⁰¹.

На необхідності існування шкіл оперативної майстерності в системі службової підготовки з організацією в них щомісячного навчання наголошує і О. В. Кириченко²⁰².

Цілком згодні з тим, що психологічна підготовка займає важливе місце в системі управління особовим складом правоохоронних служб, оскільки формує у них морально-психологічні якості та морально-психологічний стан, необхідні для ефективного виконання службових обов'язків. Необхідність морально-психологічної підготовки особового складу правоохоронних органів визначається тим, що психотравмуючі чинники знаходяться в ряду вражаючих факторів, що виникають при протидії злочинності²⁰³.

На думку В. А. Сягровець в процесі психологічної підготовки необхідно формувати такі характеристики у сфері інтелектуально-вольової діяльності поліцейських, які безпосередньо відповідають оперативно-службовим вимогам. До таких слід зараховувати:

- професійно-психологічну орієнтованість особистості;
- професійно розвинуті психологічні якості (спостережливість, пам'ять, мислення тощо);

²⁰⁰ Головацький О. О. Службова підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: теоретико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 139.

²⁰¹ Головацький О. О. Службова підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: теоретико-правовий аспект. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. матеріалів / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 76.

²⁰² Кириченко О. В. Підготовка працівників для слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України: сучасний стан проблеми. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю Дніпропетровського університету внутрішніх справ. (17 березня 2016 р., м. Дніпропетровськ), Дніпропетровськ, 2016. С. 182.

²⁰³ Егоров Д. Е., Тарасенко А. А., Горботенко А. В. Проблематика тактической подготовки сотрудников ОВД. *Успехи современной науки и образования*. 2017. №4. Том 1. С. 96.

- вміння враховувати психологічні аспекти під час виконання посадових обов'язків;
- психологічну стійкість²⁰⁴.

Позитивним можемо відмітити факт прийняття наказу МВС України «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» від 06 лютого 2019 року № 88 (далі – Порядок), в якому система психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських (далі – система психологічного забезпечення) визначена як комплекс організаційних, методичних, просвітницьких, психопрофілактичних, практичних, психологічних заходів, спрямованих на запобігання впливу ризиконебезпечних чинників професійної діяльності, збереження фізичного та психічного здоров'я, підвищення психологічної стійкості, надійності та готовності²⁰⁵.

До основних функцій та відповідно форм організації та проведення психологічної підготовки працівників поліції згідно Порядку є:

1) проведення навчальних, практичних занять (у системі здійснення службової підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції), спрямованих на розвиток навичок ефективної комунікації, формування толерантного ставлення до населення та психологічної стійкості в екстремальних ситуаціях;

2) проведення цільових інструктажів працівників поліції щодо ефективних форм взаємодії з населенням, алгоритмів безпечної

²⁰⁴ Сягровець В. А. Значення початкової та спеціальної підготовки ОВС. *Південноукраїнський правничий часопис*. Одеса, 2014. № 1 (41) С. 133.

²⁰⁵ Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Наказ МВС України від 06 лютого 2019 року № 88. *Офіційний вісник України* від 19 квітня 2019 року. 2019. № 30. С. 240.

життєдіяльності в повсякденних та екстремальних службових ситуаціях;

3) організація та проведення тренінгів щодо формування необхідних професійних, поведінкових та комунікативних навичок працівників поліції, їх психологічної готовності до дій у різноманітних службових ситуаціях;

4) психологічне супроводження практичних занять із тактичної підготовки з працівниками поліції та формування в них психологічної готовності до застосування спеціальних засобів;

5) упровадження інноваційних форм, методів та технологій навчання в практичну діяльність із психологічного забезпечення Національної поліції України та розроблення методичних рекомендацій з актуальних питань²⁰⁶.

Слід відзначити, що форми організації та проведення психологічної підготовки співпадають з орієнтовними формами службової підготовки – навчальні заняття: лекції, семінари, практичні заняття тощо. До того ж, дивним є позиція нормотворця про те, що навчання з тактичної підготовки передбачає набуття та вдосконалення поліцейськими навичок щодо формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах²⁰⁷, адже це завдання саме психологічної підготовки.

Крім того, до функцій системи психологічного забезпечення за напрямком психологічної підготовки працівників поліції віднесено проведення в системі службової підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції навчальних лекційних, практичних занять та тренінгів різної тематики, спрямованих на розвиток професійно важливих якостей, формування психологічної стійкості в

²⁰⁶ Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Наказ МВС України від 06 лютого 2019 року № 88. *Офіційний вісник України* від 19 квітня 2019 року. 2019. № 30. С. 240.

²⁰⁷ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

екстремальних ситуаціях, навичок ефективної взаємодії у службовому колективі, конструктивної комунікації та толерантного ставлення до різних верств населення, що прямо передбачає психологічну підготовку в межах службової підготовки поліцейських²⁰⁸.

Беззаперечним, на нашу думку, є позиція вчених про те, що в межах психологічної підготовки поліцейських доцільно впровадити вивчення прикладної кримінальної психології. Її актуальність зумовлена тим, що вона вивчає психологічні механізми правопорушень і психологію правопорушників, проблеми структури, функціонування і розпаду злочинних груп. Відповідно, формування такої компетенції є галузевою компонентою відомчої освіти загалом, і професійної підготовки поліцейських, зокрема. При вивченні прикладної кримінальної психології використовувати відповідні матеріали, тренінги та дидактичні методи, які дозволяють за мімікою обличчя особи визначати психоемоційний стан особи та прогнозувати її подальшу поведінку²⁰⁹.

Саме тому вважаємо за доцільне п. 6. Види службової підготовки Положення про службу підготовку доповнити таким абзацом:

«психологічна підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування у поліцейських професійно-психологічної надійності, стійкості, готовності до різноманітних умов службової діяльності, набуття і вдосконалення їх знань щодо психологічних особливостей конструктивної комунікації з різними верстами та категоріями населення».

Спробуємо охарактеризувати процес реалізації вищеназваних видів службової підготовки більш докладно.

²⁰⁸ Мердова О. М., Цуркан О. П. Щодо доцільності включення психологічної підготовки до системи службової підготовки працівників національної поліції України. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 лютого 2018 р., Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 98.

²⁰⁹ Оптимізація навчально-методичного забезпечення підготовки поліцейських: пропозиції та рек. за результатами проведення круглого столу (16 груд. 2016 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків: ХНУВС, 2017. С. 5.

В Положенні про службу підготовку функціональна підготовка визначена як комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок у сфері нормативно-правового забезпечення службової діяльності, необхідних для успішного виконання ним службових обов'язків²¹⁰. Тобто з цього визначення стає очевидним, що в межах функціональної підготовки відбувається тільки вивчення нормативно-правових актів поліцейської спрямованості, однак вже у п. 1 розділу V «Проведення занять з функціональної підготовки» зазначено, що навчання з функціональної підготовки передбачає вивчення:

- міжнародно-правових актів та законодавства України у сфері дотримання прав і свобод людини та громадянина;
- особливостей застосування нормативно-правових актів, що регламентують діяльність Національної поліції України, залежно від специфіки і профілю службової діяльності, а також удосконалення навичок складання службових та процесуальних документів;
- вимог щодо дотримання поліцейськими дисципліни і законності;
- прийомів та способів успішного виконання службових завдань відповідно до службових обов'язків поліцейського, а також вимог трудової дисципліни;
- етичних норм поведінки та толерантності при виконанні поліцейським службових обов'язків, а також у повсякденному житті;
- позитивного досвіду у роботі Національної поліції України, правоохоронних та поліцейських органів зарубіжних держав;
- аспектів удосконалення процесу управління органами поліції та людськими ресурсами²¹¹.

Очевидним є те, що зміст функціональної підготовки є значно ширшим ніж її визначення, а отже воно, на нашу думку потребує удосконалення. Визначення, що надано в абзаці 1 п. 6 розділу I Положення про службу підготовку по суті розкриває поняття не

²¹⁰ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

²¹¹ Там само.

«функціональної підготовки», а «правової підготовки», яка є її частиною. Як зазначалося нами вище, в межах функціональної підготовки здійснюється набуття і удосконалення знань поліцейських з різних аспектів службової діяльності залежно від їх специфіки і профілю. Крім того, вважаємо недоречним використання для цього виду службової підготовки назви «функціональна». Враховуючи те, що до її змісту належить вивчення питань загальних для різних підрозділів Національної поліції та спеціальних залежно від специфіки профілю діяльності, притаманних певним підрозділам, доцільно цей вид службової підготовки називати «загальнопрофільна підготовка». В свою чергу та частина службової, що наразі в Положенні про службу підготовку має назву «загальнопрофільна підготовка» повинна називатися спеціальнопрофільна підготовка, адже пов'язана із набуттям і удосконаленням спеціальних знань, вмінь і навичок, а саме щодо дій у ситуаціях різних ступенів ризику, а також надання домедичної допомоги в процесі виконання службових завдань, що не є типовими ситуаціями службової діяльності поліцейських.

З огляду на це, вважаємо за доцільне визначити *загальнопрофільну* підготовку як комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським знань, умінь та навичок з різних аспектів службової діяльності залежно від їх специфіки і профілю, необхідних для успішного виконання ним службових обов'язків. Внести відповідні зміни до Положення про службу підготовку в частині заміни словосполучення «функціональна підготовка» на «загальнопрофільна підготовка» в тексті зазначеного нормативно-правового акту.

На нашу думку, в умовах реформування системи навчання та особливостей загальнопрофільної підготовки в обов'язковому порядку повинно передбачати вивчення питань взаємодії підрозділів Національної поліції з громадськістю, реалізація принципу взаємодії поліції та суспільства, впровадження концепції «Community Policing»). І певні заходи щодо вивчення означених питань вже впроваджуються в окремих регіонах²¹².

²¹² Новий підхід у роботі Нацполіції. Що змінив СоР за рік. URL: <http://cop.org.ua/ua/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/novij-pidkhd-u-roboti-natspolitsiji>

Як вже нами зазначалося, загальнопрофільна підготовка в тому вигляді, в якому вона наразі закріплена в Положенні про службову підготовку повинна називатися спеціально-профільна підготовка через специфічність питань, що в межах її вивчаються, оскільки до складу цієї підготовки входять:

- безпека життєдіяльності;
- домедична підготовка.

Крім того, для проведення занять з безпеки життєдіяльності і домедичної підготовки висуваються чіткі вимоги щодо залучення конкретних спеціалістів для навчання (поліцейські, які пройшли навчання в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту, на територіальних курсах (учбово-методичних центрах) цивільного захисту і отримали посвідчення встановленого зразка, працівники медичних установ, профільних кафедр (циклів) закладів (установ), а також працівники з пожежної безпеки), що ще раз свідчить про спеціальність матеріалу, що викладається.

Безпека життєдіяльності являє собою навчання, спрямоване на здобуття поліцейськими теоретичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для формування готовності до мінімізації і нейтралізації небезпек, що можуть загрожувати життю і здоров'ю поліцейського або інших осіб, а також збереженню матеріальних цінностей. Воно є сукупністю взаємоузгоджених:

- навчально-організаційних заходів з практичної підготовки (тренувань, навчань) поліцейських до захисту і дій у надзвичайних ситуаціях;
- методик навчання поліцейських з надання домедичної і першої медичної допомоги в разі виникнення надзвичайних ситуацій;
- інструктажів та занять з навчання поліцейських щодо надання допомоги потерпілим, з правил поведінки та дій при виникненні

shcho-zminiv-sor-za-rik (дата звернення: 02.07.2019).; Сусідська Варта: безпека-добробут-порядок. На Галичині і в Донбас. URL: <https://www.prostir.ua/?news=susidska-varta-bezpeka-dobrobut-poryadok-na-halychyni-i-v-donbasi> (дата звернення: 02.07.2019).

аварії, пожежі, стихійного лиха, що проводяться в системі навчання з питань охорони праці та пожежної безпеки²¹³.

Домедична підготовка – це навчання, спрямоване на здобуття поліцейським теоретичних знань з основ медичної допомоги та оволодіння практичними вміннями і навичками, необхідними для надання домедичної допомоги особам, які її потребують.

Навчання з домедичної підготовки передбачає формування у поліцейських знань і вдосконалення практичних умінь та навичок щодо:

- надання само- і взаємодопомоги в разі отримання травматичних пошкоджень і поранень, отруєння, нещасного випадку, раптового захворювання тощо;
- профілактики захворювань²¹⁴.

Слід відзначити, що ще у 2015 році в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту розроблено програми навчання за напрямом домедична допомога за різними рівнями, де II рівень – початковий, розрахований для навчання немедичних працівників домедичній допомозі, зокрема працівників системи МВС України, обсягом 48 годин, яка відповідає вимогам міжнародної навчальної програми ALS (Початкова професійна підтримка життя)²¹⁵.

А вже у 2017 наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти» від 29 березня 2017 року № 346²¹⁶ затверджено навчально-тренувальні програми трьох рівнів з підготовки осіб, які не мають медичної освіти, але за своїми службовими обов'язками повинні надавати домедичну допомогу, які

²¹³ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

²¹⁴ Там само.

²¹⁵ Волянський П. Б. Макаренко А. М. Домедична допомога як складова сучасної системи реагування на надзвичайні ситуації http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/6.pdf (дата звернення: 04.04.2019).

²¹⁶ Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2017 року № 346 URL: <http://www.apteka.ua/article/407024> (дата звернення: 04.04.2019).

розроблено з урахуванням основних вимог міжнародних програм «Основи підтримки життя», «Перший на місці події», «Професійна підтримка життя» щодо володіння працівників навичками надання першої допомоги трьох рівнів. Вважаємо за доцільне положення таких програм навчання впроваджувати в процес службової підготовки поліцейських.

В Положенні про службову підготовку тактична підготовка визначена як комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику²¹⁷.

Слід відзначити, що сам термін «тактична підготовка» є військовим і складає основу польової (бойовий) виучки командирів, штабів і військ. Проводиться в комплексі з вогневою, технічною, стрійовою підготовкою, водінням бойових машин тощо. Основними завданнями тактичної підготовки є: вивчення теорії бою (у тому числі статутних положень), виховання в особового складу військ (сил) високої психологічної стійкості і уміння успішно виконувати бойові завдання в будь-якій обстановці, навиків у вживанні прийомів і способів ведення бою, умілого використання зброї, бойової техніки і тактичних властивостей місцевості; вивчення військ (сил), організації, озброєння і тактичних дій противника в різних видах бою; вчення командирів і штабів методам організації і ведення бою і управління підлеглими військами (силами) в бою, вироблення у них навиків умілої організації всебічного забезпечення військ при веденні ними бойових дій; вдосконалення бойової злагодженості підрозділів, частин, з'єднань²¹⁸.

²¹⁷ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

²¹⁸ Тактична підготовка / Vseslova. URL: http://vseslova.com.ua/word/%D0%A2%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0-104821u (дата звернення: 04.04.2019).

В спеціалізованій юридичній літературі зазначено, що тактика – спосіб і порядок дій щодо використання сил, засобів і можливостей для вирішення певної задачі. Володіння тактикою вирішення завдань, специфічних для займаної працівником посади, складає необхідну грань його професіоналізму. Навчання тактиці та її оптимальної реалізації становить завдання тактичної підготовки²¹⁹, а тактико спеціальна підготовка являє собою комплекс заходів, які спрямовані на набуття й вдосконалення поліцейськими навичок практичного застосування теоретичних знань щодо правильного оцінювання конкретних подій з подальшим прийняттям правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів розвитку²²⁰.

Враховуючи це, тактичну підготовку слід визначати як комплекс заходів, спрямований на набуття і вдосконалення поліцейським навичок практичного застосування теоретичних знань щодо способів і порядку дій з правомірним використанням сил, засобів і можливостей для вирішення оперативно-службових завдань в типових умовах та умовах, що ускладнюють оперативну обстановку.

В п. 1 розділу VI Положення про службову підготовку нормативно закріплено навички, які набувають особи під час з тактичної підготовки²²¹.

Закріплений перелік навичок, на нашу думку, потребує певного узагальнення, адже: навички щодо перевірки документів у підозрілих осіб, доставляння правопорушників до підрозділу поліції, зупинки та огляду транспортного засобу; затримання правопорушників

²¹⁹ Кикоть В. Я., Столяренко А. М. Юридическая педагогика : Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 021100 «Юриспруденция». М.: Юнити-Дана, 2004. С. 435.

²²⁰ Біліченко В. В. Значення оперативно-тактичних та тактико-спеціальних навчань у системі професійно підготовки особового складу Національної поліції України. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 12.

²²¹ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

(у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу; припинення протиправних дій за допомогою вогнепальної зброї; застосування та використання зброї в службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження) можна визначити як навички щодо тактики застосування заходів адміністративного примусу.

У пункті навички щодо «–дій при виявленні вибухових пристроїв та речовин (у тому числі наркотичних)»²²², взагалі нормотворцем допущено смислову помилку, адже наркотичні речовини не відносяться до вибухових пристроїв і речовин. Крім того, коли в нормативно-правових актах мова йде про обіг наркотиків, то вживається словосполучення «наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори». Якщо ж малося на увазі вибухові пристрої, а також наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів, то всі вони відносяться речей обмежених в цивільному обороті, тоді до цього переліку доцільно і додати зброю та інші речі. Отже доцільно вказати про навички щодо «дій при виявленні речей обмежених в цивільному обороті».

Слід відзначити, що дії працівників поліції щодо припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень поряд з іншими умовами (виникнення надзвичайних ситуацій: стихійні лиха, епідемії, епізоотії, катастрофи тощо), а також введенням надзвичайного стану, проведення масових, спортивних заходів, іншими нестандартними ситуаціями, відносяться до умов, що ускладнюють оперативну обстановку.

Одна із найважливіших особливостей діяльності поліції полягає у тому, що ця діяльність може протікати в обстановці, що швидко змінюється та ускладнюється. Успішне виконання завдань, що раптово виникли, можливе лише за умов максимального

²²² Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

використання усіх сил та засобів поліції, які повинні бути приведені у стан готовності²²³.

Особливі умови – це обстановка, обумовлена надзвичайними природними і соціально-біологічними явищами, яка спричиняє встановлення спеціального правового режиму, характеризується введенням в дію заходів, які посилюють повноваження органів державної влади, з метою відновлення і підтримання належного порядку суспільного життя, захисту населення його здоров'я, охорони власності, надання допомоги потерпілим і забезпечення переходу до нормального функціонування державних органів і громадських організацій²²⁴.

Ускладнення оперативної обстановки в сфері публічної безпеки і порядку визначається різними явищами (соціального, природного, техногенного характеру), що створюють для підрозділів поліції незвичайні, особливі умови діяльності. Саме тому поліцейські повинні бути обізнані та мати відповідні навички щодо дій в усіх умовах, що можуть ускладнювати оперативну обстановку, а не тільки у випадках припинення групових порушень публічного (громадського) порядку та масових заворушень, як це зазначено в Положенні про службову підготовку. Саме тому, доцільно казати про навички щодо *дій в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку*.

Крім того, цілком підтримуємо позицію вчених²²⁵ щодо віднесення до завдань тактичної підготовки набуття та вдосконалення поліцейськими навичок топографічних навичок, а також навичок екстремального керування транспортними засобами, чого, на думку Х. П. Ярмакі, Р. М. Пилипіва, М. Ю. Веселова та бракує у

²²³ Гижевский В. К. Назначение и организация деятельности дежурной службы ОВД : лекция. К. : НИИ РИО КВШ МВД СССР, 1988. С. 20-22.; Громов М.А., Белоусов В.А. Проблемы организации взаимодействия сил горрайорганов внутренних дел в особых условиях. *Совершенствование управления органами внутренних дел в особых условиях* : Сборник научных трудов / Академии МВД России. М., 1992. С. 42-47.

²²⁴ Рушайло В. Б. Административно-правовые режимы : монография. М., 2000. С. 123-124.

²²⁵ Кикоть В. Я., Столяренко А. М. Юридическая педагогика : Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 021100 «Юриспруденция». М.: Юнити-Дана, 2004. С. 437.

початковій та подальшій службовій підготовці нових поліцейських патрульної поліції²²⁶.

Враховуючи вищезазначене, пропонуємо п. 1 розділу VI. «Проведення занять з тактичної підготовки» викласти у такій редакції:

«Навчання з тактичної підготовки передбачає набуття та вдосконалення поліцейськими навичок щодо:

- збирання, узагальнення та аналізу інформації про оперативну обстановку, прогнозування розвитку подій, прийняття раціональних управлінських рішень;
- формування морально-психологічної стійкості до виконання службових завдань в особливих умовах;
- тактики застосування поліцейськими заходів примусу;
- дій при виявленні речей обмежених в цивільному обороті (вибухових пристроїв, зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів тощо);
- тактики дій в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку;
- тактичних прийомів затримання правопорушників (у тому числі озброєних, у будинках та на місцевості) як особисто, так і в складі наряду з правомірним застосуванням поліцейських заходів примусу;
- володіння прийомами особистої безпеки в типових та екстремальних ситуаціях, у разі силового припинення протиправних проявів, а також у разі аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій;
- ефективного застосування основних різновидів спеціальних засобів, які перебувають на оснащенні в органах поліції, та дотримання правил їх експлуатації;
- навичок щодо взаємодії поліцейських з іншими правоохоронними і державними органами у вирішенні оперативно-службових завдань;
- з інших питань тактичної підготовки, які виникають у процесі службової діяльності».

²²⁶ Ярмакі Х. П., Пилипів Р. М., Веселов М. Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні: монографія. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. С. 159-160.

Помилковим на нашу думку є твердження, зазначене в абзаці 2 п. 6 розділу VI Положення про службову підготовку щодо того, що особи, які перебувають на посадах середнього і вищого складу поліції апарату НП, апаратів МТОНП, ГУНП, закладів (установ), опановують тактичну підготовку самостійно за умови, що вони не беруть безпосередньої участі у протидії злочинності та підтриманні публічної безпеки і порядку. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» на всіх працівників поліції покладено обов'язок щодо реалізації завдань поліції зазначених у ст. 2. Крім того, нормотворцем цьому різновиду службової підготовки надано особливого значення, адже в Положенні про службову підготовку зазначено, що навчання має бути практично спрямованим (не менше 90 відсотків загального навчального часу з цього виду підготовки) і розрахованим на набуття стійких навичок щодо дій поліцейських у звичайних умовах і в критичних ситуаціях. Навряд чи поліцейські самостійно опановують тактичну підготовку, без висококваліфікованих інструкторів із занять з тактичної підготовки, можуть «набути стійких навичок», як цього вимагає вищезазначений нормативно-правовий акт.

Наступним видом службової підготовки, яка до речі тісно пов'язана із тактичною підготовкою є вогнева підготовка, яка є комплексом заходів, спрямований на вивчення поліцейським основ стрільби з вогнепальної зброї, правомірного її застосування (використання) та вдосконалення навичок безпечного поводження з нею, швидкісної та влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях, з різних положень, в обмежений час, в русі тощо. Підтримуючи таке визначення, зазначимо, що його зміст передбачає вивчення поліцейськими як теоретичної, так і практичної частини вогневої підготовки, однак, в ньому не враховано положення про обов'язкове вивчення поліцейськими матеріальної частини зброї, яка є фундаментом для всіх інших тем вогневої підготовки. Отже, вважаємо за доцільне додати до нього після слів «вивчення поліцейським» ще і «матеріальної частини зброї». Ця теза також і підтверджується тим, що у в абзаці 1 пункту 1 розділу VIII Положення про службову підготовку визначено, що навчання з вогневої підготовки передбачає вивчення матеріальної частини зброї, її тактико-технічних характеристик.

Поряд із зазначеним завданням вогневої підготовки Положенням про службу підготовку визначено такі:

- вивчення заходів безпеки при поводженні з нею, а також порядку і правил її застосування та використання;
- формування та вдосконалення у поліцейських практичних навичок умілого та безпечного поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне дістання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, усунення затримок при стрільбі тощо);
- виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах, з різних положень, з перенесенням вогню по мішенях тощо;
- відпрацювання нормативів з вогневої підготовки²²⁷.

Аналіз норм розділу VIII «Проведення занять з вогневої підготовки» свідчить про те, що її проводять у формі навчальних занять за місцем служби та у на навчальних зборах. При чому навчання з вогневої підготовки складається з теоретичної підготовки, яка передбачає навчальні заняття у групах, та практичної підготовки у вигляді навчально-тренувальних стрільб з розподілом часу на навчання не менше 80% практичного навчання. В зазначеному нормативно-правовому акті закріплено обов'язкову періодичність проведення навчально-тренувальних стрільб, тобто практичної частини вогневої підготовки:

- з поліцейськими підрозділів поліції особливого призначення – не менше ніж двічі на місяць (по 2 академічні години);
- з іншими категоріями поліцейських – не менше одного разу на місяць (2 академічні години).

Що стосується курсантів та слухачів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, то в п. 11 розділу I Положення про службу підготовку зазначено, що умови організації та проведення занять з вогневої (у тому числі практичних стрільб) для зазначеної категорії суб'єктів

²²⁷ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

передбачені навчальними планами та програмами їх навчання. Але ми вважаємо, що вимоги Положення про службу підготовку повинні в таких навчальних планах та програмах дотримуватися. Слід відзначити, що 25 червня 2015 році Міністром внутрішніх справ України А. Б. Аваковим було затверджено Типовий навчальний план підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра галузі знань «Право», 08 за спеціальністю «Право» (081) терміном на 4 роки, за яким на сьогоднішній день здійснюється підготовка фахівців для підрозділів Національної поліції України за державним замовленням, на основі повної загальної середньої освіти за денною формою навчання, з терміном навчання 4 роки. У названому навчальному плані для вивчення вогневої підготовки загалом передбачено 330 годин/11 кредитів, з яких 230 годин – практичні заняття, що складає майже 70%. Як бачимо, в типовому навчальному плані підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра галузі знань «Право», 08 за спеціальністю «Право» (081) терміном на 4 роки не дотримано вимогу 80% практичного навчання.

Не дотримано вищезазначені вимоги і у навчальних планах підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО, затверджених у 2019 році. Так, для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» навчальні заняття з навчальної дисципліни «Вогнева підготовка» складають 76%, в свою чергу для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 081 «Право» – взагалі 55%.

З огляду на це, вважаємо за доцільне приведення навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти до вимог Положення про службу підготовку. Саме тому, для здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності 081 «Право» в межах загальної кількості годин – 360, на вивчення вогневої підготовки практичні заняття повинні складати 300 годин/10 кредитів, що становитиме 83%, а для спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» – в межах загальної кількості годин 210, повинні складати 180 годин/6 кредитів, що становитиме 86%.

Найбільш нормативно визначеним у чинному Положенні про службу підготовку її різновид – фізична підготовка, яка

є комплексом заходів, спрямованих на формування та вдосконалення рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей та здібностей поліцейського з урахуванням особливостей його професійної діяльності²²⁸, оскільки окрім загальних засад її організації в зазначеному нормативно-правовому акті закріплено умови і порядок виконання поліцейськими вправ із загальної фізичної підготовки²²⁹. Не дивлячись на начебто докладне врегулювання проведення занять з фізичної підготовки окремі питання, на нашу думку, потребують уточнення. Ми вважаємо, що не можна погодитися із положенням щодо складових фізичної підготовки, до яких відомчим нормативно-правовим актом віднесено:

- загальну фізичну підготовку;
- тактику самозахисту та особистої безпеки²³⁰,

адже окрім названих складових фізична підготовка в обов'язковому порядку повинна передбачати тактику застосування заходів фізичного впливу, що є поліцейськими заходами примусу.

Нормативно закріплено, що навчання з фізичної підготовки передбачає формування та вдосконалення в поліцейських:

- рухових якостей та навичок, необхідних у повсякденній діяльності та в разі виникнення екстремальних ситуацій;
- витривалості, швидкісних та силових якостей, які забезпечують можливість переслідування правопорушника та перевагу в силовому протистоянні при його затриманні, у тому числі з подоланням природних та штучних перешкод;
- навики самоконтролю за фізичним станом та станом здоров'я у процесі виконання фізичних вправ;

²²⁸ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

²²⁹ Там само.

²³⁰ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

– практичних навичок застосування прийомів самозахисту, особистої безпеки, фізичного впливу тощо²³¹.

Особливістю фізичної підготовки в порівнянні з іншими видами службової підготовки є те, що організація навчальних занять здійснюється відповідно до певних категорій та вікових груп поліцейських. Виділяється три категорії поліцейських залежно від належності їх до певних підрозділів Національної поліції:

- перша – поліцейські підрозділу поліції особливого призначення;
- друга – поліцейські територіального підрозділу;
- третья – поліцейські структурного підрозділу апарату НП, апаратів міжтериторіальних органів Національної поліції, ГУНП, закладу (установи).

Слід відзначити, що фахівцями справедливо наголошується на тому, що в нормах Положення про службову підготовку необґрунтовано невизначено категорію курсантів та слухачів вищих навчальних закладів (Прим. – ЗВО) зі специфічними умовами навчання²³² та пропозиція щодо віднесення їх до третьої категорії, на нашу думку, не є виправданою. Обґрунтуємо нашу позицію. Відповідно до п. 9 розділу IX Положення про службову підготовку планові заняття з фізичної підготовки для третьої категорії проводяться впродовж навчального року з розрахунку 72 години на рік (не менше 2 академічних годин на тиждень)²³³. Курсанти та слухачі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, є особливою категорією суб'єктів, на яких розповсюджуються положення нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства освіти і науки України. Як вже зазначалося, в п. 11 розділу I Положення про службову

²³¹ Там само.

²³² Оптимізація навчально-методичного забезпечення підготовки поліцейських: позиції та рек. за результатами проведення круглого столу (16 груд. 2016 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 6.

²³³ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

підготовку визначено, що умови організації і проведення занять з фізичної підготовки перемінного складу (курсантів та слухачів) передбачені навчальними планами і програмами їх навчання²³⁴. В свою чергу, відповідно до п. 3.1 Положення про організацію фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах (Прим. – ЗВО)²³⁵ в навчальні плани з усіх спеціальностей повинно бути включено в обов'язковому порядку навчальні заняття з фізичного виховання протягом усього періоду навчання, за винятком останнього семестру в обсязі 4 години на тиждень.

Враховуючи це, у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, на організацію навчальних занять з фізичної підготовки повинно бути передбачено не менше 144 годин на рік, оскільки в середньому навчальний рік складає 36 тижнів. Як бачимо, кількість годин для навчань з фізичної підготовки перемінного складу (курсантів та слухачів) дорівнює кількості годин для навчання поліцейських підрозділу особливого призначення, проте прирівнювати ці категорії неможна через специфіку занять останніх та особливості виконання нормативів. Враховуючи це, вважаємо за доцільне передбачити окрему категорію – четверту, до якої віднести перемінний склад (курсантів та слухачів) закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських. Крім, того в Таблиці нормативів із загальної фізичної підготовки доцільно передбачити нормативи для цієї категорії осіб.

Слід відзначити, що в спеціалізованій літературі тактичну, вогневу та фізичну підготовку розглядають комплексно і йменують бойовою підготовкою²³⁶. На нашу думку, така позиція має право на

існування, проте все ж таки ми дотримуємося позиції про виділення названих різновидів службової підготовки в окремі три складові.

Організація службової підготовки відповідно до п. 4 розділу IV Положення про службову підготовку здійснюється в межах навчального року. В процесі організації службової підготовки працівників Національної поліції можна виділити такі етапи:

1. Планування службової підготовки на навчальний рік.
2. Безпосереднє навчання поліцейських.
3. Оцінювання видів службової підготовки.
4. Підведення підсумків за результатами навчання.
5. Облік службової підготовки.

Як вже зазначалося етап безпосереднього навчання в межах службової підготовки може реалізовуватися у формі проведення різних занять, як теоретичних так і практичних з використанням різних методів навчання. Керівництво Міністерства внутрішніх справ України та Національної поліції України вживає постійних заходів щодо пошуку оптимальних форм організації навчання в межах службової підготовки максимально пристосованих до потреб практичних працівників поліції і особливостей їх службової діяльності, таких, що максимально можуть бути поєднані з повсякденним виконанням завдань поліцейських. Усвідомлюючи це, з початку 2019 року в системі службової підготовки запроваджено пілотний проект «Інформаційна підсистема «Освітній портал службової підготовки поліцейських», який функціонує в єдиній інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України». В основу зазначеного проекту покладено ідею заміни теоретичного навчання за певними складовими службової підготовки на дистанційну форму навчання. Про необхідність запровадження дистанційного навчання в системі службової підготовки неодноразово наголошувалося в спеціалізованій літературі²³⁷,

²³⁴ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

²³⁵ Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року №4. *Офіційний вісник України*. 2006. №11. Ст. 770.

²³⁶ Загорко І. П. Боевая подготовка сотрудников органов внутренних дел Украины: проблемы и перспективы. *Физическое воспитание студентов*. 2010. №1. С. 50.; Балабан І.В. Значення службової підготовки в контексті вдосконалення професійного навчання поліцейських. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. №6. Том 4. С. 63.

²³⁷ Михайлов Р. І. Впровадження елементів дистанційної освіти у професійне навчання поліцейських кадрів. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (17 березня 2016 року Дніпропетровськ). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 111-112.; Мердова О. М., Мердов С. П. Використання інформаційних технологій в процесі службової

проте реальне втілення у життя «комплексу програмно-технічних засобів та електронних освітніх ресурсів, створеного для організації індивідуальної та групової підготовки з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій»²³⁸ в системі службової підготовки відбулося тільки із прийняттям Наказу Національної поліції України «Про впровадження пілотного проекту «Інформаційна підсистема «Освітній портал службової підготовки поліцейських» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» від 21 грудня 2018 року №1198.

Запропонований формат службової підготовки дозволяє самостійно обирати форми і методи засвоєння матеріалу (від перегляду навчального ролику до вивчення нормативної бази), обговорювати проблемні питання на форумі користувачів, отримувати оновлену інформацію та перевіряти рівень набутих знань шляхом тестування²³⁹.

Визнаючи в цілому позитивність, прогресивність та зручність впровадженого проекту, зазначимо, що є і певні недоліки в організації навчання з його використанням.

На сьогоднішній день невизначеним та в деяких випадках незрозумілим є порядок змістовного наповнення складових теоретичної підготовки на освітньому порталі. Нами проведено аналіз навчального контенту з функціональної підготовки двох найбільш чисельних підрозділів Національної поліції: підрозділів превентивної діяльності та патрульної поліції, який засвідчив таке. Наприклад, функціональна підготовка Департаменту патрульної поліції передбачає вивчення 13 тем, які охоплюють суто питання адміністративної

підготовки поліцейських. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. (30 березня 2017 р., м. Одеса). Одеса: Одеський державний ун-т внутрішніх справ., 2017. С. 106-108.

²³⁸ Про впровадження пілотного проекту «Інформаційна підсистема «Освітній портал службової підготовки поліцейських» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 21 грудня 2018 року №1198.

²³⁹ З 2019 року професійне навчання поліцейських здійснюватиметься дистанційно – через освітній портал. URL: <https://np.pl.ua/2018/05/z-2019-roku-profesijne-navchannya-politsejskyh-zdijsnyuvatymetsya-dystantsijno-cherez-osvitnij-portal/> (дата звернення 26.06.2019).

відповідальності та провадження у справах про адміністративні правопорушення (частково). Натомість в розділі V Положення про службу підготовки навчання з функціональної підготовки передбачає вивчення значно ширшого кола питань²⁴⁰.

Функціональна підготовка Департаменту превентивної діяльності, на нашу думку взагалі не враховує специфіки діяльності підрозділів що входять до її складу. Так, на освітньому порталі розміщено всього 5 тем, 1 з яких ми вважаємо є загальною: «Вжиття заходів для запобігання та припинення домашнього насильства щодо дітей, жорстокого поводження з дітьми», 2 стосуються діяльності секторів реагування патрульної поліції, а ще дві – підрозділів ювенальної превенції. В свою чергу специфіка діяльності дільничні офіцерів поліції та підрозділів з контролю за обігом зброї у сфері довільної системи взагалі залишилася поза увагою. Безумовно, працівники поліції повинні бути обізнаними у всіх питаннях, що належать до їх повноважень, проте акцент у службовій підготовці, на нашу думку, все ж таки необхідно робити на специфіку діяльності конкретного підрозділу. Опитані нами респонденти Криворізького відділу поліції на питання «Чи відповідають запропоновані теми функціональної підготовки специфіки діяльності Вашого підрозділу?» у 48% випадків відповіли «ні», а працівники патрульної поліції у 57% – відповіли «частково» (Додаток Б, В). Саме тому, вважаємо за доцільне структурувати контент і контрольні заходи в зазначеному розділі освітнього порталу з розподілом їх на базовий блок, який необхідно вивчати всім працівникам конкретного підрозділу та спеціалізований блок, який би охоплював питання специфіки діяльності конкретного підрозділу, наприклад, інспекторів секторі реагування патрульної поліції, дільничних офіцерів поліції, інспекторів ювенальної превенції, інспекторів з контролю за обігом зброї у сфері дозвільної системи, адже навіть у визначенні поняття «службова

²⁴⁰ Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року № 50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

підготовка» наголошується на урахуванні специфіки та профілю службової діяльності поліцейського.

Проведене нами анкетування працівників поліції (Додаток Б, В), які долучилися до занять із службової підготовки за допомогою Освітнього порталу службової підготовки засвідчило, що поліцейськими визначено такі труднощі: невідповідність лекційних матеріалів тим питанням, які ставляться контрольному тестуванню (72%), занадто важкі тести з домедичної підготовки (93%), наявність неточностей та помилок у питаннях тестування (57 %). Натомість поліцейськими визначено такі переваги його використання: зручність та зрозумілість інтерфейсу (74%); можливість навчатися у зручний час (89%), можливість використовувати різні гаджети для навчання (81%); наявність можливості опановувати певний матеріал протягом великого часу (62%).

Слід відзначити, що чинне Положення про службу підготовки передбачає її проведення і для перемінного складу поліції (курсантів та слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, проте вона має свою специфіку, оскільки реалізується безпосередньо в освітньому процесі здобувачів вищої освіти, і першочергово спрямована на набуття знань, вмінь та навичок, а вже потім на їх закріплення та оновлення, а її основною метою є задоволення їх приватних освітніх інтересів.

З огляду на це і організація службової підготовки цієї категорії осіб має свої особливості, оскільки ґрунтується на затверджених навчальних планах, програмах в межах вивчення певних навчальних дисциплін. Як позитивний приклад належної організації службової підготовки перемінного складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, наведемо досвід Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, в якому кафедрою тактико-спеціальної підготовки спільно з кафедрою спеціальної фізичної підготовки розроблені Концептуальні засади службової підготовки курсантів університету під час викладання навчальних дисциплін «Тактико-спеціальна підготовка», «Вогнева підготовка», «Спеціальна фізична підготовка» побудованих

на взаємозв'язку та взаємозалежності змісту зазначених дисциплін, а також ступеневому (багаторівневому) підході до набуття компетентностей за професією «поліцейський». В основу Концептуальних засад також закладено положення Типового навчального плану МВС України, досвід викладання зазначених дисциплін на курсах первинної професійної підготовки (спеціалізації) працівників патрульної поліції, вимоги Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України²⁴¹. Враховуючи те, що курсанти та слухачі є повноправними учасниками процесу службової підготовки і також повинні закріплювати та оновлювати необхідні знання вважаємо за доцільне визначити можливість додаткового опанування навчального матеріалу зазначеною категорією осіб на Освітньому порталі службової підготовки з до ступом до таких різновидів, як загальнопрофільна, вогнева та тактична підготовка.

Крім того, на нашу думку, ще одним недоліком в організації вищезазначеного навчання є незалучення до навчання на Освітньому порталі службової підготовки поліцейських, що проходять службу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

Отже, серед основних недоліків запровадження зазначеного проекту на підставі здійснення власного аналізу його змісту та проведення анкетування автором визначено такі недоліки:

- неврахування специфіки діяльності структурних підрозділів Національної поліції в наданому навчальному контенті;
- невідповідність контрольних тестових завдань у наданих для самостійного вивчення навчальних матеріалах, а також неточність, помилки у формулюванні контрольних запитань;
- незалучення до навчання на освітньому порталі поліцейських, що проходять службу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

²⁴¹ Покайчук В. Я., Бардін В. Є. Організаційне забезпечення оптимізації навчального процесу поліцейських. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України*: сб. матеріалів / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. дел, Каф. спец. физ. подготовки. Харків: ХНУВД, 2017. С. 116.

Підсумовуючи зазначимо, що удосконалення службової підготовки, як різновиду професійного навчання поліцейських, потребує реалізації заходів в двох напрямках:

- структурний перегляд її складових, до якого пропонуємо включити: загальнопрофільну підготовку, спеціальнопрофільну підготовку, тактичну підготовку, вогневу підготовку, фізичну підготовку та психологічну підготовку.

- змістовний перегляд її складових, який передбачає удосконалення програм навчання за видами службової підготовки, їх навчального контенту, термінів та порядку організації.

Висновки до розділу 2

В результаті характеристики складових системи професійного навчання поліцейських, зокрема первинної професійної підготовки поліцейських, підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки поліцейських, ми дійшли таких висновків:

1. Уточнено категоріальний апарат у сфері професійного навчання поліцейських, зокрема, надано такі визначення:

- первинна професійна підготовка – це складова професійного навчання поліцейських, визначена як процес здобуття та отримання особами вперше прийнятими на службу до поліції, за виключенням здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, професійних кваліфікацій професії «поліцейський» (за спеціалізаціями), який ґрунтується на компетентністному підході;

- заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів для подальшої служби на відповідних посадах поліцейських з метою задоволення потреб Національної поліції України;

- післядипломна освіта працівників поліції є поступовим, безперервним та цілісним за своїми елементами процес, який може

тривати впродовж усієї кар'єри поліцейського, передбачає задоволення його індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, а також забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно і відповідально виконувати свої функції;

- службова підготовка – це система заходів, спрямованих на набуття, закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його діяльності з метою задоволення його індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні та успішного виконання покладених на нього оперативно-службових завдань.

2. При характеристиці первинної професійної підготовки виділено ряд проблемних моментів щодо організаційно-правового регулювання її реалізації та запропоновано їх вирішення: уточнено суб'єктний склад її реалізації, зокрема, визначено роль працівників кадрових підрозділів органів (закладів, установ) поліції, які реалізують комплекс заходів при реалізації цього різновиду професійного навчання поліцейських; наголошено на необхідності чіткого визначення системи оцінювання здобувачів освіти, зокрема, нормативного закріплення запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень слухачів з професійної підготовки; розмежовано повноваження щодо розробки освітніх програм, на підставі яких здійснюється підготовка; зроблено висновок про необхідність визначення термінів її організації, документального оформлення; доведено необхідність запровадження в системі первинної професійної підготовки інституту кураторства навчальних груп.

Автором зроблено висновок про те, що чинне Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліцію, потребує оновлення з урахуванням Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських та інших нормативно-правових актів.

3. При характеристиці підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку

поліцейських виділено ряд проблемних моментів щодо організаційно-правового регулювання її здійснення та запропоновано їх вирішення:

- доведено необхідність проведення моніторингу нормативно-правових актів, що стосуються підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання на предмет відповідності їх положень базовим нормативно-правовим актам у сфері вищої освіти в Україні, а також виявлено низку нормативно-правових актів, що визначають процес підготовки у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, що потребують оновлення, серед яких Положення про вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ України, Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України;

- обґрунтована необхідність чіткого врегулювання адміністративно-правового статусу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських через доповнення Закону України «Про Національну поліцію» статтею 15-1 «Зклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських»;

- наголошено на важливості імплементація студентоцентрованого підходу в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання;

- доведено необхідність подальшої стандартизації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських;

- визначено, що реалізація впровадження освітньої програми «курсант – слухач заочної форми» потребує подальшого вдосконалення та конкретизації процесу підготовки

4. Аналіз адміністративно-правових засад післядипломної освіти поліцейських дозволяє нам висновувати про таке:

- мдоцільно завдання післядипломної освіти доповнити пунктами такого змісту: «ознайомлення з сучасними формами і методами діяльності поліції, інформаційно-технічним забезпеченням та можливостями їх використання у професійній діяльності; вивчення

позитивного зарубіжного досвіду поліцейської діяльності та можливості його впровадження в Україні»;

- запропоновано заходи, спрямовані на вдосконалення процесу післядипломної освіти, а саме: визнання закладів освіти (установ), які здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, які визначені базовими, відповідальними за розробку планів та програм післядипломної освіти для кожної категорії працівників поліції з обов'язковим їх погодженням з Міністерством внутрішніх справ України; запровадження в планах та програмах післядипломної освіти вивчення зарубіжного досвіду поліцейської діяльності; встановлення заборони направлення випускників закладів вищої освіти та поліцейських, які пройшли первинну професійну підготовку та підвищення кваліфікації, за відповідним напрямом службової діяльності не раніше ніж через три роки після закінчення навчання; нормативне визначення особливостей організації післядипломної освіти за дистанційною формою; встановлення вимог до порядку організації й проведення підсумкового контролю за результатами навчання в межах післядипломної освіти;

- обґрунтовано внесення змін до Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції:

п. 4 розділу I «Загальні положення» доповнити таким положенням: «Програми післядипломної освіти для кожної категорії працівників поліції розробляють заклади освіти (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, що визначені базовими, та погоджують з Міністерством внутрішніх справ України»;

в абзаці 3 п. 1 розділу V. «Порядок організації направлення працівників поліції на навчання до НЗ НП» замінивши словосполучення «завчасне планування відпусток» на «завчасне планування відряджень»;

додати розділ V-1. Порядок організації і проведення підсумкового контролю за результатами навчання.

5. Дослідження адміністративно-правових засад службової підготовки дозволило нам зробити такі висновки:

- обґрунтовано доцільність закріплення поняття «службова підготовка» у нормах Положення про організацію службової

підготовки працівників Національної поліції України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 26 січня 2016 року № 50. В свою чергу, п. 4 ч. 1 ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» викласти у такій редакції: «4) службової підготовки.»;

– надано власне бачення щодо системи службової підготовки, зокрема обґрунтовано доцільність доповнення її окремим видом «психологічна підготовка», функціональну підготовку доцільно перейменувати на загально профільну підготовку, в свою чергу та частина службової, що наразі в Положенні про службову підготовку має назву «загальнопрофільна підготовка» повинна називатися спеціально-профільна підготовка;

– уточнено перелік навичок, які набувають та вдосконалюють поліцейські в межах тактичної підготовки, та запропонувати нову редакцію п. 1 розділу VI. «Проведення занять з тактичної підготовки»;

– наголошено на необхідності приведення навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти у ЗВО із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, з дисципліни «Вогнева підготовка» до вимог Положення про службову підготовку;

– запропоновано передбачення окремої категорії – четвертої категорії з організації навчальних занять з фізичної підготовки, до якої віднести перемінний склад (курсантів та слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських.

– визнаючи позитивність запровадження в систему службової підготовки проекту «Освітній портал Національної поліції України» нами виділено такі основні недоліки його реалізації: неврахування специфіки діяльності структурних підрозділів Національної поліції в наданому навчальному контенті; невідповідність контрольних тестових завдань у наданих для самостійного вивчення навчальних матеріалах, а також неточність, помилки у формулюванні контрольних запитань; незалучення до навчання на освітньому порталі поліцейських, що проходять службу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських

6. Обґрунтовано прийняття таких відомчих нормативно-правових актів: Положення про заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку поліцейських, Типового статуту закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, Положення про спеціалізацію закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, Типового положення про організацію роботи куратора навчальної групи (взводу).

ВИСНОВКИ

У монографії на основі аналізу чинного законодавства України й практики його реалізації, зарубіжного досвіду, теоретичного осмислення низки наукових праць у різних галузях знань наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми, що полягає в розкритті сутності адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських та формулюванні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в досліджуваній сфері. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Адміністративно-правові засади професійного навчання поліцейських – це встановлена адміністративно-правовими нормами система елементів (характеристик), що визначає сферу публічних інтересів суб'єктів, залучених до процесу професійного навчання поліцейських, і забезпечує власне процес його реалізації.

У змісті адміністративно-правових засад професійного навчання поліцейських запропоновано виокремлювати категоріальний, нормативний, інституційний, організаційний елементи.

2. Професійне навчання поліцейських запропоновано визначити як організований безперервний і цілеспрямований процес набуття особою, яка навчається, знань, умінь і навичок, необхідних для здобуття професії «поліцейський» чи встановлених державою освітніх ступенів, а також їх поглиблення й удосконалення для успішного виконання оперативно-службових завдань та подальшого просування у службі.

Доведено, що цьому процесу властиві такі характерні ознаки: наявність специфічного суб'єктного складу; професійне навчання передбачає вироблення певних здібностей, набуття компетентностей; зазначений процес є організованим, оскільки визначений у підзаконних нормативно-правових актах, прийнятих Міністерством внутрішніх справ України, безперервним, оскільки не переривається

з моменту прийняття в поліцію до моменту звільнення поліцейського, а також цілеспрямованим.

3. Проведений нами аналіз нормативно-правового забезпечення професійного навчання поліцейських дає змогу стверджувати про наявність доволі розгалуженої й не завжди узгодженої між собою системи нормативно-правових актів, які в дослідженні умовно розподілено на загальні й спеціальні. Для досягнення внутрішньої єдності юридичних норм, усунення колізій і прогалин вважаємо за доцільне проведення систематизації нормативно-правових актів у сфері професійного навчання поліцейських шляхом інкорпорації чинних нормативно-правових актів за предметно-суб'єктним критерієм, що підвищить їх ефективність.

4. Автором наголошено на подвійності мети професійного навчання поліцейських, а саме: 1) підготовка висококваліфікованих фахівців для Національної поліції України (характерна для первинної професійної підготовки та підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських); 2) підвищення професійного рівня поліцейських для забезпечення потреб держави в кваліфікованих поліцейських кадрах, задоволення індивідуальних потреб працівників поліції в особистому професійному зростанні (характерна для післядипломної освіти поліцейських та службової підготовки).

Визначено, що в системі професійного навчання поліцейських необхідно виділяти стратегічні, загальні та спеціальні завдання. До стратегічних завдань автором віднесено: забезпечення функціонування багаторівневої професійно-орієнтованої системи професійного навчання поліцейських; подальший безперервний розвиток її складових; інтелектуалізація відомчої освіти; забезпечення розвитку освітнього процесу через упровадження нових досягнень поліцейської науки й позитивного зарубіжного досвіду. Загальні завдання професійного навчання поліцейських стосуються забезпечення освітнього процесу для всіх його складових. Спеціальні завдання, у свою чергу, обумовлені особливостями реалізації первинної професійної підготовки поліцейських, підготовки в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки.

Запропоновано авторський підхід до визнання системи базових принципів професійного навчання поліцейських, які властиві всім його складовим, а саме: централізації, транспарентності, безперервності, випереджувальності, інноваційності та практичної спрямованості.

5. Уточнено поняття первинної професійної підготовки як складової професійного навчання поліцейських, яке запропоновано визначити як процес здобуття та отримання особами, уперше прийнятими на службу до поліції, за виключенням здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, професійних кваліфікацій професії «поліцейський» (за спеціалізаціями), який ґрунтується на компетентністному підході.

Запропоновано уточнення й конкретизацію ряду важливих питань реалізації первинної професійної підготовки: уточнено суб'єктний склад її реалізації, зокрема, визначено роль працівників кадрових підрозділів органів (закладів, установ) поліції, які реалізують комплекс заходів при реалізації цього різновиду професійного навчання поліцейських; наголошено на необхідності чіткого визначення системи оцінювання здобувачів освіти, зокрема, нормативного закріплення запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень слухачів з професійної підготовки; розмежовано повноваження щодо розробки освітніх програм, на підставі яких здійснюється підготовка; зроблено висновок про необхідність визначення термінів її організації, документального оформлення; доведено необхідність запровадження в системі первинної професійної підготовки інституту кураторства навчальних груп.

6. Наголошено на необхідності належного врегулювання адміністративно-правового статусу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, через внесення змін до положень чинного законодавства та включення їх до системи Національної поліції України з одночасним залишенням координаційних повноважень щодо управління діяльністю таких закладів Міністерству внутрішніх справ України.

Визначено напрями подальшого розвитку системи підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, зокрема:

- імплементація студентоцентрованого підходу в освітній процес закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання;

- реалізація заходів щодо подальшої стандартизації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських;

- подальше приведення нормативно-правових актів з питань підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, до вимог базового законодавства у сфері освіти та відомчих нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України;

- здійснення системного аналізу впровадження освітньої програми «курсант – слухач заочної форми» (моделі підготовки «2+1») з виробленням та впровадженням дієвих заходів щодо її вдосконалення.

7. Уточнено поняття післядипломної освіти поліцейських, яке запропоновано визначити як поступовий, безперервний та цілісний за своїми елементами процес, що може тривати впродовж усієї кар'єри поліцейського, передбачає задоволення його індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, а також забезпечення потреб держави у кваліфікованих кадрах високого рівня професіоналізму та культури, здатних компетентно й відповідально виконувати свої функції.

Автором запропоновано заходи, спрямовані на вдосконалення процесу післядипломної освіти, а саме:

- визнання закладів освіти (установ), які здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, які визначені базовими, відповідальними за розробку планів та програм післядипломної освіти для кожної категорії працівників поліції з обов'язковим їх погодженням з Міністерством внутрішніх справ України;

- запровадження в планах та програмах післядипломної освіти вивчення зарубіжного досвіду поліцейської діяльності;

- встановлення заборони направлення випускників закладів вищої освіти та поліцейських, які пройшли первинну професійну

підготовку та підвищення кваліфікації, за відповідним напрямом службової діяльності не раніше ніж через три роки після закінчення навчання;

– нормативне визначення особливостей організації післядипломної освіти за дистанційною формою;

– встановлення вимог до порядку організації й проведення підсумкового контролю за результатами навчання в межах післядипломної освіти.

8. Службову підготовку вважаємо за доцільне визначити як систему заходів, спрямованих на набуття, закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю діяльності з метою задоволення його індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні та успішного виконання покладених на нього оперативно-службових завдань.

Визначено, що вдосконалення службової підготовки як різновиду професійного навчання поліцейських потребує реалізації заходів у двох напрямках:

– структурний перегляд її складових, до якого пропонуємо зарахувати: загальнопрофільну підготовку, спеціальнопрофільну підготовку, тактичну підготовку, вогневу підготовку, фізичну підготовку та психологічну підготовку.

– змістовний перегляд її складових, який передбачає вдосконалення програм навчання за видами службової підготовки, їх навчального контенту, термінів та порядку організації.

9. Обґрунтовано низку пропозицій та рекомендацій щодо вдосконалення законодавства України, яке регулює адміністративну діяльність дільничних офіцерів поліції, зокрема:

9.1. Запропоновано внесення низки змін до законодавчих актів:

– Закон України «Про Національну поліцію» доповнити:

статтею 15-1 «Заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» такого змісту:

«1. Заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських – це заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях освіти

підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів для подальшої служби на відповідних посадах поліцейських з метою задоволення потреб Національної поліції України.

2. Діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, координує Міністерство внутрішніх справ України.

3. Структуру закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, затверджує Міністр внутрішніх справ України за пропозицією їх керівників та за погодженням з центральним органом управління поліції.

4. Організацію діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, визначає Міністр внутрішніх справ України з урахуванням положень цього Закону, Закону України «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актів.

5. Порядок проходження служби працівниками закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, які мають спеціальні звання поліції, визначає цей Закон та інші нормативно-правові акти»;

п. 4 ч. 1 ст. 72 викласти у такій редакції: «4) службової підготовки.»;

– у Положенні про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції:

п. 4 розділу I «Загальні положення» доповнити таким положенням: «Програми післядипломної освіти для кожної категорії працівників поліції розробляють заклади освіти (установи), що здійснюють післядипломну освіту працівників поліції, що визначені базовими, та погоджують з Міністерством внутрішніх справ України»;

розділ 2 II «Завдання післядипломної освіти» доповнити пунктами такого змісту:

«ознайомлення із сучасними формами й методами діяльності поліції, інформаційно-технічним забезпеченням та можливостями їх використання в професійній діяльності;

вивчення позитивного зарубіжного досвіду поліцейської діяльності та можливості його впровадження в Україні»;

в абзаці 3 п. 1 розділу V «Порядок організації направлення працівників поліції на навчання до НЗ НП» замінити словосполучення «завчасне планування відпусток» на «завчасне планування відряджень»;

додати розділ V-1 «Порядок організації й проведення підсумкового контролю за результатами навчання»;

– у Положенні про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України:

п 6. Розділу I «Види службової підготовки» доповнити таким абзацом:

«психологічна підготовка – це комплекс заходів, спрямований на формування в поліцейських професійно-психологічної надійності, стійкості, готовності до різноманітних умов службової діяльності, набуття і вдосконалення їх знань щодо психологічних особливостей конструктивної комунікації з різними верстами та категоріями населення».

9.2. Доведено необхідність прийняття Положення про заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснює підготовку поліцейських, Типового статуту закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, Положення про спеціалізацію закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, Типового положення про організацію роботи куратора навчальної групи (взводу).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Литвин І. І. Адміністративно-правові засади діяльності навчальних закладів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. №3. С. 98-101.
2. Панова Н. С. Адміністративно-правові засади розвитку державного управління в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2008. 19 с.
3. Бандурка С. С. Адміністративно-правові засади діяльності приватного підприємства. *Право.ua*. 2017. №2. С. 80-85.
4. Бондарчук О. Г. Адміністративно-правові засади протидії корупції у державній кримінально-виконавчій службі: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Університет державної податкової служби України. Ірпінь, 2016. 40 с.
5. Ключко І. О. Органи прокуратури України в системі суб'єктів протидії корупції: адміністративно-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2018. 208 с.
6. Легенький М. І. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2018. 39 с.
7. Штучний В. В. Адміністративно-правові засади підготовки кадрів управління Державної охорони України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2015. 20 с.
8. Гончаренко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Вищої ради юстиції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національна юридична академія ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2009. 20 с.
9. Тучак Р. М. Адміністративно-правові засади боротьби з корупцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2007. 21 с.
10. Батраченко О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Сумський державний університет. Суми, 2017. 20 с.

11. Романяк М. М. Адміністративно-правові засади дозвільної діяльності у сфері забезпечення екологічної безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет державної податкової служби. Ірпінь, 2010. 22 с.

12. Мазепа М. М. Адміністративно-правові засади правоохоронної діяльності Державної служби охорони при МВС України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2012. 20 с.

13. Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1972. Т. 3. 744 с.

14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.

15. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01 липня 2010 року № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. Ст.527 (із змінами і доповненнями).

16. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 року № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. Ст. 79 (із змінами і доповненнями).

17. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05 квітня 2007 року № 877-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 29. Ст.389 (із змінами і доповненнями).

18. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 року № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. №16. Ст. 70.

19. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид., допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

20. Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2018. 415 с.

21. Хохленко О. М. Адміністративно-правові засади діяльності місцевих державних адміністрацій у сфері освіти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Академія управління МВС України. Київ, 2010. 20 с.

22. Губанова Т. О. Адміністративно-правові засади організації та функціонування коледжів: порівняльно-правове дослідження: автореф. дис. д-ра

юрид. наук: 12.00.07 / Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2018. 29 с.

23. Логвиненко Б. О. Адміністративно-правові засади медичного забезпечення органів внутрішніх справ України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Дніпропетроський державний університет внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2008. 20 с.

24. Манжула А. А. Адміністративно-правові засади організації діяльності науково-дослідних установ в Україні: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. 40 с.

25. Заброта Д. Г. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2(4). С. 45-51.

26. Мердова О. Цуркан О. Поняття та сутність професійного навчання поліцейських. *Правовий часопис Донбасу*. 2018. № 1 (62). С. 133-139.

27. Організація системи професійного навчання персоналу. Управління персоналом. URL: <http://library.if.ua/book/45/3085.html> (дата звернення: 26.12.2017).

28. Ожегов С. І. Тлумачний словник. URL: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Ozhegov-term-37087.html>. (дата звернення: 05.01.2018).

29. Велика радянська енциклопедія URL: <http://vseslova.com.ua/word/%D0%9E%D0%B1%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-73606>. (дата звернення: 05.01.2018).

30. Єфремова Т. Ф. Тлумачний словник URL: <http://www.classes.ru/all-russian/russian-dictionary-Efremova-term-59489.htm>. (дата звернення: 06.01.2018).

31. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

32. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141 (із змінами і доповненнями станом на 21.02.2016).

33. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua.Laws/show/322-08> (дата звернення: 08.01.2018).

34. Іванова Ю. С. Поняття професійного навчання працівників: теоретико-правовий аналіз. *Право та інновації*. 2014. № 4 (8). С. 148-155.

35. Щодо професійного навчання: Рекомендації Міжнародної організації праці від 27 червня 1939 року № 57. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_045 (дата звернення: 06.01.2018).

36. Щодо професійного навчання дорослих, включаючи інвалідів: Рекомендації Міжнародної організації праці від 30 червня 1950 року № 88. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_069 (дата звернення: 06.01.2018).

37. Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12 січня 2012 року № 4312-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 39. Ст. 462.

38. Про зайнятість населення: Закон України від 05 липня 2012 року №5067-VI. *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 24. Ст.243.

39. Про затвердження Положення про систему професійного навчання держаних службовців, голів місцевих держаних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету міністрів України від 06 лютого 2019 року № 106. *Офіційний вісник України*. 2019. №19. Ст. 43.

40. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 13 квітня 2012 р. № 318. *Офіційний вісник України*. 2012 р. № 38. Ст. 1430.

41. Кудрявцев Т. В. Опыт в педагогике и психологии / Педагогическая энциклопедия: В 4 т. / Гл. ред.: И. А. Каиров, Ф. Н. Петров. М.: Сов. энцикл., 1966. Т. 3. 912 с.

42. Шопіна І. М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ. Харків, 2004. 192 с.

43. Кісіль З.Р. Професійна підготовка як різновид удосконалення службової діяльності співробітників органів внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С.142-151.

44. Балабан І.В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2018. 211 с.

45. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 38-39. Ст. 380.

46. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. ст. 379.

47. Закон України «Про Національну поліцію»: науково-практичний коментар / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка. Харків: МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 408 с.

48. Охорона правопорядку: міжнародні норми і стандарти. Довідкове видання. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Женева. Швейцарія. Березень 2017. 72 с.

49. Балабан І. В. Адміністративно-правове забезпечення професійного навчання поліцейських: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Донецький юридичний інститут МВС України. Кривий Ріг, 2019. 19 с.

50. Вищі навчальні заклади Міністерства внутрішніх справ: навчальний посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. А. Т. Комзюка, д-ра юрид. наук, проф. М. І. Іншина, канд. юрид. наук ст. наук. співроб. О. М. Музичука. Харків: ОСН, 2010. 212 с.

51. Стародубцев А. А.. Професійна підготовка працівників ОВС у вищих навчальних закладах МВС України. *Форум права*. 2011. №4. С. 704-710.

52. Про вищу освіту: Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.

53. Цуркан О. П. Правове регулювання професійного навчання поліцейських. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 261-264.

54. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р. *Урядовий кур'єр*. від 13 березня 2018 року № 48.

55. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 28.11.2018).

56. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878. *Офіційний вісник України*. 2015 р. № 89. Ст. 43.

57. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ: Постанова Кабінету Міністрів Української РСР від 29 липня 1991 року № 114. База даних

«Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п> (дата звернення: 28.11.2018).

58. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16 лютого 2016 року №105. *Офіційний вісник України*. 2016. № 35. Ст. 81.

59. Про затвердження Положення про організацію післядипломної освіти працівників Національної поліції: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 24 грудня 2015 року №1625. *Офіційний вісник України* від 16 лютого 2016 року. № 11. Ст. 173.

60. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21 січня 2016 року №50. *Офіційний вісник України* від 25 березня 2016 року. № 22. Ст. 42.

61. Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 14 лютого 2008 року № 62. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0193-08> (дата звернення: 11.08.2018).

62. Петков С.В. Систематизація як основа вдосконалення чинних кодексів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2017. №29. Том 1. С. 4-6.

63. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. Теорія держави і права: підручник за ред. О. В. Петришина. Харків. Право. 2015. 368 с.

64. Про зайнятість населення: Закон України від 07 липня 2012 року №5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. №24. Ст.1284.

65. Словник української мови: в 11 томах. АН УРСР. Інститут мовознавства. За ред. І.К. Білодіда. К.: Наукова думка. 1970-1980. Т. 4. С. 683. URL:http://ukrlit.org/slovyk/slovyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0 (дата звернення: 20.07.2018).

66. Сивокінь Т. «Мета», «ціль», «завдання» – спробуємо розібратися <https://21tsmay.wixsite.com/acupofthins/single-post/2015/09/29/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%90-%D0%A6%D0%86%D0%9B%D0%AC-%D0%97%D0%90%D0%92%D0%94%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF-%D0%A1%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%91%D0%A3%D0%84%D0%9C%D0%9E-%D0%A0%D0%9E%D0%97%D0%86%D0%91%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%98%D0%A1%D0%AF> (дата звернення: 20.07.2018).

67. Егоршин А.П. Управление персоналом: учебник для вузов. 4-е изд., испр. Н. Новгород: НИМБ, 2003. 720 с.

68. Користін О.Є. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ПОЛІЦЕЙСЬКОГО: В ЯКОМУ НАПРЯМКУ РУХАТИСЬ? URL: politrada.org/news/profes-yna-osv-ta-pol-tseyskogo-v-yakomu-napryamku-rukhatis/ (дата звернення: 20.07.2017).

69. Швець Д. В. Поняття, зміст та функції професійної підготовки поліцейських в Україні. *Форум права*. 2017. № 5. С. 441-446.

70. Музичук О. М. Сутність професійної підготовки персоналу ОВС. *Форум права*. 2007. № 1. С. 125-130.

71. Рудницький В. Управління навчальними закладами системи МВС України та шляхи його удосконалення. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. URL: <http://www.pravnik.info/2013-12-27-15-13-14/193-upravlinnya-navchalnimi-zakladami-sistemi-mvs-ukra%D1%97ni-ta-shlyaxi-jogo-udoskonalennya.html> (дата звернення: 04.08.2017).

72. Бідюк Н. М. Основні принципи професійного навчання безробітних в Україні. *Педагогічний дискурс*. 2010. Вип. 7. С. 35-41.

73. Скульська В.Є. Принципи професійного навчання безробітних на виробництві. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/9840/1/10.pdf> (дата звернення: 14.08.2017).

74. Зайченко І. В. Теорія і методика професійного навчання : навч. посібник. 2-е вид., доповн. і переробл. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 580 с.

75. Жиденко Н. А. Сучасні тенденції управління професійним розвитком персоналу органів державної влади в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. Київ, 2019. 230 с.

76. Андреев А. Перспективні напрями вдосконалення підготовки кадрів для Національної поліції України у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання. *Vicegrad Journal on Human Rights*. 2017. 2/2. С. 16-20.

77. Посметний В. В. Організаційно-правові аспекти початкової професійної підготовки персоналу ОВС України: дис...канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Харківський університет внутрішніх справ. Харків., 2003.181 с.

78. Швець Д. В. Первинна професійна підготовка як необхідна правова вимога до підготовки поліцейських. *Право і безпека*. 2017. № 3 (66), С.103-112.

79. Проект Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіти». URL: <http://nus.org.ua/news/mon-rozrobulo-novuj-zakon-pro-profesijno-tehnichnu-osvitu/> (дата звернення: 15.12.2018).

80. Балабан І. В. Первинна підготовка в системі професійного навчання поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник публічно-го та приватного права*. 2018. Випуск 4. Том 1 С. 105-112.

81. Про внесення змін до Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, затвердженої наказом МВС від 25.11.2016 N 1252: наказ МВС України від 28 лютого 2017 року №165 / ІАС Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0ALEUDB9D1> (дата звернення: 17.12.2018).

82. Рішення Рахункової палати від 11.04.2018 № 10-2 «Про затвердження Звіту Про результати аудиту ефективності використання бюджетних коштів, виділених на забезпечення діяльності підрозділів, установ та закладів Національної поліції України». URL: https://gr.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2018/10-2_2018/zvit_10-2_2018.pdf (дата звернення: 20.12.2018).

83. Про затвердження Положення про Державну установу «Навчальний центр Вибухотехнічної служби Національної поліції України» : наказ Національної поліції від 05 травня 2017 № 410.

84. Про внесення змін до Положення про Державну установу «Академія патрульної поліції» : Наказ Національної поліції від 30 серпня 2019 року № 875.

85. Головна сторінка Державна установа «Житомирський навчальний центр підготовки поліцейських». URL: <http://ztncpp.org.ua/> (дата звернення: 09.09.2018).

86. Про училище / Офіційний сайт Вінницького вищого училища Департаменту поліції охорони. URL: <http://vvpu.com.ua/pro-vvpu/> (дата звернення: 09.09.2018).

87. Про затвердження Зміни № 5 до національного класифікатора України ДК 003:2010: наказ Мінекономрозвитку від 10.08.2016 № 1328. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ME160980.html (дата звернення: 10.09.2018)

88. Про затвердження кваліфікаційної характеристики професії 5162 «поліцейський (за спеціалізаціями)»: наказ МВС України 16.11.2016 №1213 / ІАС Консультант. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AFBQ7B670> (дата звернення: 17.12.2018).

89. Стандарт професійної (професійно-технічної) освіти з професії 5162 «Поліцейський (за спеціалізаціями)», затверджений наказом Міністерством освіти та науки України від 21 червня 2018 року №699 URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnichna-osvita/derzhavni-standarti-navchalni-planita-programi/zatverdzeni-standarti-profesijnoi-osviti-2018> (дата звернення: 17.12.2018).

90. Селюков В.С. Проблеми первинної професійної підготовки патрульної поліції України. URL: file:///C:/Users/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%B0/Downloads/r1O7isFC31AGc3_c4H4trhhlYwIYb8n8.pdf (дата звернення: 15.12.2018).

91. Савельєва І. Особливості організації первинної професійної підготовки поліцейських, яких уперше прийнято на службу в поліції, на рівні центрів первинної професійної підготовки «Академія поліції». *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Випуск 2 (14). С. 83-87.

92. Про професійну (професійно-технічну) освіти : Закону України від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 32. Ст. 215.

93. Про затвердження Концепції запровадження трьохрівневої моделі підготовки поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.01.2018 № 51. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення 15.12.2018).

94. Відбувся випуск поліцейської Академії. Офіційний сайт ДДУВС. URL: <http://dduvs.in.ua/2018/02/20/vidbuvsya-vypusk-politsejskoyi-akademiyi/> (дата звернення: 15.12.2018).

95. В мариупольской «Академии полиции» – новый выпуск патрульных / М-news. URL: <http://mariupolnews.com.ua/news/view/v-mariupolskoj-akademii-politsiinovuj-vypusk-patruľnyh> (дата звернення: 14.04.2019).

96. В Академии патрульной полиции в Киеве 17 августа состоялся третий выпуск слушателей / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-kyiv/2519823-v-akademii-patruľnoj-policii-sostoalsa-novuj-vypusk.html> (дата звернення: 15.12.2018).

97. В Кривом Роге приняли присягу 13 новых сотрудников Нацполиции. URL: <http://1tv.kr.ua/news/17407> (дата звернення: 15.12.2018).

98. У Запоріжжі відбувся випуск курсів з підготовки правоохоронців / Алекс-Інформ. URL: <http://alextv.zp.ua/news/zaporozhe/127150-u->

zaporizhzhii-vidbuvsya-vipusk-kursiv-z-pidgotovki-pravoohoronciv.html (дата звернення: 15.12.2018).

99. Венедиктов В.С. Деякі напрямки методичного забезпечення навчально-виховного процесу в вузах МВС України. *Вісник університету внутрішніх справ*. 1998. №1. С. 138-141.

100. Савченко А.О. Місце і роль відомчої освіти в системі національної освіти України. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1999. №9. С. 34-38.

101. Бесчатний В.М. Пріоритетні напрями розвитку відомчої освіти на сучасному етапі державотворення. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (17 березня 2016 року Дніпропетровськ). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 34-37.

102. Клочко А.М. Адміністративно-правові аспекти підготовки майбутнього поліцейського у ВНЗ системи МВС України. *Вісник ХНУВС*. 2015. № 1 (68). С. 111-118.

103. «Система підготовки правоохоронних кадрів потребує вдосконалення», – Олексій Тахтаї / Департамент комунікації МВС України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/3190_Sistema_pidgotovki_pravoohoronnih_kadriv_potrebu_vdoskonalennya_Oleksiy_Tahtay_FOTO.htm (дата звернення: 03.03.2018).

104. Про затвердження Типової форми Контракту про здобуття освіти у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських: Наказ МВС України від 01 березня 2017 року №173. *Офіційний вісник України*. 2017. № 26. Ст. 759.

105. Глухверя В. А. Проблеми реформування відомчої освіти в системі органів МВС України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія юридичні науки. № 3-2 Т. 3. 2015. С. 110-114.

106. Андреев А. В. Місце навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 2. С. 9-12.

107. Сьомін С. В., Резнікова О. О. Проблеми реформування системи підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони України. *Стратегічна панорама*. 2017. №1. С.67-73.

108. Романюк В. В. Вплив специфічних умов навчання у ВНЗ МВС України на здійснення підготовки поліцейських. *Підготовка охоронців правопорядку*

в Харкові (1917-2017 рр.): збірник наукових статей і тез доповідей на науково-практичній конференції до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові (25 листопада 2017 р., м. Харків). Х.: ХНУВС. С. 242-243.

109. Система підготовки кадрів для сил безпеки України: проблеми та перспективи розвитку: аналітична доп. / С. В. Сьомін, О. О. Резнікова; за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2016. 50 с.

110. Мандрик С. І. Адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів МВС України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2010. 207 с.

111. Кудрявцева Т.О. Студентоцентроване навчання як сучасна парадигма вищої освіти. URL: http://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/Kudriavtseva_pedagog-chyt-2018.pdf (дата звернення: 02.02.2019).

112. Бесчатний В. М. Актуальні питання нормативно-правового регулювання підготовки поліцейських у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. *Актуальні питання забезпечення публічної безпеки, порядку в сучасних умовах: поліція та суспільство – стратегії розвитку і взаємодії*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції. Маріуполь, 2018. С. 233-236.

113. Пугач В. О. Кваліфікація та компетентності в системі підготовки кадрів для національної поліції. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України* : зб. наук. пр. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 29-32.

114. Про вдосконалення підготовки курсантів у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських за спеціальністю «Правоохоронна діяльність»: Наказ МВС України від 30 травня 2019 року № 427.

115. Венедиктов В. С. Національна поліція України: професіоналізм та конкурентоспроможність як перспективи розвитку. *Право і Безпека*. 2017. №1. С. 89-93.

116. Прокоф'єв М. М. Оптимізація перепідготовки та підвищення кваліфікації поліцейських Національної поліції. *Юридичний електронний журнал*. 2019. №3. С. 153-157.

117. Цуркан О. П. Щодо визначення завдань післядипломної освіти поліцейських. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи*

розвитку: матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 183-185.

118. Системи освіти та підготовки поліції в регіоні ОБСЄ / Автори: Хатія Деканоїдзе, Мадлен Хелашвілі: Київ, 2018. 164 с.

119. Кримінальний аналіз – це ефективна робота поліції та безпека громадян. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/news/10309_Kriminalnyi_analiz__ce_efektivna_robota_policii_ta_bezpeka_gromadyan_FOTO.htm (дата звернення: 22.04.2018).

120. Лошицький М. В. Використання зарубіжного досвіду як умова вдосконалення адміністративно-правового забезпечення професійної підготовки працівників міліції (поліції). *Юридична наука*. 2015. № 2. С. 34-42.

121. Цуркан О. П. Адміністративно-правові засади післядипломної освіти поліцейських. *Jurnalul Juridic National: Teories i Practica*: збірник наукових праць. 2018. № 3(31). С. 58–62.

122. Про організацію підвищення кваліфікації та спеціалізації поліцейських у 2017 році. Наказ Національної поліції України від 20 лютого 2017 року №137. URL: <https://ipo.naiu.kiev.ua/documents/nprz/137.pdf> (дата звернення: 27.01.2018).

123. Положення про інститут післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ. Національна академія внутрішніх справ. URL: <https://ipo.naiu.kiev.ua/pro-institut/polozhennya-pro-institut.html> (дата звернення: 30.04.2018).

124. Положення про інститут післядипломної освіти. Харківський національний університет внутрішніх справ. URL: <http://univd.edu.ua/dir/351/tsentr-pislyadiplompnoi-osviti> (дата звернення: 03.05.2018).

125. Положення про відділення первинної професійної підготовки, спеціалізації та підвищення кваліфікації Інституту з підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції ЛьвДУВС. Львівський державний університет внутрішніх справ. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/navch_pidrozdily/v_spetsializatsiyi/pol_01.pdf (дата звернення: 03.05.2018).

126. Звіт ректора Донецького юридичного інституту МВС України Бесчастного В.М. «Про підсумки діяльності переміщеного закладу вищої освіти у 2017/18 навчальному році та завдання колективу на 2018/19 навчальний рік» URL: <http://www.dli.donetsk.ua/visitor-report> (дата звернення: 18.12.2018).

127. Звіт ректора Донецького юридичного інституту МВС України Бесчастного В.М. «Про підсумки діяльності переміщеного закладу вищої освіти у 2018/19 навчальному році та завдання колективу на 2019/20 навчальний рік» URL: <http://www.dli.donetsk.ua/visitor-report> (дата звернення: 28.09.2019).

128. Для операторів поліції в Херсоні провели тренінг. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=As5CdjROQfE> (дата звернення: 10.09.2019).

129. Навчально-методичний тренінг в ОДУВС «Реагування на звернення осіб, постраждалих від насильства» URL: <http://oduvs.edu.ua/news/navchalno-metodichnij-trening-v-oduvs-reaguvannya-na-zvernennya-osib-postrazhdalih-vid-nasilstva/> (дата звернення: 10.09.2019).

130. Оператори 102 отримали навички надання психологічної допомоги дітям, які звертаються до поліції: <http://police.dn.ua/news/view/operatori-102-otrimali-navichki-nadannya-psihologichnoi-dopomogi-dityam-yaki-zvertayutsya-do-politsii> (дата звернення: 10.09.2019).

131. У Главку поліції Полтавщини стартував тренінг для поліцейських в рамках пілотного проекту «ПОЛІНА» або «Поліція проти насильства». URL: <http://topnews.pl.ua/incident/2019/09/17/143893.html> (дата звернення: 10.09.2019).

132. Донецький юридичний інститут МВС України долучається до заходів із забезпечення прав дитини. URL: <http://www.dli.donetsk.ua/news/2019-04-16-5> (дата звернення: 30.05.2019).

133. Маріупольські поліцейські підвищили кваліфікацію щодо захисту та забезпечення прав дитини. URL: <http://mariupol-police.dn.ua/news/view/3966> (дата звернення: 30.05.2019).

134. Патрульна поліція в Ужгороді вчилась працювати з дітьми. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/93565> (дата звернення: 30.05.2019).

135. Навчаємось, щоб захищати! І сьогодні – це діти!. URL: <http://ms.dli.donetsk.ua/news/2019-03-01-2> (дата звернення: 30.05.2019).

136. Представники ОПОРИ взяли участь у тренінгу Консультативної місії ЄС щодо взаємодії поліції з громадою. URL: <https://opora.lviv.ua/predstavnykopy-vzayaly-uchast-u-treningu-konsultatyvnoyi-misiyi-yevropejskogo-soyuzushhodo-vzayemodiyi-politsiyi-z-gromadoyu/> (дата звернення: 19.02.2019).

137. Поліцейські Донеччини пройшли навчання щодо дій під час виборів від громадянської мережі «ОПОРА». URL: <http://police.dn.ua/news/view/>

politsejski-donechchini-projshli-navchannya-shhodo-dij-pid-chas-viboriv-vid-gromadyanskoj-merezhi-opora (дата звернення: 25.02.2019).

138. У Хмельницькому пройшов тренінг на тему: «Ефективна поліція – забезпечення законності виборчого процесу». URL: <https://newskm.net/news/u-khmelnyskomu-projshov-treninh-na-temu-efektyvna-politsiia-zabezpechennia-zakonnosti-vyborchoho-protsesu/> (дата звернення: 25.02.2019).

139. Швець Д. В. Підвищення кваліфікації та перепідготовка (додаткова професійна освіта) як чинники формування професіоналізму поліцейського. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». 2017. Випуск 24. С. 15-18.

140. Мердова О. М. Роль інноваційних технологій в післядипломній освіті поліцейських. *Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку-2016* : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, (21 жовтня 2016 р., м. Маріуполь). Маріуполь, 2016. С. 96-98.

141. Корчевський М. В. Коваленко В. В. Позитивний досвід використання технологій дистанційного навчання при підвищенні кваліфікації співробітників Національної поліції України. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 59-62.

142. Бугайчук К. Л. Роль та значення змішаного навчання для процесу кадрового забезпечення Національної поліції. Змішане навчання – інновація XXI сторіччя : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (29-30 листопада 2018 р. м. Харків). Харків : НТУ «ХПІ», 2018. С. 27-32.

143. Лапіна Л. С., Охрімченко І. М. Напрями підвищення ефективності службової підготовки поліцейських. Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: збірник наукових праць / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки ф-ту № 2. Харків : ХНУВС, 2018. С. 82-84.

144. Головацький О. О. Службова підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: теоретико-правовий аспект. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 138-140.

145. Головацький О. О. Службова підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України: теоретико-правовий аспект. *Підготовка*

поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. матеріалів / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. С. 75-78.

146. Кириченко О. В. Підготовка працівників для слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції України: сучасний стан проблеми. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 50-річчю Дніпропетровського університету внутрішніх справ. (17 березня 2016 р., м. Дніпропетровськ), Дніпропетровськ, 2016. С. 181-183.

147. Егоров Д. Е., Тарасенко А. А., Горботенко А. В. Проблематика тактичної підготовки сотрудников ОВД. *Успехи современной науки и образования*. 2017. №4. Том 1. С. 94-97.

148. Сягровець В. А. Значення початкової та спеціальної підготовки ОВС. *Південноукраїнський правничий часопис*. Одеса, 2014. № 1 (41) С. 131-134.

149. Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Наказ МВС України від 06 лютого 2019 року № 88. *Офіційний вісник України* від 19 квітня 2019 року. 2019. № 30. С. 240.

150. Мердова О. М., Цуркан О. П. Щодо доцільності включення психологічної підготовки до системи службової підготовки працівників національної поліції України. *Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 лютого 2018 р., Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С.97–99.

151. Оптимізація навчально-методичного забезпечення підготовки поліцейських : пропозиції та рек. за результатами проведення круглого столу (16 груд. 2016 р., м. Харків) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Каф. спец. фіз. підготовки. Харків : ХНУВС, 2017. 16 с.

152. Новий підхід у роботі Нацполіції. Що змінив СоР за рік. URL: <http://cop.org.ua/ua/ukrainskyi-dosvid/zahalnoukrainskyi-dosvid/novij-pidkhd-u-roboti-natspolitsiji-shcho-zminiv-sor-za-rik> (дата звернення: 02.07.2019).

153. Сусідська Варта: безпека-добробут-порядок. На Галичині і в Донбас. URL: <https://www.prostir.ua/?news=susidska-varta-bezpeka-dobrobut-poryadok-na-halychyni-i-v-donbasi> (дата звернення: 02.07.2019).

154. Волянський П. Б. Макаренко А. М. Домедична допомога як складова сучасної системи реагування на надзвичайні ситуації http://www.dynayka.com.ua/pdf/12_2015/6.pdf (дата звернення: 04.04.2019).

155. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 березня 2017 року № 346 URL: <http://www.apteka.ua/article/407024> (дата звернення: 04.04.2019).

156. Тактична підготовка / Vseslova. URL: http://vseslova.com.ua/word/%D0%A2%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%BA%D0%B0-104821u (дата звернення: 04.04.2019).

157. Кикоть В. Я., Столяренко А. М. Юридическая педагогика : Учебник для студентов вузов, обучающихся по специальности 021100 «Юриспруденция». М.: Юнити-Дана, 2004. 895 с.

158. Біліченко В. В. Значення оперативно-тактичних та тактико-спеціальних навчань у системі професійно підготовки особового складу Національної поліції України. *Національна поліція України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (23 березня 2018 р., м. Кривий Ріг). Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2018. С. 12-14.

159. Гижевский В. К. Назначение и организация деятельности дежурной службы ОВД : лекция. К. : НИИ РИО КВШ МВД СССР, 1988. 40 с.

160. Громов М.А., Белоусов В.А. Проблемы организации взаимодействия сил горрайорганов внутренних дел в особых условиях. *Совершенствование управления органами внутренних дел в особых условиях* : Сборник научных трудов / Академии МВД России. М., 1992. С. 42-47.

161. Рушайло В. Б. Административно-правовые режимы : монография. М., 2000. 264 с.

162. Ярмак Х. П., Пилипів Р. М., Веселов М. Ю. Адміністративно-правове регулювання діяльності патрульної поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні: монографія. Житомир: Вид. О.О. Євенок, 2019. 240 с.

163. Про затвердження Положення про організацію фізичного виховання і спорту у вищих навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 11 січня 2006 року №4. *Офіційний вісник України*. 2006. №11. Ст. 770.

164. Закорко И. П. Боевая подготовка сотрудников органов внутренних дел Украины: проблемы и перспективы. *Физическое воспитание студентов*. 2010. № 1. С. 49-51.

165. Балабан І. В. Значення службової підготовки в контексті вдосконалення професійного навчання поліцейських. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. №6. Том 4. С. 61-66.

166. Михайлов Р. І. Впровадження елементів дистанційної освіти у професійне навчання поліцейських кадрів. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (17 березня 2016 року Дніпропетровськ). Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. С. 111-112.

167. Мердова О. М., Мердов С. П. Використання інформаційних технологій в процесі службової підготовки поліцейських. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави* : зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції. (30 березня 2017 р., м. Одеса). Одеса: Одеський державний ун-т внутрішніх справ., 2017. С. 106-108.

168. Про впровадження пілотного проекту «Інформаційна підсистема «Освітній портал службової підготовки поліцейських» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України: Наказ Національної поліції України від 21 грудня 2018 року №1198.

169. З 2019 року професійне навчання поліцейських здійснюватиметься дистанційно – через освітній портал. URL: <https://np.pl.ua/2018/05/z-2019-roku-profesijne-navchannya-politsejskyh-zdijsnyuvatymetsya-dystantsijno-cherez-osvitnij-portal/> (дата звернення 26.06.2019).

170. Покайчук В. Я., Бардін В. Є. Організаційне забезпечення оптимізації навчального процесу поліцейських. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВД України*: зб. матеріалів / МВД України, Харьков. нац. ун-т внутр. дел, Каф. спец. физ. подготовки. Харьков : ХНУВД, 2017. С. 115-118.

Додаток А

**ПРОЕКТ
ТИПОВОГО ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ РОБОТИ КУРАТОРА НАВЧАЛЬНОЇ
ГРУПИ(ВЗВОДУ)**

І. Загальні положення

1.1 Куратор навчальної групи (взводу) призначається наказом керівника закладу освіти за поданням завідувачів кафедр (начальників циклів) з числа науково-викладацького (викладацького, інструкторського) складу для організації і проведення індивідуально-виховної роботи з курсантами (слухачами), наданням допомоги курсантам (слухачам) у формуванні колективу групи (взводу), з'ясування проблем і надання їм всебічної допомоги, контролю за засвоєнням навчальних дисциплін, своєчасного інформування курсантів (слухачів) про накази і розпорядження керівництва закладу освіти, Національної поліції та Міністерства внутрішніх справ України тощо.

Куратором навчальної групи (взводу) може бути призначений викладач (інструктор), який відзначається високими моральними якостями, володіє педагогічною майстерністю і організаторськими здібностями та може забезпечити позитивний виховний вплив на курсантів (слухачів).

1.3. Куратори навчальних груп (взводів) призначаються на кожну навчальну групу (взвод), як правило, на весь період навчання групи. Зміна куратора навчальної групи (взводу) здійснюється лише з поважних причин або за умови неналежного виконання ним своїх обов'язків за ініціативою кафедри, деканату або курсантів (слухачів) навчальної групи (взводу).

1.4. Куратори навчальних груп (взводів) під час виконання індивідуально-виховної роботи підпорядковуються керівнику закладу освіти та його заступникам, декану, заступнику декана факультету і завідувачу кафедри.

1.5. Індивідуально-виховна робота куратора навчальної групи (взводу) є одним з основних видів робіт, що закріплюється в

індивідуальному плані роботи викладача та журналі куратора навчальної групи (взводу) і обов'язкова для виконання.

1.6. Під час організації та проведення навчально-виховної роботи куратор навчальної групи (взводу) керується Конституцією України, законами України, Постановами Кабінету Міністрів України, Наказами Міністра внутрішніх справ України, Голови Національної поліції України, іншими чинними нормативними документами, Статутом закладу освіти, наказами та розпорядженнями керівника закладу освіти, декана факультету та його заступників, розпорядженнями завідувача кафедри, планами роботи, а також цим Положенням.

ІІ. Обов'язки куратора

2.1 Куратор навчальної групи (взводу) під час організації та проведення навчально-виховної роботи зобов'язаний:

- знати прізвище та ім'я кожного курсанта (слухача) навчальної групи (взводу), посаду та спеціальне звання за наявності;

- мати повні та необхідні соціальні дані щодо кожного курсанта (слухача) навчальної групи (взводу), а саме дата народження, адреса проживання, склад сім'ї, відомості про батьків, контактні телефони, наявність підстав для надання пільг при призначенні стипендій та інших соціальних виплат, тощо;

- мати необхідні відомості для характеристики та оцінки діяльності кожного курсанта (слухача) навчальної групи (взводу) – результати проміжних та семестрових контролів знань, схильність до участі в науково-дослідній, суспільно-корисній роботі, художній самодіяльності та спортивно-масових заходах, результати виконання громадських доручень, організаторські здібності, отримання відзнак, премій, подяк, грамот, наявні факти правопорушень та накладені стягнення тощо;

- сприяти формуванню активу навчальної групи (взводу), проводити додаткові заходи по забезпеченню його ефективної роботи;

- сприяти створенню та підтриманню здорового морально-психологічного клімату в навчальній групі (взводі), встановленню позитивних стосунків між курсантами (слухачами),

науково-викладацьким складом та співробітниками закладу освіти;

– здійснювати контроль поточного стану успішності курсантів (слухачів), сприяти створенню умов для допомоги курсантам (слухачам), що мають заборгованості з навчальних дисциплін, забезпечувати зв'язок з викладачами щодо організації консультацій чи проведення додаткових занять;

– знати умови проживання курсантів (слухачів) в казармі (у гуртожитку), за місцем мешкання допомагати їм у вирішенні житлово-побутових проблем і створенні сприятливої обстановки для навчання та проживання.

– складати план індивідуально-виховної роботи особовим складом навчальної групи (взводу) та своєчасно здійснювати заплановані заходи;

– постійно здійснювати індивідуально-виховну роботу з курсантами (слухачами) навчальної групи (взводу);

– щомісячно організовувати культурно-масові заходи різнопланового характеру чи спортивного спрямування, під час яких залучати особовий склад навчальної групи (взводу);

– щотижнево проводити загальні збори (кураторську годину) з особовим складом навчальної групи (взводу) під час яких розглядати питання поточної успішності; дотримання дисципліни та законності;

– звітувати перед керівництвом кафедри, факультету та закладу освіти про результати індивідуально-виховної роботи.

III. Права куратора

Куратор навчальної групи (взводу) під час виконання своїх обов'язків має право:

– надавати пропозиції керівництву закладу освіти щодо покращення роботи кураторів навчальних груп (взводів);

– надавати пропозиції керівництву закладу освіти щодо заохочення курсантів (слухачів) за значні показники в навчанні, науково-дослідній, культурно-масовій роботі, спортивні досягнення;

– надавати пропозиції керівництву закладу освіти про необхідність застосування стягнень до курсантів

(слухачів) у випадках порушень розпорядку денного, дисципліни та законності;

– брати участь в обговоренні питань щодо застосування заохочень або накладання дисциплінарних стягнень курсантів (слухачів) закладу освіти;

– брати участь в обговоренні та вирішенні соціальних питань, житлово-побутових потреб курсантів (слухачів).

IV. Відповідальність

Куратор навчальної групи (взводу) курсантів (слухачів) несе відповідальність за неналежне виконання обов'язків передбачених цим Положенням, а саме:

– розповсюдження конфіденційної інформації курсантів (слухачів) третім особам;

– порушення вимог нормативно-правових актів, що регламентують роботу куратора навчальної групи (взводу) курсантів (слухачів);

– порушення норм етичної поведінки при спілкуванні з курсантами (слухачами).

Додаток Б

АНКЕТА

Опитування слухачів курсів підвищення кваліфікації на базі Донецького юридичного інституту МВС України – поліцейських підрозділів Полку патрульної поліції в м. Кривому Розі Управління патрульної поліції в Дніпропетровській області Департаменту патрульної поліції, Управління патрульної поліції в Кіровоградській області Департаменту патрульної поліції, Управління патрульної поліції в Черкаській області Департаменту патрульної поліції
(623 особи в 2018 році та 214 осіб в 2019 році)

Блок питань з вивчення думки щодо організації первинної професійної підготовки поліцейських, які вперше прийняті на службу в поліцію

Чи вважаєте ви достатнім термін навчання на курсах первинної професійної підготовки?

Так	68 %
Ні	32 %

Чи вважаєте ви за необхідне введення посад кураторів навчальних взводів на курсах первинної професійної підготовки із числа адміністративного чи викладацького складу закладів освіти?

Так	86 %
Ні	14 %

Блок питань з вивчення думки щодо організації післядипломної освіти поліцейських

Скільки часу пройшло з моменту останнього проходження Вами підвищення кваліфікації чи здобуття освіти/проходження первинної професійної підготовки

Понад 3 роки	74 %
Понад 2 роки	18 %
Понад 1 рік	6%
Інше	2%

Чи задоволені Ви організацією післядипломної освіти?

Так	88 %
Ні	12 %

Якщо ні, зазначте, що Вас не задовольняє (респонденти писали власні погляди, які узагальнено)?

Недостатні терміни проведення підвищення кваліфікації	24 %
Не покриття витрат поліцейських на відрядження для навчання	46 %
Інше (велика кількість навчальних занять на день; відсутність роздаткового матеріалу, який можна взяти для підготовки; велика кількість занять з відпрацювання навичок з охорони публічного порядку)	30%

Блок питань з вивчення думки щодо організації службової підготовки²⁴²

²⁴² Примітка: у 2019 році анкета була доповнена у зв'язку із запровадження Освітнього порталу Національної поліції України питаннями щодо оцінки його запровадження.

Чи задоволені Ви організацією службової підготовки у Вашому підрозділі:

Так	82 %
Ні	18 %

Що на Вашу негативно позначається на ефективності службової підготовки?

Велике навантаження на працівників поліції	27 %
Небажання підвищувати свій професійний рівень	12 %
Погана підготовка осіб, які проводять заняття	23 %
Проведення занять у незручний час	16%
Інша відповідь (узагальнені автором): проведення занять з тем, що не пов'язані із практичною діяльністю підрозділу;	12%
проведення занять у вихідні дні.	10%

Чи вважаєте Ви за необхідне в межах службової підготовки проводити заняття з психологічної підготовки:

Так	82 %
Ні	18 %

Чи задоволені Ви організацією службової підготовки з використанням Освітнього порталу службової підготовки:

Так	82 %
Ні	18 %

Які переваги використання Освітнього порталу службової підготовки Ви можете зазначити (респонденти відмічали декілька переваг):

Зручність та зрозумілість інтерфейсу	74 %
Зожливість навчатися у зручний час	89 %
Можливість використовувати різні гаджети для навчання	81%
Можливість опанувати певний матеріал протягом великого часу	62%
Інші (узагальнені автором): - можливість тренування перед контрольним тестуванням - візуалізація інформації	23% 42%

Які труднощі у Вас виникали занять із службової підготовки за допомогою Освітнього порталу службової підготовки (респонденти писали власні погляди, які узагальнено):

Невідповідність лекційних матеріалів тим питанням, які ставляться контрольному тестуванню	72 %
Занадто важкі тести з домедичної підготовки	93 %
Наявність неточностей та помилок у питаннях тестування	57%
Інші (узагальнені автором): - незрозумілість інтерфейсу платформи - зависання програми - замалий час для виконання контрольних тестів - ніхто не роз'яснював, як необхідно користуватися програмою	28% 23% 43% 7%

Чи відповідають запропоновані теми функціональної підготовки специфіки діяльності Вашого підрозділу

Так	32 %
Ні	11 %
Частково	57%

Додаток В

**ОПИТУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ КРИВОРІЗЬКОГО ВІДДІЛУ ПОЛІЦІЇ
ГУНП В ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
З МЕТОЮ ВИВЧЕННЯ ЇХ ДУМКИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ
ОСВІТНЬОГО ПОРТАЛУ СЛУЖБОВОЇ ПІДГОТОВКИ (150 ОСІБ)**

Чи задоволені Ви організацією службової підготовки з використанням Освітнього порталу службової підготовки:

Так	82 %
Ні	18 %

Які переваги використання Освітнього порталу службової підготовки Ви можете зазначити (респонденти відмічали декілька переваг):

Зручність та зрозумілість інтерфейсу	74 %
Зожливість навчатися у зручний час	89 %
Можливість використовувати різні гаджети для навчання	81%
Можливість опанувати певний матеріал протягом великого часу	62%
Інші:	
- можливість тренування перед контрольним тестуванням	23%
- візуалізація інформації	42%

Які труднощі у Вас виникали занять із службової підготовки за допомогою Освітнього порталу службової підготовки (респонденти писали власні погляди, які узагальнено):

Невідповідність лекційних матеріалів тим питанням, які ставляться контрольному тестуванню	72 %
Занадто важкі тести з домедичної підготовки	93 %

Наявність неточностей та помилок у питаннях тестування	57%
Інші:	
незрозумілість інтерфейсу платформи	28%
зависання програми	23%
замалий час для виконання контрольних тестів	43%
відсутність надання правильних відповідей на неправильно вирішені тести після проходження тестування	52%

Чи відповідають запропоновані теми функціональної підготовки специфіки діяльності Вашого підрозділу

Так	32 %
Ні	48 %
Частково	20%

Навчальне видання

**ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА МЕРДОВА,
ОЛЕКСІЙ ПЕТРОВИЧ ЦУРКАН**

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ПОЛІЦЕЙСЬКИХ**

МОНОГРАФІЯ

*Підготовлено до друку ВД "Дакор"
Друкується в авторській редакції*

Підписано до друку __.__.2020. Гарнітура BookmanC. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 8,85. Обкл.-вид. арк. 8,24. Наклад __ прим.

ТОВ «ВД «Дакор»
Свід. ДК № 4349 від 05.07.2012
☎ (044) 461-85-06; ✉ vd_dakor@ukr.net 🌐 www.dakor.kiev.ua
📍 04655, м. Київ, просп. Степана Бандери, 20А